

N. 2535

*Τῷ Ἐκβαλῆ γοι Κυρίῳ Τ. Ἡλιοπούλῳ
Καθηγῆτι τοῦ Πανεπιστημίου
Προέδρῳ τοῦ Φιλοσ. Ἐπιγροφ. Παιδαγωγ.*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ. ΜΕΚΙΟΥ

*ἕως καὶ σεβασμῶν
Ἐλάχιβλου δ'αὐτῶν
Ἐο γραφῆς*

ΔΡ. ΝΟΜ. & ΦΙΛ.

ΠΟΙΝΙΚΟΪΣΤΟΡΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Ὁρμυδίου

ΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΠΕΡΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΝΥΝ

«Μία γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὄριστο
τοῖς ἀμαρτάνουσι ζημία, θάνατος· ὥστε
καὶ τοὺς ἀργίας ἀλόντας ἀποθνήσκειν
καὶ τοὺς λάχανα κλέψαντας ἢ ὀπίραν,
ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ
ἀνδρογόνοις».

(Πλουτάρχου Σόλων, ΙΖ').

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
141

22 ΙΕΠ 1958



ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΔΕΛΗ
1928

Πᾶν ἀντίτυπον, μὴ φέρον τὴν ὑπογραφήν μου, θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

Οὐρανός



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ παρὸν θέμα εἶναι τοσοῦτον εὐρὸν καὶ ἐλαστικόν, ὥστε θὰ ἠδύνατο, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ν' ἀποτελέσῃ ὀλόκληρον σύγγραμμα, ἂν ἐξετεινόμεθα εἰς πᾶσαν δυνατὴν λεπτόμερειαν. Ἐθεωρήσαμεν ὅμως προσφορώτερον νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ σημεῖα, ἵνα καταστήσωμεν τοῦτο προσιτόν, οὐ μόνον εἰς τοὺς αὐστηρῶς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν τὸ λοιπὸν φιλόμουσον κοινόν, ὥστε νὰ εἰσαχθῇ καὶ τοῦτο εἰς τὰ βᾶθη τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς μεγάλης κοινωνικῆς πληγῆς, ἣτοι τῆς ἐγκληματικότητος, ἣτις, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, λυμάνεται ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ εἰς τὰς περὶ αὐτῆς ἀντιλήψεις τῶν τελευταίων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀντιλήψεις τοσοῦτον συγκρουομένας ἐν πολλοῖς πρὸς τὰς τὴν σήμερον κρατούσας περὶ τοῦ προκειμένου θέματος. Τὴν σήμερον οἱ λαοὶ ἑνθμίζουσι τὰ τῆς περιστολῆς τοῦ ἐγκλήματος διὰ τιμῶν διατάξεων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ὁμοιομόρφων, στηριζομένων ἐπὶ τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν, τοῦ ἐπιζητοῦντος μὲν τὴν ἐξασφάλισιν τῶν κοινωνιῶν κατὰ τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀπεβλέπωντος εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἐγκληματίου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν τῷ δυνατῷ μέτρῳ διαπαιδαγώγησιν καὶ βελτίωσιν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον τυγχάνει αὕτη ἐφικτή. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα λειτουργεῖ καὶ δεῦρ' σήμερον παρὰ τοῖς προηγμένοις ἔθνεσιν ἡ τὸν ἐγκληματίαν ἀντιμετωπίζουσα κοινωνικὴ ἀντίδρασις, ἡ ἐκδηλουμένη διὰ παντοίων σωφρονιστικῶν διατάξεων καὶ μέτρων κατ' αὐτοῦ.

Τῆς ἐξιδανικευμένης ταύτης νῦν ἀντιλήψεως τῶν προηγμένων λαῶν περὶ ἐγκλήματος καὶ τιμωρίας καὶ τῶν διαφορῶν σταδίων, ἃ διέδραμεν ἡ ἀνθρωπότης, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τοσοῦτον ὑψηλὸν νοητικὸν ἐπίπεδον (τὰς βάσεις αὐτοῦ εἶχε θέσει προαί-

τατα ὁ τὸ πάλαι θαυμασιῶς δράσας Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς), προσπαθοῦμεν νὰ παράσχωμεν ἀπτήν κατὰ τὸ δυνατόν εἰκόνα διὰ τῆς ἡμετέρας πραγματείας. Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι, χορηγοῦσα αὕτη εἰς τοὺς ἐπιλαμβανομένους ἱστορικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τὸν σκελετὸν τοῦ μεγάλου τούτου θέματος, θέλει δώσει ἀφορμὴν εἰς ἄλλους, σοφωτέρους καὶ ἐμπειροτέρους ἡμῶν, νὰ πραγματευθῶσι τοῦτο τελειότερον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1928.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΜΕΚΙΟΣ



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Παλαιά Διαθήκη».
- 2) «Καινή Διαθήκη».
- 3) «Ἡροδότου Ἱστορίης ἀπόδειξις», ἤτοι μεγάλη ἱστορική συγγραφή, διαιρεθεῖσα ὑπὸ τῶν γραμματικῶν εἰς 9 βιβλία, φέροντα τὰ ὀνόματα τῶν Μουσῶν.
- 4) «Θουκυδίδου Ἐνυγραφή», εἰς βιβλία 8, κατὰ μεταγενεστέρην διαίρεσιν.
- 5) «Ξενοφῶντος· α') Κύρου ἀνάβασις· β') Κύρου παιδεία· γ') Ἑλληνικά· δ') Ἀπομνημονεύματα· ε') Λακεδαιμονίων Πολιτεία· ς') Ἱέρων».
- 6) «Ἀριστοτέλους· α') Ἀθηναίων Πολιτεία· β') Ἀποσπάσματα (fragmenta Aristotelica)· γ') Προβλήματα (Probl.)· δ') Παρὰ Στοβαίῳ Ἀνθολογία· ε') Πολιτικά».
- 7) «Πολυβίου· Γενικὴ Ἱστορία», εἰς 5 βιβλία.
- 8) «Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου· Βιβλιοθήκη Ἱστορική», εἰς 14 βιβλία, περιέχουσα γενικὴν Ἱστορίαν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἐν Γαλατίᾳ πολέμων τοῦ Καίσαρος.
- 9) «Πλουτάρχου· Βίοι παράλληλοι».
- 10) «Στράβωνος· Γεωγραφικά», εἰς βιβλία 17.
- 11) «Ἀθηναίου· Οἱ δειπνοσοφισταί», εἰς 13 βιβλία.
- 12) «Πολυδεύκου· Ὀνομαστικόν», εἰς βιβλία 1.
- 13) α') «Λουκιανοῦ· Ἀποκηρυτ.» β') «Κτησίου Περσικά», βιβλ.
- 22 (ἀποσπάσματα)· γ') «Ἀρριανοῦ· Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου», βιβλ. 7.
- 14) «Δημοσθένους· Δημηγορίαι».
- 15) «Αἰσχίνου· Δημηγορίαι».
- 16) «Λυσίου· Λόγοι».
- 17) «Ἰσοκράτους· Λόγοι».
- 18) «Ἰσαίου· Δόγοι».
- 19) «Λυκούργου· Κατὰ Λεωκράτους».
- 20) «Ἀντιφῶντος· Περὶ φόνου», ἤτοι τρεῖς τετραλογίαι φονικαί.

- 21) «Ὅμηρον· α') Ἰλιάς· β') Ἐδύσσεια».
- 22) «Αἰσχύλου· Τραγωδίαί».
- 23) «Σοφοκλέους· Τραγωδίαί».
- 24) «Εὐριπίδου· Τραγωδίαί».
- 25) «Ἀριστοφάνους· Κωμωδίαί».
- 26) «Κ. Κούμα· Ἱστορίαί τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων», τόμοι 10, ἐκδοθέντες ἐν Βιέννῃ ἐν ἔτ. 1831—1832.
- 27) «Ὁ Σόλων, ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον», μετάφρ. καὶ ἔκδ. ὑπὸ Νικολάου Παπαδοῦκα, ἐν Ἐρμουπόλει, 1844.
- 28) «Σκαρλάτου Βυζαντίου· Κωνσταντινούπολις», τόμ. Β', Ἀθήναι, 1862.
- 29) «Κ. Παπαρηγοπούλου-Π. Καρολίδου· Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους», ἐν Ἀθήναις, 1925.
- 30) «Johannes Baptista Telfi· Συναγωγή τῶν Ἀττικῶν νόμων, Corpus juris attici Graece et Latine», Pestini et Lipsiae, M DCCC LXVIII.
- 31) «Ν. Σαριπόλου· Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἰσχυοῦσης ποινικῆς νομοθεσίας», τόμ. Α', Ἀθήναι, 1868.
- 32) «Κ. Παπαμιχαλοπούλου· Ὁ Ἄρειος Πάγος ἐν ταῖς ἀρχαῖαις Ἀθήναις», ἐν Ἀθήναις 1881.
- 33) «Σ. Π. Λάμπρου· Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος», ἐκ τόμων Γ', ἐκδοθεῖσα ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1886—1908.
- 34) «Ν. Ε. Μακροῦ· Ὁ σωφρονισμὸς ἐν τῇ ποινῇ», ἐν Ἀθήναις 1886.
- 35) «Γ. Γιλβέρτ· Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων», κατὰ μετάφρασιν Ν. Πολίτου, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1888.
- 36) «Φ. Βερτολίνῃ· Ῥωμαϊκὴ ἱστορία», κατὰ μετάφρασιν Σ. Λάμπρου, ἐν Ἀθήναις 1892, τόμ. Α'.
- 47) «Καρόλου Κάλβο· Ἐγχειρίδιον διεθνοῦς δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου», κατὰ μετάφρασιν Στάμου Ἀθ. Παπαφράγκου, ἐν Ἀθήναις 1893.
- 38) «Ν. Δημαροῦ· Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ ῥωμ. δικαίου», τόμος Β', ἐν Ἀθήναις 1896.

39) «'Εδ. δὲ 'Αμίτση· Κωνσταντινούπολις», μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐν Ἀθήναις, 1896.

40) «Oscar Jäger· Παγκόσμιος ἱστορία», κατὰ μετάφρασιν Ἀθ. Ἀργυροῦ, τόμ. Β', Ἀθήναι, 1899.

41) «E. Driault· Ἱστορία τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος», κατὰ μετάφρασιν Χ. Ἀννίνου, ἐν Ἀθήναις 1900.

42) «Εἰσηναίου Κ. Ἀσωπίου· Παλαιὰ καὶ Νέα», ἐν Ἀθήναις, 1903.

43) Γ. Μπάρι· «Μορία-Σηκός», μελέτη δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι «Ἀθηνᾶ» τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς Ἑταιρίας, τόμ. 17ος, Ἀθήνησι 1905, σελ. 176—178.

44) «Π. Γιωτοπούλου· Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν Ἰταλίᾳ», τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1906.

45) «Κωνστ. Μ. Ράλλη· Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», ἐν Ἀθήναις 1907.

46) «Α. Κρασά· Οἰκογενειακὸν Δίκαιον», ἔκδ. Δ', ἐν Ἀθήναις, 1910.

47) «Κ. Λομπρόζο· Ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος», κατὰ μετάφρασιν Χ. Ἀννίνου, τόμ. Α' καὶ Β', ἐν Ἀθήναις 1911.

48) «H. Bonfils· Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον», κατὰ μετάφρασιν Σπ. Κ. Τρικούπη καὶ Ἰω. Σ. Ἀφριᾶ, μετὰ προσθηκῶν, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1915.

49) «Πέτρου Φωτιάδου· Διατριβαὶ τοῦ Ἀττικοῦ Δικαίου, μαρτυροῦσαι τὴν πολυμαθεῖαν τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς καὶ τιμῶσαι τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἐν τῇ ξένη.

50) «Ἀντωνίου Γ. Μομφερράτου· Τὸ Δίκαιον τῆς Γόρτυνος», παράρτημα τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις 1922.

51) «Τιμ. Ἡλιοπούλου· Σύστημα τοῦ Ἑλλ. Ποιν. Δικαίου», ἔκδ. Γ', τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις, 1923.

52) «Δημητρ. Π. Παππούλια· Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου», τεῦχος Α', «Ἱστορία τοῦ Πολιτεύματος καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Δικαίου», ἔκδ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1927.

53) Κωνστ. Ν. Κωστή· «Ἐρμηνεῖα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Δικαίου», ἔκδ. Δ', ἠῤῥημένη ὑπὸ Ἀγγ. Ν. Μπουροπούλου, ἐν Ἀθήναις, τόμ. Α', 1926, τόμ. Β', 1928.

54) «Νικολάου Σπ. Φαραντάτου, δ. ν. καὶ φ., δικηγόρου· πρῶτη Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1) «Περὶ φυλακῶν», ἐν Ἀθήναις 1903. 2) «Ἡ τελεία διαμόρφωσις τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς καὶ τῆς προσηκούσης ἐκτίσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἑλληνικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ», περισπούδαστος καὶ ἔμβριθεστάτη μελέτη, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ 5. τεύχει τοῦ Α. τόμου τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀκαδημαϊκῆ Βιβλιοθήκη» ἐκδιδομένης ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς καὶ Καλλιτεχνικῆς Ἐπιθεωρήσεως.

55) «Π. Καρολίδου· Παγκόσμιος ἱστορία» ἐκ τόμ. 10. ἔξεδ. μέχρι τοῦδε τόμοι 3, ἐν Ἀθήναις 1926.

Β'. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Corn. Taciti: Germania».
- 2) «T. Livii: Historiae ab Urbe condita», ἤτοι ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρούσου (9 μ. Χ.) ἐκτενεσιᾶτη ἱστορ. συγγραφὴ ἔξ 142 βιβλίων, ἔξ ὧν 35 μόνον διεσώθησαν.
- 3) «C. Suetonii Tranquilli τὸ μνημειῶδες λατιν. ἱστορ. σύγγραμμα τοῦ βίου τῶν 12 Καισάρων.
- 4) «Cicer.: De natura deorum».
- 5) «Petiti: Leges aetlicae», Λούγδουνον, 1742.
- 6) «Wilh. Wilda: Das Strafrecht der Germanen», Halle, 1842.
- 7) «A. du Boys: Histoire du droit criminel des peuples anciens», Paris, 1845.
- 8) «A. F. Berner: Lehrbuch des deutschen Strafrechts», erst. Aufl., Leipzig, 1857.
- 9) «Binding: Die Normen und ihre Uebertretung», 2 τόμοι, Λειψία, 1872—1877.
- 10) «Fustel de Coulanges: La cité antique», 7ième éd., Paris, 1878.
- 11) «Ta-Tsing-Leu-Leé» ou «Lois fondamentales du Code pénal de la Chine», trad. en français par F. Renouard de Sainte Croix, tome second, Paris, 1882.
- 12) «Karl Friedr. Hermann: Lehrbuch der griechischen

Rechtsaltertümer», dritte u. vermehrte u. verbesserte Auflage von Th. Thalelm, Freiburg J. B. u. Tübingen, 1884.

13) «Ed. Meyer: Geschichte des alten Aegyptens», Berlin, 1887.

14) «Max Dunker: Geschichte des Altertums», Leipzig, 1887.

15) «V. Duruy: Histoire des Romains», tom. I, Paris, 1888.

16) «Rudolf Sohm: Institutionen, Geschichte und System des römischen Rechts», siebente erweiterte Auflage, Leipzig, 1898.

17) «Th Mommsen: Le droit pénal romain», trad. de l'alle. par J. Duquesne, tom. I, Paris, 1907.

18) «Franz von Liszt: Lehrbuch des deutschen Strafrechts», 17η έκδ., Βερολίον, 1908.

19) «R. Garraud: Traité théorique et pratique du droit pénal français», 3ième éd., tom. I, Paris 1913.

20) «Just. Herm. Lipsius: Das attische Recht und Rechtsverfahren», mit Benutzung des attischen Processes von M. E. Meier und G. F. Schömann, τόμοι τρεῖς, Λειψία 1908—1915.

21) «Ludovic Naudeau: Le Japon moderne», Paris, 1919.

Γ' ΛΕΞΙΚΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΞΕΝΑ, ΠΕ-
ΡΙΕΧΟΝΤΑ ΠΑΝΥ ΑΞΙΑΣ ΛΟΓΟΥ ΠΛΗ-
ΡΟΦΟΡΙΑΣ, ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι-
ΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

1) «Α. Ρ. Ραγκαβῆ: Λεξικὸν ἀρχαιολογίας», ἐν Ἀθήναις
1888.

2) «Σωκρ. Τσιβανοπούλου—Ε. Κοφινιώτου· Λεξικὸν ἑλλ. καὶ ῥωμ. ἀρχαιοτήτων», ἐν Ἀθήναις, 1890

3) «Γ. Κωνσταντίνου· Λεξικὸν τῶν Ἀγίων Γραφῶν», ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1890.

4) «Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν Μπάρτ καὶ Χίρστ», ἐκ τόμων 6 καὶ ἑνὸς ἔτι, ὡς συμπληρώματος, ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1889—1905.

5) «Dictionnaire de la conversation et de la lecture», seconde éd., Paris MDCCCLXIII, τόμοι 16.

6) «P. Larousse: Grand Dictionnaire Universel du XIXième siècle», Paris.

7) «La Grande Encyclopédie», tomes 31, Paris.

8) «Dictionnaire des antiquités grecques et romaines», Paris.

9) «Pauly—Wissowa: Real Encyclopädie».

Ἐπίσης ἐλάβομεν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τοὺς μέχοι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τοῦ νέου ἐγκυκλοπ. λεξικοῦ Ἐλευθερουδάκη, ὡς καὶ τὰ μέχοι τοῦδε ἐλθόντα εἰς φῶς τεύχη τῆς ἐγκυκλοπαιδείας Δρανδάκη, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδυνάμεθα τυχὸν νὰ ἀντλήσωμεν ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν ἡμετέραν μελέτην.

Ἀθήνησι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

K. M. M.

ΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΠΕΡΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΝΥΝ

Παρά τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου συνεχῆ ἅπαντα-
χοῦ ἐμφάνισιν τοῦ ἐγκλήματος, διάφοροι τῶν τῆς σή-
μερον ἐν πολλοῖς ὑπῆρξαν αἱ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ πα-
ρελθὸν ἀντιλήψεις τῶν λαῶν. Οὕτω·

1^{ον} Πράξεις θεωρούμεναι τὴν σήμερον ἐγκληματι-
καὶ ὑπὸ πάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, οὐ μόνον
δὲν ἐλογίζοντο ἄλλοτε τοιαῦται, εἴτε παρ' ἅπασιν σχε-
δόν, εἴτε παρὰ τοῖς πλείστοις, εἴτε παρ' ὠρισμένοις λα-
οῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ νομίμου τύπου περιεβάλλοντο, ἐξα-
κολουθοῦσι δὲ τινὲς αὐτῶν εἰσέτι περιβαλλόμεναι παρὰ
τοῖς ἐν στασιμότητι ἢ ἐν ἀρχεγόνῳ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ
ἥττον καταστάσει εὐρισκομένοις κράτεσι· φέρον εἰπεῖν·

α') Ἡ πολυγαμία, ἡ νῦν ἀπαγορευομένη ὑπὸ
τῶν νόμων πασῶν τῶν χριστιανικῶν πολιτειῶν, ἡ καὶ
πρότερον καταδικασθεῖσα ὑπὸ τῶν θείων τοῦ Χριστια-
νισμοῦ ῥημάτων καὶ διδαχῶν,¹ ἦν θεμιτὴ παρ' ἅπασιν
σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, ὡς παρὰ τοῖς Σίναις,² τοῖς

1. «... Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι. μῆς γυ-
ναικὸς ἄνδρα (Παύλ. πρὸς Τιμόθ. Α', κεφ. Γ', ἐδ. 2—3) ὁμοί-
ως· «... χήρα καταλεγέσθω μὴ ἕλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα γεγονυῖα,
ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή (Παύλου πρὸς Τιμόθ. Α', κεφ. Ε', ἐδ. 9—10)
καὶ ἀλλαχοῦ «... ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχέτω καὶ ἐκά-
στη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχέτω (Παύλ. πρὸς Κορινθ. Α', κεφ. Ζ',
ἐδ. 2—3).

2. Κ. Λομπρόζο. « Ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος », κατὰ μετάφρ
X. Ἀννίνου, ἐν Ἀθήναις 1911, τόμ. Α', σελ. 42.—Dictionnaire

Ἴνδοις,³ τοῖς Ἰάπωσι,⁴ τοῖς Μήδοις καὶ Πέρσαις,⁵
τοῖς Αἰγυπτίοις,⁶ τοῖς Ἰουδαίοις,⁷ τοῖς Βεσττα-

de la conversation et de la lecture, sec. ed., tom 14ième, Paris, MDCCCLXIII, p. 714.

3. Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 39 καὶ 42. — Dict. de la conv. et de la lect. éd., op., tom. et p. cit.

4. Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ.*, σελ. 42. — Dict. de la conv. et de la lect., éd. cit., tom. 11ième, p. 561 — Α. Κρασσά Οἰκογ. *Δίκαιον*, ἐκδ. ἐν Ἀθήναις, 1910, § 5.

5. Κ. Κοῦμα *Ἱστορ. τῶν ἀνθρ. πράξεων*, τόμ. Α', ἐν Βιέννῃ, 1830, σελ. 245, 248 καὶ ἐπ. — Α. Πολυζωΐδου — Γ. Κρέμου *Γεν. Ἱστορία*, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1889, σελ. 202 καὶ πρὸ παντός Ἡρόδ. Α', 135.

6. Οὕτως, ἅπαντες ἐλάμβανον ὄσας ἠβούλοντο γυναῖκας, πλὴν τῶν ἱερέων, οἵτινες μίαν καὶ μόνην ἐδικαιοῦντο νὰ λαμβάνωσι (Διόδ. Α', 80). Σέσωστρις, ὁ περιώνυμος τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, ἔσχε τρεῖς νομίμους συζύγους, πρὸς ταύταις δὲ πολυαριθμούς παλλακὰς (Ed Meyer, *Geschichte des alten Aegyptens*, Berlin 1887, σ. 293 294).

7. Οὕτως ὁ Ἄβραμ, καὶ εἶτα Ἀβραὰμ (Γεν. ΙΖ', 5) ἔσχε σύζυγον τὴν Σάραν (Γεν. ΙΑ', 29) καὶ παλλακὴν τὴν Ἄγαρ (Γέν. ζ', 3) ὁ Ἰακώβ ἔσχε δύο συζύγους, τὴν Λείαν καὶ τὴν Ραχὴλ (Γέν. ΚΘ', 16—80) καὶ δύο παλλακὰς, τὴν Βαλλὰν (Γέν. Α', 4) καὶ τὴν Ζελφὰν (Γέν. Α', 9) ἐπίσης Ἡσαῦ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ γενάρχη τῶν Ἐδωμιτῶν, εἶχε νυμφευθῆ τρεῖς γυναῖκας (Γέν. Λζ', 2-3). Ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ ἔσχε συζύγους α) Μελχόλ, τὴν θυγατέρα τοῦ Σαοὺλ (Α' Σαμ. ἢ Βασ. ΙΗ', 27) β) τὴν Ἀβιγαίαν, πρῶτην σύζυγον Ναβάλ, μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου καὶ τὴν Ἀχινάαμ ἐξ Ἰεζραὲλ (Α' Σαμ. ἢ Βασ. ΚΕ', 39—43) γ) Μααχά, τὴν θυγατέρα τοῦ Θολμί, βασιλέως Γεσσὶρ, μητέρα τοῦ Ἀβεσσαλὼμ (Β' Σαμ. ἢ Βασ. Η', 3) δ) τὴν Ἄγαρ γιθ καὶ τὴν Ἀβιτάλ (Β' Σαμ. ἢ Βασ. Γ', 4) ε) τὴν Αἰγὰλ (Β' Σαμ. ἢ Βασ. Γ', 5) ς) Βηθσαβεέ, τὴν μητέρα τοῦ Σολομῶντος (Β' Σαμ. ἢ Βασ. ΙΑ', 1—27) τέλος, ἐν τῇ δύσει τοῦ βίου αὐτοῦ, ἐδόθη αὐτῷ ὡς παλλακὶς Ἀβισάγ ἡ Σουναμίτις, νεᾶνις ὠραιότατη, ἀλλ' ὁ Δαβὶδ, προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν, οὐκ ἔγνω αὐτὴν (Α' ἢ Γ' Βασ., Α' 1-4). Ἄπαντας ὅμως ὑπερηκόντισεν ὁ Σολομῶν, ὅστις ἦν φιλογύνῃ· καὶ ἦσαν αὐτῷ γυναῖκες ἄρχουσαι ἐπτακόσαι καὶ παλλακαὶ τριακόσαι (Α' ἢ Γ' Βασ. ΙΑ', 1—3). Οἱ ἀρχιερεῖς ὅμως καὶ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων μίαν, ὡς φαίνεται, γυναῖκα,

νοῖς,⁸ τοῖς Σλαύοις,⁹ τοῖς Γαλάταις¹⁰ κλπ., ἐξαιρέσει τῶν Ἑλλήνων,¹¹ Ρωμαίων¹² καὶ Γερμανῶν¹³. ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ κρατῶν ἐξακολουθοῦσι διατηροῦντα ταύ-

συνφδὰ τῷ παραδείγματι τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, ἐλάμβανον· Οὐ-
τως Ἀαρών, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μωϋσέως καὶ πρῶτος ἀρχιερεὺς, ἔσχε
σύζυγον Ἐλισάβετ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀμιναδάβ, ἐξ ἧς ἀπέκτησε
τέσσαρας υἱούς· τὸν Ναδάβ, τὸν Ἀβιούδ, τὸν Ἐλεάζαρ καὶ τὸν
Ἰθάμαρ (Ἔξοδος Γ', 23), οὐδεὶς δ' ἐν γένει τῶν τοῦ κλήρου ἀ-
ναφέρεται σκῶν πολλὰς γυναῖκας. Προσθετέον, διὰ τὴν ἱστορικὴν
ἀκρίβειαν καὶ πρὸς ἀπονομὴν τοῦ ἀνήκοντος ἐκάστῳ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν
μὴ κληρικῶν, κατ' ἐξαιρέσειν τοῦ κρατοῦντος τότε κανόνος, Ἰσαάκ,
ὁ δευτέρος τῶν Ἑβραίων πατριαρχῶν, μίαν ἐνυμφευθῆ γυναῖκα,
τὴν Ρεβέκκαν (Γέν., ΚΔ'), μίαν δὲ ὡσαύτως ὁ κλεινὸς Μωϋσῆς,
Σεπφώραν τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως τῆς Μαδιάμ (Ἔξοδος Β',
15—22). Τὴν οἴημερον ἢ πολυγαμία περιέπεσεν εἰς ἀχρησίαν πα-
ρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

8. Α. Πολυζωΐδου— Γ. Κρέμου, προμν., ἔργ. τόμ. Β', ἐν Ἀ-
θήναις, 1888, σελ. 504.

9. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 41.

10. Dictionn. de la conv. et de la lect., éd et tom cit.,
p. 713—714.

11. Ἀρχαῖον ἀττικὸν δίκαιον· «Ἐνα ἀνδρα μιᾶς γυναι-
κὸς τυχεῖν»· Οὕτως ἐν Ἀθήναις «Κέκρωψ μίαν ἐνὶ ἐξευξεν»
(Ἀθήναιος, 555)· πρβλ. λεξ. ἐγκυκλοπ. Μπάρτ καὶ Χίρστ,
τόμ. Γ', Ἀθήνησιν Ἰαν. 1892—Μαρτ. 1893, σελ. 208· ἐπίσης
ὄρα νέον ἐγκ. λεξ. Ἐλευθερουδάκη, ἄρθρ. «γάμος»· ὄρα ὁμοί-
ως Α. Κρασσᾶ προμν. ἔργ., ἔκδ. κ. παράφρ. ὄρα ὡσαύτως ἐν
λεξ. Τσιβαν.—Κοφ. ἄρθρ. «γάμος».—Ταυτὰ ἴσχυον καὶ ἐν
Γόρτυνι τῆς Κρήτης (Α. Μομφερρ. «Τὸ Δίκαιον τῆς Γόρτυνος»,
σελ. 17).

12. Ἐκαστος ὄωμ. πολίτης δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῆ,
εἰμὴ μίαν μόνον γυναῖκα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συνάψῃ δεύτε-
ρον γάμον, εἰμὴ ἀφοῦ ἐλάμβανε διαζύγιον ἀπὸ τῆς πρώτης·
ὄρα Τσιβ.—Κοφ. λεξ. ἑλλ. καὶ ὄωμ. ἀρχαιοτ. μετὰ τῶν ἐν αὐ-
τῷ παραπομπῶν ἐν ἄρθρ. «γάμος»· Α. Κρασσᾶ προμν. ἔργ. τ.
κ. ἔκδ. § 18.

13. Μόνον οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον παρὰ τοῖς Γερμανοῖς τὸ δικαί-
ωμα νὰ λαμβάνωσι πολλὰς γυναῖκας καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐξ ἀκραιῆς,
ἀλλὰ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ γένους αὐτῶν (Τακ. Сerm., XVIII)

την ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐτῶν τὰ τὸν μωαμεθανισμόν ὡς ἐπίσημον θρησκευμα κεκτημένα¹⁴ καὶ τὰ τὴν εἰδω-

14. Dictionn. de la con^v. et de la lect., éd. et tom. cit, p. 714 — «Ἐν τούτοις, ἐν τῇ πρακτικῇ, ἡ κατάστασις βαίνει μεταβαλλομένη. Οὕτως ἡ πολυγαμία εὐρίσκεται ἐν παρακμῇ ἐν τοῖς πλείστοις μουσουλμανικοῖς κράτεσι· τὰ εὐρωπαϊκὰ ἤθη τείνουσι νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς αὐτά. Δυνάμεθα ν' ἀναφῶμεν τὴν Αἴγυπτον, τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Περσίαν ἐκ τῶν χωρῶν ἐνθα αἱ ἡμέτεραι ἰδέαι καὶ θεσμοὶ τείνουσι νὰ ἐμφυτευθῶσιν· ἐν Κωνσταντινουπόλει μάλιστα αἱ περιπτώσεις πολυγαμίας σπανίζουσι· δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἢ τέσσαρες ἢ πέντε γυναικωνῖται (harem) ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἤτις ἀριθμεῖ ἐν ἑκατομμύριον (1.000 000) κατοίκων. Αἱ γυναῖκες ἀποβάλλουσι τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ ἐξέρχονται κεκαλυμμένοι, βλέπομεν δὲ αὐτὰς παρερισκομένης ἐν εὐρωπαϊκῇ ἀμφιέσει εἰς τοὺς χοροὺς (τοὺς διδομένους ὑπὸ τῶν Πρεσβευτῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων) ἄρχονται δέ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνδρῶν, ποιούμεναι χρῆσιν τῶν ἡμετέρων ἐνδυμάτων καὶ ἐφαρμοζουσαι τὸν εὐρωπαϊκὸν τῆς διαίτης τρόπον. Ὁμοία πρόοδος ἐγένετο ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνθα ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ὑπὸ διαμετακόμισιν ἐμποριον ὠδήγησαν χιλιάδας εὐρωπαϊῶν καὶ ἐνθα ἡ Κυβέρνησις ζητεῖ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως. Ἡ Περσία χωρεῖ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, πλὴν μετὰ βήματος ἥττον στερεοῦ· πανταχοῦ τὰ μουσουλμανικὰ ἤθη καὶ παραδόσεις ἐγκαταλείπονται· ἡ πολυγαμία ἰδιαζόντως ἐξασθενεῖ. Αἱ χονδροειδεῖς τέρψεις τοῦ παραδείσου τοῦ Μωάμεθ προκαλοῦσι τὸ ἐρυθθῆμα τῶν ἀνεπιτυγμένων νόων. τῶν γαλουχηθέντων ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τῆς Δύσεως». Ταῦτα ἐγράφοντο πρὸ πενήκοντα πέντε ἐτῶν (Ὁρα P. Larousse, Gr. Dictionn. Univ. du XIXⁱème siècle, tome 12ⁱème, Paris 1874, p. 1335)· πρὸ βλ. Ἐδ. δὲ Ἀμίτση «Κωνσταντινούπολις», μετάφρ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἐν Ἀθήναις, 1896, σελ. 254· «... Πολὺ ὀλιγοὶ εἶναι οἱ Τούρκοι, ὅσοι ἐπιδοκιμάζουσιν ἀναφανδὸν τὴν πολυγαμίαν, ἔτι δ' ὀλιγώτεροι ὅσοι τὴν ἐπιδοκιμάζουσιν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν· ὅλοι σχεδὸν ἐννοοῦσι τὸ ἄδικον καὶ τὰς κακὰς αὐτοῦ συνεπείας, πολλοὶ δὲ καταπολεμοῦσιν αὐτὸ ἀναφανδὸν καὶ μετὰ ζήλου. Ὅλοι ἐκείνοι, εἰς οὓς ἡ κοινωνικὴ τῶν θέσις ἐπιβάλλει σεμνότητα τινὰ χαρακτηρισκὰ ἀξιοπρέπειαν βίου, μίαν ἔχουσι γυναῖκα· μίαν ἔχουσι οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν Ὑπουργείων, μίαν οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ καὶ οἱ κληρικοί. Κατ' ἀνάγκην δὲ μίαν ἔχουσι καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ τῆς

λολατρείαν εἰσέτι πρεσβεύοντα.

β'. Ἡ δ ο υ λ ε ἰ α, ἡ ἀπαγορευομένη τανῦν ὡσαύτως ὑπὸ τῶν νόμων ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, ἡ ὡσαύτως ἀποδοκιμασθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀρχαιοτέρας, σοφωτέρας καὶ μᾶλλον ἐξηρομένης ἐνταυτῷ χριστιανικῆς διδασκαλίας,¹⁵ ἦν ὁμοίως θεμιτὴ παρ' ἀπασι σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσι, μὴ ἐξαιρουμένου οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ, παρ' ᾧ ἴσχυεν ὑπὸ ἡπίας μὲν μορφῆν ἐν Ἀθήναις,¹⁶ ὑπὸ ἀπηνῆ δ' ἐν Σπάρτῃ,¹⁷ οὐδὲ

μεσαίας τάξεως. Τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς Κ)πόλεως δὲν εἶναι πλέον πολύγαμοι». Καὶ ταῦτα μὲν ἐγράφησαν, ὡς βλέπομεν, πρὸ 32 ἐτῶν ἐν δὲ τῇ σημερινῇ Κεμαλικῇ Τουρκίᾳ, ἡ πολυγαμία εἶναι πλέον ἀπλῆ ἱστορικὴ ἀνάμνησις.

15. «Οὐκ ἐνι δοῦλος, ἐλεύθερος ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός» (Παῦλ. πρὸς Κολοσ. Γ', 11—12).

16. Οὕτως ἐν Ἀθήναις ὁ δεσπότης οὐδεμίαν εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ δούλου, μὴ ἐπιτροπευομένου ἄλλως ἢ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως νὰ θανατῶται ὁ τελευταῖος· εἰ δὲ σκληρὸς καὶ ἀπάθρωνος ἐτύγχανεν ὁ δεσπότης, ὁ δούλος ἐζήτει προστασίαν, καταφεύγων ἰκέτης εἰς τὸ ἱερὸν· εἰς τὸ Θεσιεῖον δὲ καὶ τὸ Ἱερὸν τῶν Σεμνῶν προσφεύγων ὁ δούλος, οὐ μόνον τὴν παροῦσαν ὀργὴν καὶ τὰς βιαιοπραγίας τοῦ δεσπότου ἀπέφευγεν, ἀλλὰ καὶ ἠδύνατο νὰ αἰτῆται πρᾶσιν, τοῦ δεσπότου ἐξαναγκασμένου νὰ πωλήσῃ αὐτὸν εἰς ἕτερον (Πλουτ. Θεσ., ΑΣ'.—Πολυδ., Ζ', 13.—Meier att. proc. d. 403 κτλ. βλ. ἰδίᾳ Ἀριστ. Πολιτικ. 1, 2, 7 «πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστί».—Γιλβέρτ—Πολίτου, σελ. 212.—Ν. Σαριπόλου *Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἰσχυοῦσης ποιν. νομοθεσίας*, τόμ. Α', Ἀθήνησι 1868, § σκ'.—Α. Ρ. Ραγχαβῆ λεξ. Ἀρχαιολ., σελ. 251. ὄρα ἐπίσης Fr. Hermann Lehrb. d. griech. Rechtsaltertümer, σελ. 32 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν καὶ πρὸ παντός ὄρα: Just Herm Lipsius «Das attische Recht u. Rechtsverfahren, σ. 692—3, μετὰ τῶν αὐτῷ παραπ. Ταυτὰ περὶ φυγάδων δούλων καὶ ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης (Α. Μομφερρ προμν. ἔργ., σελ. 41).

17. Ἐν Σπάρτῃ οἱ Εἰλωτες ἦσαν κτήμα δημόσιον, καὶ ὡς τοιοῦτοι προσηρομόζοντο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, δίκην παροίκων, εἰς τοὺς κλήρους, ὧν οἱ κύριοι δὲν ἐδικαιοῦντο, οὔτε ν' ἀπελευθερῶσιν, οὔτε νὰ πωλῶσιν ἢ φονεύωσιν αὐτοὺς (Σπ. Π. Λάμπρον

τοῦ ῥωμαϊκοῦ παρ' ᾧ τινι μάλιστα κυριολεκτικῶς θηριώ-
δη τύπον περιεβάλλετο¹⁸. Ἐπίσης ὑπὸ αὐστηράν, ἀλλ'

Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τομ. Α', ἐν Ἀθήναις 1886, σελ. 113) οἱ Σπαρτιάται, ὑποβλέποντες τοὺς Εἰλωτας ὡς δούλους καὶ ἐχ-
θρούς, ποσεφέροντο σκληρότατα εἰς αὐτούς. Ὁ ὁμότατος δὲ
τρόπος τῆς κατ' αὐτῶν ἐπιβουλῆς ἦν ἡ λεγομένη *κρυπτεία*, καθ'
ἣν, προκηρυσσομένην ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπισημῶς, ὑπὸ τύπον
πολέμου κατὰ τῶν Εἰλωτῶν, οἱ νεαροὶ Σπαρτιάται, ἐξερχόμενοι
ἀνὰ τὴν χώραν καὶ κρυπτόμενοι κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐπέπιπτον ἑξα-
πίνης νύκτωρ κατὰ τῶν ῥωμαλεωτάτων καὶ κρατίστων τῶν Εἰλώ-
των, ἐξολοθρεύοντες αὐτούς (Πλουτ. Λυκούργος, ΚΗ'. Σύγκρισις
Λυκούργου καὶ Νουμά, Α'.—Σ. Π. Λάμπρου *προμν. ἔργ. καὶ*
τόμ., σελ. 114). Ἐν σχέσει πρὸς τὴν κρυπτείαν καὶ εἰς ἐπι-
σφράγισιν ἐν γένει τῆς πρὸς τοὺς Εἰλωτας ἀπανθρώπου τῶν Σπαρ-
τιατῶν συμπεριφορᾶς, ἀναφέρομεν τάδε: «Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔ-
τος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε, οἱ μὲν Εἰλωτες εἶχον
λαμπρῶς ἀγωνισθῆ ὑπὲρ τῆς πολιτείας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ
Μεσσηνιοὶ κατεῖχον τὴν Πύλον, οἱ ἔφοροι, φοβηθέντες ἐπανά-
στασιν τῶν Εἰλωτῶν, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν γενναιο-
τέρων καὶ μεγαλοφρονεστέρων ἐξ αὐτῶν ὅθεν ἀνήγγειλαν, ὅτι,
ὅσοι αὐτῶν ἀξιοῦσιν ὅτι ἀνεδείχθησαν ἄριστοι ἐν πολέμοις, δύ-
νανται νὰ παραστῶσιν εἰς Σπάρτην, ὅπως τύχῳσι τῆς ἐλευθε-
ρίας ὅθεν παρέστησαν δισχίλιοι περίπου καὶ στεφανωθέντες,
περιῆλθον ὡς ἠλευθερωμένοι τὰ ἱερά· ἀλλ' οἱ ἐπιβουλοὶ ἐκεῖ-
νοι στέφανοι ἐκόσμησαν θυμάτων κεφαλὰς καὶ μετ' ὀλίγον ἄ-
παντες οἱ ἄνδρες οὕτω ἠφανίσθησαν καὶ οὐδεὶς ποτε ἔμαθε,
τίνι τρόπῳ ἕκαστος ἐφονεύθη (Θουκυδ. Δ', 80). Ἐν τούτοις οἱ
Γορτύνιοι τῆς Κρήτης, καίπερ Δωριεῖς ὡς οἱ Σπαρτιάται, προ-
σεφέροντο πάνν πρῶτος καὶ μεγάλῳ μῶς εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν.
Ὅθιω παρὰ τούτοις ὁ δούλος εἶχε δικαίωμα ἰδιοκτησίας, ἰδίως
δ' ἀνεφέροντο πρόβατα καὶ ἄλλα ζῷα, ὡς ἰδία κτήσις αὐτοῦ. Ἐν-
τεῦθεν εἴπετο καὶ ἰκανότης αὐτοῦ πρὸς δικαιοπραξίαν. Ἦν ὁμως
ἀνίκανος νὰ κληρονομήσῃ καὶ ἂν εἴη ἐτύγχανε τέκνον ἐλευθέρου
γυναικός. Ὑπέκειντο ὁμως οἱ δούλοι εἰς ἐνεχυρίασιν καὶ ὁ μὲν
ὑπὸ ἐνέχυρον διατελῶν ἐκαλεῖτο *κατακείμενος*, ὁ δὲ δανειστής
κατοθέμενος (Α. Μομφερρ, *προμν. ἔργ.*, σελ. 36—37).

18. Ἐν Ῥώμῃ ὁ κύριος ἠδύνατο νὰ διαθέτῃ τὸν δούλον κα-
τὰ πάντα τρόπον ὡς πρᾶγμα (*res*), νὰ κολάζῃ τοῦτον σωματι-
κῶς καὶ νὰ φονεύῃ αὐτὸν ἀτιμωρητῆ· γάμος δὲ τῶν δούλων
δὲν ἀνεγνωρίζετο, ἀλλὰ μόνον φυσικὴ τις σχέσις, καλουμένη

οὐχὶ καὶ αὐτόχρομα σκληρὰν μορφήν ὑφίστατο αὕτη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς¹⁹. τούναντίον δὲ ἦν ὠργανωμένη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιεικῶς παρὰ τοῖς Σίνοις²⁰, σοφῶς δὲ ἅμα καὶ φιλανθρώπως ἐ-

«contubernium» (N. Δημοσῶ *Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου*, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1896, σελ. 34). Ἐν δὲ τῶν ἀπιοτέρων δειγμάτων τῆς πρὸς τοὺς δούλους ῥωμαϊκῆς ὁμότητος ἦν, ὅτι, ἀπὸ τοῦ 265 π. Χ., ἐχρησιμοποιοῦντο οὗτοι εἰς θηριομαχίας καὶ αἱματηρὰ ἐν γένει θεάματα, δημοτικώτατα παρὰ Ῥωμαίοις (Δεξ. Ἐγκυκλοπ. Μπάρτ καὶ Χίρστ, προμν. τόμ., σελ. 627). Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν ἀρχέγονον ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, οἱ δούλοι ἐτύγγανον, ὡς φαίνεται, πᾶν ἰπποτικῆς καὶ φιλόφρονος ἐκ μέρους τῆς τότε πολιτείας συμπεριφορᾶς. Οὕτως ὁ δευτέρος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης Νουμᾶ Πομπίλιος εἶχεν ἀπονείμει εἰς αὐτοὺς τιμὴν ἐλευθέρων, συνηθίσας αὐτοὺς ἐπὶ τῶν Κρονίων (Saturnalia) νὰ συντρώγωσιν ἀναμειγμένοι μετὰ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν (Πλουτάρχου, Σύγκρισις Λυκούργου καὶ Νουμᾶ, Α').

19. Παρ' αὐτοῖς οἱ δούλοι ἔκτειρον τὴν κόμην, ἔφερον δὲ βραχύν τινα καὶ στενὸν χιτῶνα, δὲν εἶχον δὲ τὸ δικαίωμα νὰ ὄπλοφορῶσι· λογιζόμενοι δέ, ὡσπερ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς πράγμα ἢ κτήμα (res), ἠδύναντο, καθάπερ τοῦτο, ν' ἀπαλλοτριωῖνται. Ἐν τούτοις μόνον κατ' ἀρχὰς ἐξετέλουν ἔργα ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν δεσποτῶν αὐτῶν, εἶτα δὲ ἀπηλλάγησαν τούτων, ἀνατεθείσης τῆς μερίμνης τοῦ οἴκου εἰς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα. Ἐκαστος δὲ τούτων διεῖπε κατὰ βούλησιν τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ, τοῦ κυρίου ἀξιοῦντος μόνον, δίκην ἐκμισθωτοῦ, δασμὸν τινα εἰς σίτον, εἰς θρέμματα καὶ εἰς ἐνδύματα. Σπανίως ὁ κύριος ἐφάνετο τὸν δούλον ἢ ἐκόλαζεν αὐτὸν διὰ δεσμῶν ἢ δι' ὑπερμέτρου ἐργασίας. Ἡ θανάτωσις δὲ τοῦ δούλου ὑπὸ τοῦ δεσπότη ἐτελείτο οὐχὶ πρὸς τιμωρίαν καὶ παραδειγματισμόν, ἀλλ' ἐν στιγμῇ παραφορᾶς καὶ μανίας, ὡς θὰ ἐφάνετο τις ἐχθρόν τινα, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι ἡ τοῦ δούλου ἐξόντωσις οὐδεμίαν συνεπήγετο τιμωρίαν (Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου προμν. ἔργ. καὶ τόμ., σελ. 364.— Taciti Germania, XXV).

20. «Πᾶς ἐλεύθερος, τύπτων δούλον, τιμωρηθήσεται διὰ ποι- νῆς κατὰ ἓνα βαθμὸν ἥττον αὐστηρᾶς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης, ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι κατ' ἐλευθέρων, ἀναλόγως τῶν ἐπακολούθων τῆς πράξεως. *Θνήσκοντος δὲ τοῦ δούλου ἐκ τῶν πληγμάτων*, ὁ τύπας λογίζεται φονεὺς ἐκ προ-

τύγχανεν ἐρρυθμισμένη παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις²¹ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις²², παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς δὲ παραδόξως

μελέτης, καὶ θανατοῦται διὰ στραγαλισμοῦ (Ta—Tsing—Leu—Lée, ou «Les lois fondamentales du code pénal de la Chine, trad. en français par F. Renouard de Sainte—Croix, tome second, Paris 1812, p. 120—121).

21. «... Εἰ δέ τις ἐκουσίως ἀποκτεῖναι τὸν ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀποθνήσκειν τοῦτον οἱ νόμοι προσέταττον, ἅμα μὲν βουλόμενοι μὴ ταῖς διαφοραῖς τῆς τύχης ἀλλὰ ταῖς τῶν πράξεων ἐπιβολαῖς εἶργεσθαι πάντας ἀπὸ τῶν φαύλων, ἅμα δὲ διὰ τῆς τῶν δούλων φρονίδος ἐθίζοντες τοὺς ἀνθρώπους πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐλευθέρους μηδὲν ὅλως ἑξαμαρτάνειν» (Διόδ., Α', 77).

22. «Ἐὰν δέ τις πατάξῃ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἢ τὴν παιδίσκη αὐτοῦ ἐν ῥάβδῳ καὶ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δίκη ἐκδικηθήσεται. Ἐὰν δὲ διαβίωση ἡμέραν μίαν ἢ δύο, οὐκ ἐκδικηθήτω· τὸ γὰρ ἀργύριον αὐτοῦ ἐστίν» (Ἐξοδος ΚΑ', 20—21) ἐπίσης «Ἐὰν δέ τις πατάξῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ οἰκέτου αὐτοῦ ἢ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ καὶ ἐκτυφλώσῃ, ἐλευθέρους ἑξαποστελεῖ αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ τὸν ὀδόντα τοῦ οἰκέτου ἢ τὸν ὀδόντα τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ ἐκκόψῃ, ἐλευθέρους ἑξαποστελεῖ αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ ὀδόντος αὐτῶν» (Ἐξοδος, ΚΑ', 26—27). Ἐκ τῶν παρατιθεμένων τούτων ἐδαφίων τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράσεως τοῦ ἀρχετύπου τῆς Π. Διαθήκης κειμένου ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα γίνεταί πρόδηλον, ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα οὐδεμίαν εἰδικὴν λέξιν κέκτηται ὅπως σημαίῃ τὸν δοῦλον, διότι *παῖς* καὶ *παιδίσκη* εἰσὶν αἱ λέξεις, δι' ὧν ἐδήλουν τοὺς δούλους, ὡς βλέπομεν ἐν αὐτοῖς ὄντως ἡ λέξις «*εβέδ*», ἧς ἐποιοῦντο ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ χρῆσιν, σημαίνει κυρίως ἐργάτην ἀδιακρίτως, εἴτε δοῦλον, εἴτε ἐλεύθερον αἱ δὲ ὡσαύτως ἐν χρῆσει ἐν αὐτῷ λέξεις «*σχιφσάχ*» καὶ «*ἀμάχ*» ἐσήμαινον τὰς τὰ ἀργυρωνήτους καὶ ἐλευθέρους οἰκέτιδας (Ἦρα Ν. Σαριπόλου *προμνηγ. καὶ τόμ.*, § 95α'). Ὅ,τι δὲ θαυμαστόν καὶ ὑπέρτερον καὶ αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖαις Ἀθήναις περὶ κακοῦμένων ὑπὸ δεσποτῶν καὶ προσφύγων δούλων κρατούντων ἀποτελοῦσι τάδε· «Οὐ παραδόσεις παῖδα τῷ κυρίῳ αὐτοῦ. Μετὰ σοῦ κατοικήσει, ἐν ὑμῖν κατοικήσει, οὗ ἂν ἀρέσῃ αὐτῷ, οὐ θλίψεις αὐτὸν (Δευτερον. ΚΓ', 15—16) ὑπέρτερον, —ναί!— τῶν ἐν ταῖς παλαιαῖς Ἀθήναις κρατούντων ἐν τῷ θέματι τούτῳ, διότι ἐκεῖ μὲν, ὡς εἴδομεν (Ἦρα σημ. ὑπ' ἀριθ. 16), ὁ τοιοῦτος δοῦλος, εἰς τὸ θηοσεῖον ἢ τὸ ἱερὸν τῶν Σεμιῶν καταφεύγων, εἰς ἕτερον δεσπότην ἐπο-

διὰ νόμου ἀπεκλείετο.²³ Ἐπίσης ἀπαγορεύεται καὶ καταδιώκεται τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν καὶ πεπολιτισμένων Κρατῶν ἢ δουλεμπορία²⁴, ἥτις

λεῖτο, ἐνῶ παρ' Ἰουδαίοις, ὁ πρόσφυξ' δούλος οἰονεὶ ἐλεύθερος διεβίου, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν προπαρατεθέντων οἰκειῶν ἐδαφίων τῆς Π. Γραφῆς.

23. «Νενομοθέτηται γὰρ παρ' αὐτοῖς *δούλον μηδένα τὸ παράπαν εἶναι*, ἐλευθέρους δ' ὑπάρχοντας, τὴν ἰσότητα τιμῶν ἐν πᾶσι (Διόδ. Β', 39)· ὁμοίως· «*Εἶναι δὲ καὶ τότε μέγα ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν γῆ, πάντας Ἰνδοὺς εἶναι ἐλευθέρους, οὐδέ τινα δούλον εἶναι Ἰνδόν*». (Ἀρριανοῦ *Ἰνδική*, I). Λέγομεν δὲ «*παραδόξως*», διότι κατ' ἔξοχὴν παρ' αὐτοῖς ὑφίστατο ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης, ἐκδηλουμένη πανηγυρικῶς διὰ τῆς διαιρέσεως τούτων εἰς κοινωνικὰς τάξεις, ὧν ἀνωτάτη ἡ τῶν Βραχμάνων καὶ κατωτάτη ἡ τῶν Παριῶν, τῶν ἀποδιοπομπαίων τράγων τῆς Ἰνδικῆς κοινωνίας, *πρὸς οὓς χεῖρον ἢ εἰς δούλους προσεφέροντο* (Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου *προμ. ἐργ.*, τόμ. Α', σελ. 103—104). Κατ' ἄλλας ἐν τούτοις πληροφορίας, ὑπῆρχον δούλοι καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, ἀλλ' ἐτύγχανον ἐκ μέρους τούτων ἠπίες μεταχειρίσεως· ὄρα : Max Dunker «*Geschichte des Altertums*», Leipzig, 1867, zweiter Band, σ. 177, μεθ' ὧν ἐπικαλεῖται).

24. Ταύτης ἡ γένεσις ἀνάγεται εἰς τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν. Οὕτως οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι κατέλεγον μετὰ αὐτῶν ἄτομα ἀσκοῦντα τὴν τοιαύτην πρᾶξιν· ἐπίσης ἐτέρωθεν ἐκέκιντο οὗτοι μαύρους εὐνούχους ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν, καθάπερ οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Πέρσαι. Ἡ Τύρος καὶ ἡ Σιδῶν μετήρχοντο ὁμοίως τὴν ἐμπορίαν τοιαύτων δούλων, οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἐχρησιμοποιοῦν τούτους ἐν τῇ ἐμπορίᾳ αὐτῶν καὶ τῇ ἐκμεταλλεύσει τῶν μεταλλείων. Ἀνετίθεντο δ' ἐν γένει εἰς αὐτοὺς αἱ μᾶλλον ἐπίπονοι ἐργασίαι. Ὁ Hannon πληροφορεῖ ἡμᾶς ἐν τῷ ἑαυτοῦ *Περίπλῳ* (Periple), ὅτι οἱ Μαῦροι ἦσαν, ἐν ταῖς ἀπομεμακρυσμέναις ἐκείναις ἐποχαῖς, ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἄθλια φύλα, φυτοζωοῦντα ὑπὸ τὰς καλύβας αὐτῶν, εὐρίσκοντα δυσκόλως τροφήν, μετὰ τινων θρεμμάτων, μόλις καλλιεργοῦντα πολλοστῆμόρια τινὰ ἀγροῦ καὶ ὑποειταγμένα εἰς μικροὺς δεσπότας. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων πρῶτοι μετῆλθον τὴν δουλεμπορίαν οἱ Χῖοι, ὡς ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Τιμαίου ἐξάγεται (ὄρα παρ' Ἀθηναίῳ Σ', σελ. 265)· παρὰ τούτοις οἱ δούλοι ἦσαν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἐλευθέρους, πλείονες ἢ ἐν παντὶ ἄλλῳ τόπῳ, πλὴν τῆς Σπάρτης (Θουκυδ. Η', 40). Κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους μέγαν ἀριθμὸν δούλων ἐ-

ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ τῷ μεσαίῳ καὶ τοῖς

χορήγουν οἱ πειραταί, συλλαμβάνοντες τούτους ἐν τοῖς παραλί-
οις. Τὴν κυριώτερον ὁμως πηγὴν τῆς δουλαγωγίας ἀπετέλουν αἱ
ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, αἵτινες εἶχον συχνὰς ἀ-
φορμὰς νὰ λαμβάνωσι τοιοῦτους ἐκ τῶν γειτονικῶν αὐταῖς χω-
ρῶν, τῶν ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κειμένων. Μέ-
γας δ' ἀριθμὸς δούλων ἐκομίζετο καὶ ἐκ Θράκης, ἐνθα αὐτοὶ
οἱ γονεῖς ἐπώλουν πολλάκις τὰ ἴδια τέκνα (Ἡρόδ., Ε', 6). Ἐν
Ἀθήναις, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς πόλεσιν ὑπῆρχεν ὠρισμένη
ἀγορά, ὅπου ἐγίνετο ἡ δουλοπρασία, ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη κύκλος, ἐ-
πειδὴ ἴσταντο κύκλω οἱ πωλούμενοι (Ἀρποκρ. ἐν λ.) πολλάκις ἐδη-
μοπρατοῦντο, τιθέμενοι ἐπὶ πέτρας τινός, ἣτις ἐλέγετο «πρατηρ λί-
θος» (Πολυδ., Γ', 78), ὡς ἐγίνετο πρὸ τοῦ 1860 ἔτισι μέρεσι τῆς συμ-
πολιτείας τῆς Βορ. Ἀμερικῆς· το αὐτὸ συνήθιζετο καὶ ἐν Ῥώμῃ·
ὄθεν ἡ φράσις «homo de lapide emtus». Ἦσαν δ' ἐν Ἀθήναις
ὠρισμένα αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ἐγίνετο ἡ τῶν δούλων πώλησις
(Ἀριστοφ. Ἰππ., 43), ἡ δὲ ἀξία αὐτῶν ἐκυμαίνετο ἀναλόγως τῆς
ἡλικίας, τῆς δυνάμεως καὶ τῶν προτερημάτων ἐκείνου (δρ. Ξενοφ.
Ἀπομν. Β, 5, 2). Καὶ παρὰ Ῥωμαίοις οἱ δούλοι ἐπωλοῦντο διὰ
δημοπρασίας, τιθέμενοι ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας (Cic. in Pis. 151. — Plant.
Bacch. V, 7, 17), ὡς προεῖρηται, ἢ ἐφ' ὑψηλοῦ κρητιδώματος
(catasta' δρ. Tibull. II, 3, 60; Persius, VI, 77; Casaubon ad loc).
Οἱ ἀγορασταὶ δ' ἐφρόντιζον συνήθως νὰ βλέπωσι τοὺς πωλουμέ-
νους δούλους γυμνοῦς, ἵνα μὴ ἔχωσι σωματικόν τι ἐλάττωμα
(Senec. ep. 80; Suet. Aug. 69) ἐνίοτε δ' ἐλάμβανον περὶ τῆς
ὑγείας αὐτῶν τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν (Claudian in Eutrop. I,
35, 36). Δούλοι μεγάλης καὶ ἐκτάκτου καλλονῆς δὲν ἐξετίθεντο εἰς
τὸ κοινὸν πρὸς πώλησιν, ἀλλ' ἐπεδεικνύοντο ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς
ἀγοραστὰς (arcana tabulata catastae Mart. IX, 60). Διεξήγετο
δὲ ἡ σωματεμπορία ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν aediles, οἵτινες πολ-
λὰς διατάξεις περὶ τῆς πώλησεως τῶν δούλων ἐδημοσίεον.

Αἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων γεγόμενα κατακτή-
σεις ἐν Ἀφρικῇ ἐκόμισαν τοὺς ἐκεῖθεν ὀρρωμένους δούλους εἰς
Εὐρώπην. Οἱ Αἰθίοπες ἢ Μαῦροι (Négres) ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ
ἐν Ῥώμῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀνατολι-
κοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, τ. ἔ. τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ με-
σαίωτος. Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Μαύρων καὶ τῶν Ἀράβων καὶ αἱ
εἰσβολαὶ τῶν Σαρακηνῶν διέσπειραν καθ' ἅπαντα τὰ μέρη τῆς
μουσουλμανικῆς κυριαρχίας τοὺς Μαύρους τῆς Αἰθιοπίας.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος τὰ πορτογαλικά πλοῖα ἤνεγκον

καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὑπῆρξεν ἡ εἰδεχθεστέρα τῆς δουλείας ἔκφανσις.

εἰς τὰς Καναρίους νήσους Μαύρους δούλους, πρὸς καλλιέργειαν τῶν γαιῶν. Ἐν ἔτει 1481 μ. Χ. οἱ Πορτογάλλοι ἔκτισαν φρούριον ἐν τῇ ἀφρικανικῇ ἀκτῇ, ἐν ἔτει δὲ 1520 ὁ Ἀλόνζο Κονζαλὲς μετῆλθε τὴν ἀνθρωποεμπορίαν ταύτην, ἣτις ἐξηκολούθησεν ὑφίσταμένη μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἀπὸ τοῦ 1508 μ. Χ. οἱ πρῶτοι Μαῦροι μετηνέχθησαν εἰς Ἅγιον Δομίγγον ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἐν ἔτει δὲ 1510 μ. Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδος ὁ Καθολικὸς ἐξέπεμψε πρῶτος, δι' ἴδιον λογαριασμόν, Μαύρους εἰς Περουβίαν, μικρὸν μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου κατάκτησιν αὐτῆς. Εἰς τὸν κλεινὸν ἐπίσκοπον Βαρθολομαῖον de Las Casas ὀφείλεται δυστυχῶς ἡ διάδοσις τῆς δουλεμπορίας οὗτος, θερμὸς ὑπέροχος ὢν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἰνδῶν καὶ βουλόμενος ν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς θανασίμου κακώσεως τῆς ἐν τοῖς μεταλλείοις ἐργασίας, προὔτεινε νὰ εἰσάγῃσι Μαύρους, καθὼ ἐύρωστοτέρους, γενόμενος οὕτως ἐν εἰσηγήσει τοῦ ὀλεθροῦ καὶ ἀτιμοῦ τούτου θεσμοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος Γρηγόριος ἐπειράθη ν' ἀπαλλάξῃ τῆς μομφῆς ταύτης τὸν εἰρημένον ἐπίσκοπον τοῦ Chiapa. [Ἐπίσης ὑπεραμύνεται αὐτοῦ ὁ ἡμέτερος Κ. Κούμας (*Ἱστορ. τῶν ἀνθρ. πράξεων*, ἐν Βιέννῃ 1831, τόμ. 5, σελ. 50)]. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἡ τοιαύτη ἀνθρωποεμπορία ἐπιεράθη νομίμως, τὸ πρῶτον ἐν Ἰσπανίᾳ ἐπὶ Καρόλου τοῦ Ε', ἐξουσιοδοτήσαντος εὐγενῆ Φλαμανδὸν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅπως ἀγοράσῃ τετρακισχιλίους Μαύρους ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Γουίνεας καὶ μεταπώλῃσιν αὐτοὺς εἰς Ἀντίλλας· ἔτυχε δὲ αὐτῆ, ὡς μὴ ὄφειλε καὶ τῆς ἐπιδοκίμασίας τοῦ τότε Πάπα Λέοντος τοῦ Γ'· εἶτα ἐκηρύχθη θεμιτὴ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Γ' ἐν Γαλλίᾳ Ἄπαντες οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἠσπασθήσαν αὐτὴν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι οἱ Μαῦροι, μὴ ὄντες Χριστιανοί, δὲν ἠδύναντο ν' ἀξιῶσι τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν. Οἱ Γενοῶται, πρὸς τοῖς ἄλλοις λαοῖς, ἐπεδόθησαν μετὰ ζέσεως εἰς τὴν μεθ' ἑτέρων ἔθνων λαθρεμπορικὴν τῶν Μαύρων ἐκμετάλλευσιν. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐποιοῦντο τὴν ἐπὶ τῶν Μαύρων σωματεμπορίαν ἐν Ἀφρικῇ, πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον τῆς γαμμῆς τοῦ ἰσημερινοῦ. Παρατηρεῖτο δέ, ὅτι οἱ μὲν «Μαντίγκος» ἦσαν οἱ κρεῖττονες, τ. ἔ. οἱ μᾶλλον πειθήνιοι, οἱ δὲ «Ἐμποες» ἢ «Ἰμπος» οἱ μᾶλλον ἠλίθιοι καὶ δειλοί. Ἡ Χρυσὴ Ἀκτὴ προμήθευε τοὺς εὐρωστοτέρους δούλους καὶ τοὺς μᾶλλον δαψιλεῖς. Ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Μοζαμβίκης διεξήχθη ἐπίσης ἡ δουλεμπορία ἐπὶ τῶν «Macquois», τῶν «Monjanas», τῶν «Sofalas» καὶ ἐτέ-

γ') Ἡ πρὸς σύναψιν γάμου ἀρπαγὴ ἢ βι-

ρων φυλῶν. Πλείσται ἄλλαι χώραι παρῆχον Μαύρους διαφόρων ποιοτήτων καὶ διακρινομένους διὰ στιγματισμοῦ καὶ παντοίων παραμορφώσεων, ἐντετυπωμένων ἐν τῷ δέρματι αὐτῶν, ἀναλόγως τῶν χωρῶν. Ἐν Κόγγῳ πατέρες ἐπώλησαν τὰ τέκνα αὐτῶν, ἀλλαχοῦ δὲ Μαῦροι λαμβάνουσι ὡς νόμισμα πωλήσεως ὁμοειδῶν αὐτῶν τὴν μικρὰν κογχύλην, τὴν καλουμένην «cauri», ἄλιευομένην ἐν ταῖς Μαλδίβαις νήσοις, (Ἐν ἄλλαις ἀκταῖς οἱ πωλῆται προτιμῶσι τὰ τεμάχια τῶν ὑφασμάτων, ἐξ ὧν ἀπαρίζονται τὰ μόνα ἱμάτια τῶν Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς (ragnes). Ἐκτὸς τῶν ἀντικειμένων τούτων οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ ἐκάστης χώρας λαμβάνουσι δῶρα, οἱ δὲ μεσίται δούλων καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ πρακτορεῖα λαμβάνουσι δικαιώματα καὶ ἀμοιβάς, ἅπερ ἐπανεαύνουσι τὴν τιμὴν τῶν Μαύρων οὕτω μεγαλοπρεπῆς τις δούλος ἐπανήγετο εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Γουίνεας ἐπὶ τιμῇ ἑξακοσίων (600) φράγκων. Αἱ νεαρὴ γυναῖκες ἐστοίχισον τετρακόσια (400) φράγκα. Καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ δουλεμπορία ἀφῆρει ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἑκατὸν χιλιάδας (100,000) περίπου ψυχῶν. Ὁ Ἅγιος Δομίγγος ἐδέχετο ἐν ἑαυτῷ ἐκ τούτων εἴκοσι πέντε χιλιάδας (25,000). Ἦσκει ἀπλῶς νὰ ἐμφανίζονται ἑταιρῖαι δουλεμπόρων, ἀθρόως ἐπιβιβαζόμεναι μεθ' ὄπλων, μετὰ σιδηρῶν ἐργαλείων ἢ ἀλύσεων καὶ μετὰ τινῶν ἐμπορευμάτων διὰ τὸ τοιοῦτόν ἔργον εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαμβίας, εἰς Κορέαν, εἰς Σιέρρα Λεόνε καὶ ἄλλους σταθμούς, ἤρκει νὰ ποιῶνται προτάσεις ἐπὶ τούτῳ εἰς ἀπλοϊκοὺς λαοὺς καὶ οἱ τελευταῖοι ἢ νοιγον εἰς τοὺς ἄλλοδαποὺς τούτους τὰς φιλοξένους καλύβας αὐτῶν. Οὗτοι διήγειρον τοὺς μικροὺς βασιλεῖς ἢ φυλάρχους, ἵνα οἱ τελευταῖοι κτήσωνται δεσμώτας καὶ παραδίδωσι τούτους εἰς αὐτοὺς πρὸς δουλεμπορίαν. Αἱ τοιαῦτα κατὰ τῶν Μαύρων ἐκστρατεῖαι γίνονται αἰφνιδίως νύκτωρ οὕτω μεθύσκουσι τοὺς δυστυχεῖς αἰχμαλώτους, καὶ δεσμεύουσι αὐτοὺς δι' ἀλύσεων. Καταλαμβάνουσι δ' ἐξ ἀπροόπτου παῖδια, ἀποπλανῶσι Μαύρας, καὶ προσελκύουσι τὰ οὕτως ἀπομακρυνόμενα καὶ ἄνευ δυσπιστίας παραδιδόμενα ταῦτα ἄτομα διὰ τῆς μεθόδου τῶν δακτυλίων (τ. ἔ. δωροῦμενοι εἰς ταῦτα δακτυλίους). Δεηλατοῦσι μικρὰ χωρία, λίαν ἀσθενῆ ὅπως ἀντιστῶσιν ἀρπάζουσι μητέρα τινά, ὅπως ἐλύσωσι τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἔστιν ὅτε δὲ τὸν υἱόν, ὅπως ἔλθῃ πρὸς τοῦτον ἢ μήτηρ αὐτοῦ. Εἰσδύουσι οὕτως μέχρι χιλίων διακοσίων (1200) μιλίων εἰς τοὺς ἀγρούς. Δένουσι τοὺς αἰχμαλώτους δι' ἀλύσεως κοὶ θέτουσι τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑ-

αία ἀπαγωγή, ἢ προβλεπομένη καὶ κολαζομένη

πὸ σιδηροῦν κρίκον, οὕτινος ἡ μακρὰ καὶ βαρεία οὐρὰ ἐμποδί-
ζει τὴν φυγὴν αὐτῶν. Αἱ ἀγέλαι αὐται, ὅμοιαι πρὸς τὰς τῶν
δεσμωτῶν τοῦ κατέργου, ἄγονται ἀνὰ δύο εἰς τριακοσίους τό-
πους τοῦ ἐσωτερικοῦ διὰ μέσου φρικωδῶν ἐρήμων, φέρουσαι
μεθ' ἑαυτῶν τὸ ὕδωρ, τὸ ἄλευρον καὶ τοὺς σπόρους ἢ τὰς ῥίζας,
τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν. Εἰ γυναῖκες τινὲς ἢ
παιδιά δὲν δύνανται ν' ἀκολουθήσωσιν, ἐγκαταλείπουσιν αὐτὰ
ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἱ δὲ διατρέχοντες τοὺς αὐτοὺς τόπους εὖρον ἐκεῖ
τα πτώματα τούτων ἀπεξηραμένα, καὶ διαβεβρωμένα ὑπὸ τῶν
θηρίων. Ἀφικνούμενοι εἰς τὴν ἀκτὴν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι στοι-
βάζονται ἐκεῖθεν διὰ λωρίων ἢ ἀλύσεων εἰς τὰ δουλειορικά
πλοῖα, ὀπιτόμενοι εἰς τὰ βάθη τοῦ κύτους καὶ εἰς τόσφ στενάς
κρεμαστάς κλίνας ἕκαστος, ὥστε ἀποβαίνει αὐτοῖς ἀδύνατον νὰ
στρέφωσιν μετὰ τῶν δεσμων αὐτῶν· δὲν καταλαμβάνουσι δὲ ἢ
ὄσον χῶρον θὰ κατεῖχον ἐν τῷ τάφῳ αὐτῶν, καὶ δὲν ἀναπνεύου-
σιν ἢ ὄσον ἀέρα ἀπαιτεῖται πρὸς παράτασιν τῆς ἐπωδύνου ζωῆς
αὐτῶν, διότι συσσωρεύουσιν αὐτοὺς μέχρι πεντακισχιλίων ἐντὸς
μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς νηός. Ὅτε ἀναδίδηται πυκνὸς ἀτμὸς ἐκ τῆς
ἐφιδρώσεως καὶ τῆς μεμολυσμένης ὁσμῆς, ἦν παράγουσι τόσα
θερμαινόμενα σώματα ἐν τῇ ἀσφυκτικῇ καὶ λοιμώδει ἀτμοσφαι-
ρᾷ τῶν ἀποθηκῶν τῶν πλοίων τούτων, καὶ δὴ κατὰ τὴν νύκτα,
ὅταν ἀνοίγωσι τοὺς καταρράκτας αὐτῶν ! Οἱ ταλαίπωροι οὗτοι
ὄρῳσονται, πανταχόθεν ἀποπνιγόμενοι· αἱ γυναῖκες λιποθυμοῦσιν καὶ
πολλὰ ἄτομα ἀπόλλυνται, ἐλλείψει ἀέρος, ἂν μὴ ἀποθάνωσι ἐκ τῆς
λύπης, τοῦ τρόμου καὶ τῆς χονδροειδοῦς τροφῆς τῶν κυάμων καὶ
τῶν κέγχρων, ἅπερ διανέμουσιν αὐτοῖς, ὡς καὶ τοῦ γλίσχρου
ὑδατος. Τοιαύτη δὲ ἡ τρομακτικὴ θνησιμότης, ἦν προξενεῖ ἡ
συσσώρευσις τσσοῦτων σωμάτων, ἀναδιδόντων δυσώδη ἰδρώτα,
τὰ λοιμώδη ἀφροδεύματα καὶ ἡ θεὰ τῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ κύτους
θῆσκόντων, ὧν τὴν σαπρίαν ἀναπνεύουσιν, ὥστε οἱ ἱατροὶ ἀ-
γνωρίσαν, ἐν ταῖς αἰτίαις ταύταις ἀδυστάτως τὴν γένεσιν τοῦ
νεαντικοῦ τύφου καὶ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ, ὧν ἡ κακοήθης μορ-
φή ἐπιφέρει τὴν ἐρήμωσιν τῶν πληθυσμῶν καὶ στοιχίζει το-
σοῦτον εἰς τοὺς Λευκοὺς διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτῶν· Ἀφι-
κνούμενοι εἰς τὰς ἀποικίας οἱ Μαῦροι ἐξητάζοντο, γιγνομένων
δι' αὐτοὺς διαπραγματεῦσεων, ὡς εἰ προύκειτο περὶ κτηνῶν. Οὕ-
τω παρετήρουν τὴν γλῶσσαν, τὸ στόμα καὶ τὰ χροῖα αὐτῶν
μελεῖ, ὅπως βεβιωθῶσι περὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ὁσμῆς αὐτῶν·
ὑπέβαλλον δὲ αὐτοὺς εἰς δρόμον, εἰς ἄλματα καὶ εἰς ἄρσιν βα-

ὑπὸ τῶν νῦν νομοθεσιῶν, ἐπειρέετο παρὰ τοῖς Σί-

ρῶν αἱ γυναῖ Μαῦραι ἐξητάζοντο λεπτομερέστερον. Ἡ νεότης καὶ τὰ θέλητρα αὐτῶν εἰτίθεντο εἰς δημοκρασίαν. Παρατηρήθη δέ, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον φιλελεύθεροι ἦσαν οἱ λαοί, ὡς οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, τόσῳ χεῖρον προσεφέροντο εἰς τοὺς Μαύρους, ἐνῶ οἱ δεσποτικοὶ λαοί, ὡς οἱ Ἴσπανοί, πρότερον εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν προσεφέροντο (περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα Γέν. ΔΖ', 25—28 καὶ ΛΘ', 1—4, Ἰεζέκ. ΚΖ', 13, ἐν συνδυασμῶ πρὸς Dictionn. de la conv. et de la lect., Paris MDCCCLXIII, sec. éd., tom. seiz., p. 642—643· ἐτέρωθεν προβλ. :H Bonfils, *Δημόσ. Διεθν.* Δίκαιον, κατὰ μετάφρ. Σπ. Κ. Τρικούλη καὶ Ἰω. Ἐμμ. Αφριᾶ, μετὰ προσθηκῶν, ἐν Ἀθήναις 1915, τόμ. Α', σελ. 291—292).

Ἡ τιμὴ τῆς καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας ἀνήκει ἀναντιρρήτως εἰς τοὺς Wilberforce, Clarkson, Grenville, Sharp καὶ Buxton· ἐπιτάκις, λέγει ὁ Αὐγουστῖνος Cochin, ὑπέβαλον οὗτοι προβούλευμα καταργήσεως εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλὴν, καὶ ἐπιτάκις ἀπερρίφθη τοῦτο. Ὅταν δὲ τέλος ἐπετεύχθη, εἶχον τὰ παλαιῶσι κατὰ τῶν μᾶλλον ἰσχυρῶν προσωποκλήτων τῆς χώρας αὐτῶν. Οὗτος ὁ λόρδος Ἑλδων ἀπεφαίνεται, ἐν ἔτει 1807 μ. Χ., ἐν τῷ Κοινοβουλῷ, ὅτι ἡ δουλεμπορία εἶχε κυρωθῆ ὑπὸ τῶν Βουλῶν, ἐν αἷς παρεκάθηοντο οἱ σοφώτεροι νομοδιδάσκαλοι, οἱ μᾶλλον πεφωτισμένοι θεολόγοι καὶ οἱ ἐξοχώτεροι πολιτικοὶ ἄνδρες· ὁ λόρδος Hawkesby καὶ εἶτα Κόμης τῆς Λιβερπούλης προὔτεινε ν' ἀπαλειφθῶσιν ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ νόμου αἱ λέξεις ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ (ἡ δουλεμπορία δηλαδὴ)· ὁ κόμης Westmoreland ἐδήλου, ὅτι, ἀφ' ἧς μάλιστα ἐβλεπεν ἅπαντας τοὺς πρεσβυτεριανούς καὶ τοὺς ἱεράρχας, τοὺς μεθοδιστὰς κοὶ τοὺς ἱεροκλήρικας συνηγοροῦντας ἀπὸ κεινοῦ μετὰ τῶν Ἰακωβίτων καὶ τῶν δολοφόνων ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας, οὐδαμῶς θὰ ἔψου ἐν τῷ Κοινοβουλῷ φωνὴν κατὰ τοῦ μέτρου τούτου. — Κατηγόρησαν τὴν Ἀγγλίαν ὅτι ἐνήργησεν ἰδιοτελεῶς ἐν προκειμένῳ· ἰσχυρίσθησαν μάλιστα, ὅτι ἐσκόπει ν' ἀποσιλώσῃ τῶν ἀφρικανῶν ἰργατῶν πάσας τὰς ἀποικίας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐαυτῆς, ἵνα εξασφαλίσῃ τὸ γεωργικὸν καὶ ἐμπορικὸν μονοπώλιον τῶν ἀχανῶν Ἰνδικῶν κτήσεις αὐτῆς. Ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἠβουλήθη, ὅπως, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, κτήσῃται τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν ἀπάντων τῶν στόλων τῆς ὑψηλίου καὶ ἀπασῶν τῶν θαλασσῶν. Πῶς, αἱ προσπάθειαι αὐτῆς, αἱ δαπάναι αὐτῆς, αἱ δυσχέρειαι εἰς ἃς ἐξετέθη καὶ

ὁ εἰρημένος τρόπος ἐκφράσεως τῶν πολιτικῶν αὐτῆς καθιστῶσιν ἀναμφίβολον τὴν ἐν προκειμένῳ πλήρη ἔλλειψιν ὑστεροβουλίας ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας. Δυνατὸν νὰ εὔρε το *συμφέρον* αὐτῆς ἐν τῷ ἑαυτῆς *καθήκοντι*, ἐκ δὲ τῶν πολιτικῶν αὐτῆς δυνατὸν νὰ ἐκείνητο μείζονα εὐαισθησίαν, οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς *χρησιμότητος*, οἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ *ἀνθρωπισμοῦ*. Ἡ ἱστορικὴ δικαιοσύνη καὶ ἀλήθεια ἐπιβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ περιπτώσει ν' ἀπονέμωμεν ἔπαινον εἰς τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, οὕτινος τὰ συμφέροντα συνάδουσι τόσῳ καλῶς πρὸς τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, χωρὶς ν' ἀναζητῶμεν μικροπρεπεῖς λόγους ἐν μεγάλας πράξεσιν! — Ἡ παγκόσμιος κατάργησις τῆς δουλεμπορίας κατέστη ἔκτοτε ἄρθρον πίστεως τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς. Οὕτως ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βιέννης τῆς 8ης Φεβρουαρίου 1815 ὑπεγράφη *δήλωσις κατὰ τῆς δουλεμπορίας* ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας, τῆς Αὐστρίας τῆς Γαλλίας, τῆς Πορτογαλίας, τῆς Πρωσσίας, τῆς Ῥωσσίας τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Σουηδίας. Ἦδη ἡ Ἀγγλία εἶχε κατορθώσει τὴν ἐκ μέρους τῆς Γαλλίας ἀναγραφὴν ἐν τῇ Συνθήκῃ τῶν Παρισίων τοῦ 1814 ἄρθρου σκοποῦντος τὴν κατάργησιν τῆς εἰδεχθοῦς ταύτης ἐμπορίας. Ἐν ἔτει 1858, κατὰ τὸ ἐν Aix La-Chapelle συνέδριον καὶ ἐν ἔτει 1822 κατὰ τὸ ἐν Βερώνῃ, οἱ πέντε Μεγάλαι Δυνάμεις ἐπανάλαβον τὰς αἰτίας δηλώσεις. Ἀπὸ τοῦ 1814 ἡ Ἀγγλία κατέβαλεν ἄνευ διακοπῆς ἀπάσας τὰς προσπαθείας αὐτῆς διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν διαφόρων Δυνάμεων ἐλίτευξιν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν, πρὸς κατάργησιν τοῦ βδελυκτοῦ τούτου θεσμοῦ. Ἐπίσης διὰ δύο συμβάσεων αὐτῆς μετὰ τῆς Πορτογαλίας, τῆς μὲν πρώτης συναφθείσης τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου 1815, τῆς δὲ δευτέρας ὑπογραφείσης τῇ 22ῃ Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους — ἡ μὲν Ἀγγλία ὑπεσχέθη τὴν ἔκτισιν παλαιοῦ χρέους καὶ τριακοσίων χιλιάδων (300,000) λιρῶν στερλινῶν, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ὑπὸ τῶν ἄγγλων πλοίαρχων καταληφθέντων πορτογαλικῶν κτιρίων, ἡ δὲ Πορτογαλία ἀπηγόρευσε τὴν ὑπὸ τὴν σημαίαν οὐτῆς ἐνάσκησιν τῆς δουλεμπορίας. Δι' ἐτέρας δὲ, τρίτης συμβάσεως, συναφθείσης τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου 1817, τὰ δύο ἔθνη ἐπεφύλαξαν ἑαυτοῖς τὸ ἀμοιβαῖον δικαίωμα τῆς ἀναζητήσεως καὶ φυλακίσεως τῶν δουλεμπόρων καὶ τῆς ἐκδικάσεως τούτων ὑπὸ μικτῶν ἐπιτροπῶν. — Ἐπίσης ἡ κατάργησις τῆς δουλεμπορίας ἀπ' τελεί ἐν τῶν ἄρθρων τοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς τὸ ἄρθρον ὅμως τοῦτο δὲν ἔμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ ἢ ἐν ἔτει 1807 μ. Χ. Πᾶσαι αἱ περὶ συνθήκης κατὰ τῆς δουλεμπορίας προτάσεις, αἱ ἀπευθυνθεῖσαι εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Οὐάσιγκτῶνος ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἐν ἔτεσι 1819, 1820, 1823, 1824, 1831, 1834,

ναις²⁵, τοῖς Σπαρτιάταις²⁶, τοῖς παναρχαίοις Ῥωμαίοις²⁷, τοῖς ἀρχαίοις Ῥώσοις²⁸, τοῖς Πολωνοῖς²⁹ καὶ τοῖς Λιθουανοῖς³⁰.

1839 καὶ 1841 καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Κοινοβουλίου ἐν ἔτεσι 1821 καὶ 1822 δὲν κατέληξαν εἰς συμφωνίαν τινά. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἠρηθήθησαν ἀείποτε τὸ δικαίωμα τῆς νηουσίας, μόνον δὲ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1824 (ἄρθρ. 8) αἱ δύο Δυνάμεις (Ἄγγλῖα καὶ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι) ἠναγκάσθησαν νὰ διατηρωσι κεχωρισμένως, πρὸς ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς, ναυτικὴν τινὰ δύναμιν, τοῦλάχιστον ἐξ ὀγδοήκοντα (80) τηλεβόλων (canons). Ἡ Ἄγγλῖα διεπραγματεύθη εὐχερέστερον μετὰ τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Δανίας, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Αὐστρίας, (ἧς τὰ πλοῖα μετέφερον εἰς Τουρκίαν τοὺς Μαύρους τῆς Βαρβαρίας), τῆς Πρωσσίας, τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, τῆς Τοσκάνης, τῆς Σαρδηνίας, τῶν ἀνατολικῶν πόλεων, τοῦ Τεξάς, τοῦ Μεξικου, τῆς Κολομβίας, τῆς Γροενάδης, τῆς Βενεζουέλας, τοῦ Ἰσημερινοῦ (Equateur), τῆς Οὐραγουάης, τοῦ Βουένος Ἄϊρες, τῆς Χιλῆς, τοῦ Περού καὶ τῆς Βολιβίας. Ἐπίσης συνῆψεν ἡ Ἄγγλῖα συμβάσεις περὶ καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας μετὰ τῆς Αἰγύπτου τῷ 1877, μετὰ τῆς Τουρκίας τῷ 1880 καὶ μετὰ τῆς Ἰταλίας τῷ 1889. Οὕτω διὰ πλείονων τῶν εἴκοσι συνθηκῶν, ἡ Ἄγγλῖα κατῴρωσεν, ὅπως ἅπαντα τὰ χριστιανικὰ κράτη καὶ ἕτερα μὴ τοιαῦτα τεθῶσι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐν τῷ κοινῷ συμφερίματι συναισθήματος φιλανθρωπίας καὶ γενναιοφροσύνης ἐν ταυτῷ. (Ὅρα περὶ πάντων τούτων: P. Larousse, op cit., tom. quinzi., p. 401—402.—La Grande Encyclopédie, tom. troisième, Paris p. 280—281.—Nouveau dictionn. Encyclop., 5ième volume, Paris, p. 503.—Πρὸβλ.: H. Bonfils, *προμνημ. ἔργ. τόμ. καὶ μετάφρ.*, σελ. 293 καὶ ἐπόμενα) — Τὸ σημερινὸν διεθνὲς δίκαιον καταδικάζει τὴν δουλεμπορίαν. Ξένοι δοῦλοι, πατοῦντες τὸ ἔδαφος πολιτείας, ἧς ἡ νομοθεσία ἀποκρούει τὴν δουλείαν, καθίστανται ipso facto ἐλεύθεροι. (Ὅρα: H. Bonfils, *προμνημ. ἔργ. τόμ. καὶ μετάφρ.* σελ. 289). Ὅθεν καὶ κατὰ τὸ 13ον ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος «ἐν Ἑλλάδι οὔτε πωλεῖται οὔτε ἀγοράζεται ἄνθρωπος ἀργυρώνητος ἢ δοῦλος παντὸς γένους καὶ πάσης θρησκείας εἶναι ἐλεύθερος, ἅμα ὡς πατήρη ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἔδαφους».

25. Κ. Λομπρόζο *προμνημ. ἔργ.*, μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 40.

26. Πλουτάρχου *Δυκοῦργος*, ΙΔ'.

27. Κ. Λομπρόζο *προμνημ. ἔργ.*, μετάφρ., τόμ. καὶ σελ. —

δ') Ἡ περιφρόνησις πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἠθῶν, τὴν διατελοῦσαν τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν μέριμναν τῶν ποινικῶν νόμων παρ' ἅπασιν τοῖς πεπολιτισμένοις κράτεσιν, ἐξεδηλοῦτο μετὰ περισσῆς ἀναισχυντίας παρ' ἀρχαίοις ἔθνεσι καὶ πολιτείαις, εἴτε διὰ τῆς ἐν τελείᾳ γυμνότητι ἐμφανίσεως τῶν νεανίδων πρὸ τοῦ κοινού, ὡς συνέβαινε τὸ πάλαι παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις³¹ καὶ τοῖς Τυρρηνοῖς³² καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἔτι παρὰ τοῖς Ἰάπωνσιν³³, εἴτε διὰ τῆς δημοσίᾳ μίξεως τῶν δύο φύλων, ὡς ἐγίνετο παρὰ τοῖς προειρημένοις Τυρρηνοῖς ἐν ὥρᾳ συμποσίου³⁴ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς³⁵, εἴτε τέλος διὰ τῆς κατὰ τρόπον κυνικώτατον καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, δι' ὅλων δὲ τῶν ἐπισήμων καὶ πανηγυρικῶν τύπων καί, ὁ χεῖριστον, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς θρησκείας ἐνασκήσεως τῆς πορνείας, οἷα περὶ τὰ τέλη τοῦ 10^{ου} αἰῶνος ἀπήντα παρὰ τῷ προμνη-

Προβλ. Φ. Βερολίνη *Ῥωμ. Τετορίαν*, κατὰ μετάφρ. Σ. Λάμπρου, ἐν Ἀθήναις 1892, τόμ. Α', σελ. 36.

28. Κ. Λομπρόζο, προμν. ἔργ., μετάφρ. τόμ. καὶ σελ.

29. Κ. Λομπρόζο, προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

30. Κ. Λομπρόζο, προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

31. Πλουτάρχου Λυκοῦργος, ΙΔ'

32. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 34.

33. Οὕτως ἐστειροῦντο τελείως τοῦ συναισθήματος τῆς αἰδοῦς Πᾶσα νεᾶνις, φέρ' εἰπεῖν, οὐδαμῶς ἐδίσταζε νὰ λούηται ἐν τῷ οὐδῶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου αὐτῆς. ἐνώπιον τῶν διαβατῶν (P. Larousse, op. cit., tome neuvième, p. 868).

34. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ. — Καὶ ὅμως οὗτοι ἐφέροντο κατὰ πολὺν προέχοντες ἀπάντων τῶν ἰταλικῶν λαῶν κατὰ τὸν πολιτισμόν καὶ δὴ, ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς γνώσεις, πολλὰ δ' ἔμαθον καὶ ἠρванίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι παρ' αὐτῶν (Ἔορα περὶ τούτων Α. Ρ. *Ῥαγκαβῆ Δεξ. ἀρχαιολ.*, ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 1409—1410).

35. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

μονευθέντι ἰαπωνικῷ λαῷ³⁶.

Ὅπως τὸ ἀντίθετον ὁμως συνέβαινε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, ὃν ὁ νόμος περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν τῶν γυναικῶν ἰδίᾳ εὐκοσμίαν, οὐ μόνον περὶ τὴν ὄλην διαγωγὴν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν, ὀρίζων ῥητῶς καὶ συγκεκριμένως τὰ κατ' αὐτὴν καὶ καταγιγνώσκων αὐστηρὰς ποινὰς εἰς πᾶσαν παραβάτιδα³⁷.

ε') Ἡ παιδεραστία καὶ ἐπὶ τὸ εὐρύτερον ἀρσε-

36. Οὕτως ἐν Ἰεδῶ (τανῦν Τόκιο), πρωτεύουσῃ τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς μεγάλαῖς πόλεσι τοῦ κράτους, ὑπῆρχεν ἀπέραντος συνοικία, προσωρισμένη εἰδικῶς διὰ τὴν ἐνάσκησιν τις πορνείας, ὑπὸ τὴν ἐποποιεῖαν καὶ τὴν ἐγγύησιν τῶν ἀρχῶν. Πᾶσα μήτηρ ἠδύνατο, κατὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ τοῦ ἸΘ' αἰῶνος, νὰ πωλῇ ἐκεῖ τὴν θυγατέρα αὐτῆς καὶ νὰ λαμβάνη ἀμοιβὴν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμεῖου· κατὰ τὴν ἐποχὴν ὁμως ἐκείνην ἐξεδόθη διάταγμα, ἀπαγορεύον τὴν τοιαύτην ἄτιμον καὶ παρὰ φύσιν περᾶν τῆς μητρὸς. Ἡ συνοικία αὕτη, «Βολζιβάρ» καλουμένη, ἀπετέλει πόλιν ἐν πόλει, κεκτημένην τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, τὰς ἐορτὰς καὶ αὐτὸ ἐπὶ τὸ θρησκευμα αὐτῆς. Καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ἐφοταγωγεῖτο, ἐπανηγύριζε καὶ ἐχρησίμευεν ὡς τόπος συναντήσεως (rendez vous) εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὸν ἄρρενα τῆς πρωτεύουσας πληθυσμόν, διότι ὑπῆρχον ἐκεῖ κέντρα δι' ἀπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ ἅπαντα τὰ βαλάντια. Ἡ πορνεία δὲν διετέλει ἐντὸς στενῶν ὁρίων ἐν τῇ εἰρημένῃ συνοικίᾳ, ἀλλ' ἀπῆντα ἀνα πᾶν βῆμα, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς καταστήμασιν ἐνθα παρεῖθετο τέϊον (maisons de thé) καὶ ἅτινα ἐχρησίμευον καὶ ὡς ξενοδοχεῖα, καφενεῖα καὶ ἐσπιατόρια ἐνταντῶ, λίαν δὲ ὑπόπτου φήμης ἐτύγγανον (P. Larousse, op., tom. et p. cit). Ὅρα ὁμοίως περὶ τοῦ θέματος τούτου· Λεξ. Ἐγκυκλοπ. Μπάρτ καὶ Χίρστ. Ἀθήνησιν Ἀπρίλ. 1892 Σ]βρ, 1894, Τόμ. Δ', σελ. 281—282). [Τὰ τοιαῦτα ὑπόπτου φήμης καταστήματα ἐξακολουθοῦσι καὶ σήμερον ἀνελλιπῶς λειτουργοῦντα, ἐν γένει δὲ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν Ἰαπῶνων παραμένουσιν εἰσέτι, ἐν τῷ θεματι τούτῳ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἀμετάβλητα (Ludovic Naudcau, Le Japon moderne, Paris 1919. p., 302 et suivantes)].

37. Οὕτω Σόλων, ὁ μέγας νομοθέτης τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, «ἐπέστησε καὶ ταῖς ἐξόδοις τῶν γυναικῶν νόμον, ἀπέργοντα τὸ ἄτακτον καὶ ἀκόλαστον· ἐξινέναι μὲν ἱματίων τριῶν μὴ πλέον

νοκοιτία, ἢ λογιζομένη τανῦν μία τῶν βδελυροτέρων ιδιοτήτων, πατασσομένη δὲ ὑπὸ τῶν ποινικῶν νόμων πασῶν τῶν ὀργανωμένων πολιτειῶν, ἐθεωρεῖτο θεμιτὴ καὶ νόμιμος παρὰ τοῖς Δωριεῦσι (Κρησὶ καὶ Σπαρτιάταις)³⁸, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων λαῶν παρὰ τοῖς Λυδοῖς³⁹, τοῖς Γαλάταις⁴⁰, τοῖς Μεξικανοῖς⁴¹ καὶ παρ'

ἔχουσαν κελεύσας, μηδὲ βρωτὸν ἢ ποτὸν πλείονος ἢ ὀβλοῦ φερομένην, μηδὲ κάρηνα πηχυαίου μείζονα, μηδὲ νύκτωρ πορευέσθαι πλὴν ἀμάξῃ κομιζομένην, λύχνου προφαίνοντος (Πλουτ. Σόλων, ΚΑ') Ὑπῆρχε δ' ἐν Ἀθήναις ἀρχή, ὀνομαζομένη *γυναικοκόσμοι* ἢ *γυναικονόμοι*, ἣτις ἦτο διωρισμένη διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν γυναικῶν, ὅσας δὲ ἔβλεπεν ἀμελῶς ἢ ἀναιδῶς ἐνδεδυμένας, κατεμήνυεν εἰς τὰς ἀσμοδίας ἀρχάς· οὕτως ἀνάγκη. Πολυδ. βιβλ. η', 112. «*Γυναικοκόσμοι* δ' ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν γυναικῶν· τὰς δὲ ἀσμοιούσας ἐζημίουν καὶ τὰς ζημίας αὐτῶν γράφοντες, ἐξετίθεσαν ἐπὶ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Κεραμεικῷ».

38. Περί Κρητῶν ἐν τῷ θέματι τούτῳ ὄρα λεξ. ἐγκυκλ. Μπαρτ καὶ Χίρστ, τόμ. β'. Ἀθήνησιν Ὀκτώβριον, 1894—Μαΐου 1896, σελ. 709, περὶ δὲ Σπαρτιατῶν ὄρα Πλουτάρχου *Δυκουῦργ.*, ΙΖ'. Περί παιδεραστίας τῶν ἀρχαίων Κρητῶν ὄρα προσέτι: Ρ. Lagousse, op. cit., tome cinquième, Paris 1869, p. 524.—Ἐν τούτοις, προκειμένου περὶ Δωριέων καὶ Ἑλλήνων ἐν γένει, ὑπεστηρίχθη, ὅτι, ἐν τῇ πρώτῃ ἀρχαιότητι καὶ μέχρι τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἡ *παιδεραστία* δὲν ἦτο κακοῆθης σχέσις, ἀλλὰ συμπαθῆς καὶ ἐγκάρδιος δεσμός, ὑπὸ μορφῆν ὑπερτέρας ἀγνῆς φιλίας μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ παιδὸς ὑφιστάμενος, καὶ ὅτι πᾶσαν οἰανδῆποτε κατάχρησιν τῆς φιλικῆς ταύτης σχέσεως ὁ ἔρωμένος ἠδύνατο νὰ καταδιώκῃ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων καὶ ὁ ἔνοχος ἐτιμωρεῖτο δι' ἀτιμίας, ἐξορίας ἢ καὶ θανάτου (Α. Ρ. Ραγκαβῆ, *Δεξ. Ἀρχαιολ.*, ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 882—883).

39. Λεξ. ἐγκ. Μπαρτ καὶ Χίρστ, προμν. τόμ. καὶ σελ.—Α. Ρ. Ραγκαβῆ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 882).

40. Οὕτως ἀναγιγνώσκωμεν περὶ αὐτῶν «... γυναῖκας δ' ἔχοντες εὐειδεῖς, ἥκιστα ταύταις προσέχουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ τῶν ἀρρένων ἐπιπλοκάς ἐκτόπως *λυτῶσα*» Διόδ., Ε', 32) Περί δὲ δὲ τοῦ βαθμοῦ τῆς παρ' αὐτοῖς ἀναπτύξεως τοῦ βδελυροῦ τούτου πάθους ἀπαντῶσι παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατα· «εἰώθασι δ' ἐπὶ δοραῖς θηρίων χαμαὶ καθεύδοντες,

αὐτοῖς τοῖς Ῥωμαίοις, ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἰδίως χρόνων⁴², ἐν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ ἐτύχανεν εὐρύτατα διαδεδομένη παρὰ τοῖς Ἰάπωσι⁴³ τούναντίον ἐτιμωρεῖτο αὕτη, ὡς φαίνεται, ἀμειλίκτως ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου ἀπτικοῦ δικαίου⁴⁴, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν⁴⁵.

ς') Ἡ λεηλασία (καὶ ἐπὶ τὸ ἀρχαιότερον ληϊσμός) ἢ διαρπαγὴ ἢ λαφυραγωγία (λέξεις συνώνυμοι, τὴν αὐτὴν ἐγκληματικὴν ἔννοιαν ἀπαρτίζουσαι), ἢ ἀποκλειομένη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὑπὸ τῶν διεθνῶν νομίμων,⁴⁶ ἦν ἐν τῷ παρελθόντι θεμιτὴ παρὰ

ἐξ ἀμοιτέρων τῶν μερῶν παρακαίτοις συγκυλίεσθαι» (Διόδ., Ε', 32).

41. Παρὰ τούτοις οἱ κίναῖδοι ἔφρνον ἱμάτια γυναικεῖα (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 37).

42. Α. Ρ. Παγκαβῆ, ἐ.θ., ἀνωτέρω σελ. 882—883.

43. Ρ. Larousse, op. cit. tome neuvième, p. 898.

44. « Ἄν τις Ἀθηναῖος ἑταιροῦσιν μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι, μὴδ' ἱερῶσύνην ἱερώσασθαι, μὴδὲ συνδικῆσαι τῷ δήμῳ, μὴδὲ ἀρχὴν ἀρχέτω μηδεμίαν, μῆτε ἔνδημον, μῆτε ὑπερόριον, μῆτε κληρονομίαν, μῆτε χειροτονητήν, μὴδ' ἐπικηρυκείαν ἀποστελλέσθω, μὴδὲ γνώμην λεγέτω, μὴδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσίστω, μὴδ' ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανηφορίαις στεφανούσθω, μὴδ' ἐντός τῶν τῆς ἀγορᾶς περιφρανηθῶν πορευέσθω. Ἐάν δέ τις ταῦτα ποιῇ, κατάγ' ὡσθέντος αὐτῷ ἑταιροῖν, θανάτῳ ζημιούσθω». [Νόμος Σόλωνος· βλ. τοῦτον παρ' Αἰσχίν. κ. Τιμάρχ. 19] Ὅρα περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν ἐκτάσει: Lipsius op. cit., σελ. 436 καὶ ἐπ., μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν.

45. «... et corpore infames coeno ac palude, injecta insuper crate merguntur» (... καὶ τοὺς αἰτίμους τὸ σῶμα εἰς παχὺν καὶ βορβορῶδες ἕλος ἐμβάλλουσι καὶ καταβυθίζουσι) [Taciti German., XII] Ὅρα περὶ τοῦ ἀρχ. γεμ. δικαίου ἐν ἐκτάσει: Franz von Liszt, Lehrbuch d. d. Strafr., 17η ἔκδ., Βερολ. 1908, § 4· πρβλ.: R. Garraud Traité théor. et prat. d. dr. pén. fr., 3ième éd., Paris 1913, t I, p. 129.

46. Οὕτως ὅρα: Déclaration de Bruxelles de 1874 (art. 39). Manuel des lois de la guerre (art 32) élaboré par l'Institut du Droit International en 1880. — Κορολ. Κάλβο Ἐγχειρίδιον

τοῖς ἀσιατικοῖς πρὸ παντὸς λαοῖς⁴⁷ καὶ τοῖς λοιποῖς εἶτα, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν Ἑλλήνων⁴⁸ καὶ Ρωμαίων.⁴⁹ συναφῆς καὶ ἀδιάσπαστος πρὸς πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν τυγχάνουσα, εἴτε ἐπακολουθοῦσα εἰς ταύτην, εἴτε διεξαγομένη συγχρόνως πρὸς αὐτήν, εἴτε καὶ μοναδικὸς σκοπὸς ταύτης οὕσα παρὰ βαρβάρους καὶ ληστροικοῖς ἔθνεσιν⁵⁰. Ἐν τούτοις δὲν ἐπετρέπετο αὕτη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἢ μόνον κατόπιν ῥητῆς τοῦ ἀρχιστρατήγου διαταγῆς, περιβαλλομένης τύπον θείου κελεύσματος, ἔκπαλαι καθιερωθέντα, ἐκδιδομένης δὲ πρὸ τῆς μάχης, μετὰ καθορισμοῦ τῶν ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν θὰ ἐξετείνετο.⁵¹ Ἐτέρωθεν ἢ δολία καὶ αὐτογνώμων διαρπαγή, ταυτόσημος τῇ ληστεία λογιζομένη, ἀπηγορεύετο καὶ αὐστηρῶς ἐτιμωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνατολικοῖς λαοῖς καὶ ἂν ὑπὸ ἡγέτου ἔτι τῆς στρατείας διεπράττετο.⁵² Προσθε-

*Διεθνoὺς Δικαίος, δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, κατὰ μετάφρ. Στάμ. Ἐθ. Παπαφράγκου, ἐν Ἀθήναις 1893, σελ. 314 καὶ πρὸ παντός : Henri Bonfils, et Paul Fauchille, Manusc. de droit intern. public, Paris 1912, p. 787, ἐνθα ἀναγιγνώσκωμεν « Ἡ διαρπαγὴ ῥητῶς ἀπαγορεύεται », λέγει τὸ ἄρθρον 47 τῶν **Κανονισμῶν τῆς Χάγης** (Réglements de la Haye) τοῦ 1899 καὶ τοῦ 1907 ταυτὸ ἰσχύει κατὰ τὸ ἄρθρον 28 τῶν **Κανονισμῶν** (Réglements) τούτων, καὶ ἂν ἔτι πρόκειται περὶ πόλεως ἄλωθῆσης ἐξ ἐφόδου ».*

47. Β' ἢ Δ' Βασ., ΚΕ', 13—15, Δαν. Ε', 2, Ξεν. Κύρ. Παιδ. Α', 4. 17 καὶ Ζ', 2.11—14

48. Ὁμ. Ἰλ. Σ. 28 καὶ Ὀδ. Α. 398. — Ἡρόδ. Γ', 47 καὶ Δ', 105. — Θουκ. Δ', 41. Α', 5 καὶ Ε', 115. Ξενοφ. Ἑλλ. Β', 4. 4, Δ', 4. 15 καὶ 8. 30, Ε', 1. 1, Ἀνάβ., Δ', 8. 22, Ζ', 1. 18 καὶ 3. 31—Διόδ. ΙΒ', 43.

49. Πολύβ. Θ', 16. 6.—Πλουτ. *Ποπλικ.*, Θ', **Κάμιλλος**, ΙΖ' καὶ **Κοριολάνος**. Θ'

50. Κριτῶν Σ', 2—4.

51. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, Η', 1—2.

52. Οὕτω κατὰ τὴν συμμαχικὴν στρατείαν Μήδων, Περσῶν, Βαβυλωνίων καὶ Ἀράβων κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, ὧν τὸ κράτος.

τέον ἐν τέλει, ὅτι ἡ διαρπαγὴ ἡσκήθη ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις διὰ τοῦ μάλ-
λον ἀνοικείου τρόπου ὑπὸ κατ' ἐξοχὴν πεπολιτισμέ-
νων κρατῶν.⁵³

ζ') Ἡ ἀνθρωποθυσία, ἣς τὸ ἄκουσμα καὶ μόνον προκαλεῖ βδελυγμίαν τὴν σήμερον παρὰ παντὶ πεπο-
λιτισμένῳ ἔθνει, ἦν θεμιτὴ ἐν τῇ ἀρχαιότητι παρὰ
τοῖς Ἰνδοῖς,⁵⁴ τοῖς Πέρσαις,⁵⁵ τοῖς Φοίνιξι,⁵⁶ τοῖς
Καρχηδονίοις,⁵⁷ τοῖς Μασσαγέταις,⁵⁸ τοῖς Σκύθαις,⁵⁹
τοῖς Σκανδιναβοῖς,⁶⁰ τοῖς Γερμανοῖς⁶¹ καὶ τοῖς Γα-
λάταις,⁶² τέλος δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Αἰγυπτίοις,⁶³
σποραδικῶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις⁶⁴ καὶ τοῖς

κατέλυσαν, ὁ Βελεσις, πολεμιστὴς ἱερεὺς, καὶ τῶν Βαβυλωνίων
στρατηγός. φωραθεὶς ἐπὶ ἀποκείρῳ κρυφίου σφετερισμοῦ χρυ-
σοῦ ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σαρδαναπάλου, εἰσῆχθη εἰς δίκην
καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν συστρατῆγων αὐτοῦ (Διό-
δωρος, Β', 28).

53. Φέρει πειν, ἐν ἔτει 1814, διεξαγομένου τοῦ μεταξὺ Ἀγ-
γλίας καὶ Ἠνωμένων Πολιτειῶν πολέμου, ἡ Οὐασινγκτὼν προσ-
βληθεῖσα ὑπὸ τοῦ βρετανοῦ στρατηγοῦ Ρόση, ἡγουμένου τε-
τρακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐκυριεύθη καὶ ἐλεηλατήθη, ἐνεπρήσθη δὲ
μέρος τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων (Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέ-
μου προμν. ἔργ., τόμ. Δ', σελ. 323).

54. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 48.

55. Τοῦ αὐτοῦ προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 49.

56. Τοῦ αὐτοῦ προμν. ἔργ., μετάφρ. τόμ. καὶ σελ.

57. Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου· προμν. ἔργ., τόμ. Α', σελ.
332.—Comte de Ségur, Hist. anc., Paris I, p. 239—240.

58. Κάισ. Λομπρ. προμν. μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

59. Κάισ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

60. Κάισ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

61. Α. Πολυζωΐδου—Γ. Κρέμου, προμν. ἔργ., τόμ. Β',
σελ. 362.

62. Στράβ., Δ', 4. 5.

63. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

64. Ὅρα τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσαὰκ ὑπὸ Ἀβραὰμ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ (Γέν., ΚΒ') καὶ τὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰεφθάε ὑπὸ τοῦ πα-
τρὸς αὐτῆς (Κριταί, ΙΑ', 29—40).

Ἕλλησιν ἔτι⁶⁵ καὶ Ῥωμαίοις,⁶⁶ συνελόντι δ' εἰπεῖν παρ' ἅπασι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, τοῖς παλαίοις ἔθνεσιν, ὡς ἐν διεξοδικῇ καὶ ὄλως ἰδιαιτέρα ἐπισκοπήσει ταύτης θὰ ἴδωμεν.

η) Ἡ ἰδιωτικὴ ἐκδίκησις, ἡ ἀποτελοῦσα τανῦν ἴδιον ποινικὸν ἀδίκημα, τὸ τῆς αὐτοδικίας προβλεπόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τῶν νόμων ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, ἦν θεμιτὴ καὶ ἐπιβεβλημένη μάλιστα ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ Ἑλλάδι,⁶⁷ παρὰ

65. Ὅρα τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος θυσίαν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἰφιγενείας, πρὸς ἐξίλασμον τῆς κατὰ τούτου καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἐν γένει ἐξωργισμένης Ἀρτέμιδος ἦτις, διὰ νηνεμίας, κατεκράτει τὸν στόλον αὐτῶν ἐν Αὐλίδι, ἐμποδίζουσα τὸν τελευταῖον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν εἰς Τροίαν πλοῦν αὐτοῦ (Μιχ. Κωνσταντινίδου Ἑλλ. Μυθολογία, ἐν Ἀθήναις, σελ. 193 — Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ, λέξ. Ἀρχαιολ., σελ. 6 καὶ 437. — Λεξ. Ἑγκ. Μπάρτι καὶ Χίρστ, τόμ. Δ', σελ. 417 — Σ. Π. Λάμπρου Ἱστορ. τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', ἐν Ἀθ. 1886, σελ. 60). ὅρα ἐπίσης τὴν ὑπὸ τοῦ Μενελάου θυσίαν δύο παιδίων ἐν Αἰγύπτῳ, πρὸς μεταβολὴν τοῦ ἀντιξοῦ ἀνέμου (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 48) ὁμοίως ὅρα τὸν ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους φόνον αἰχμαλώτων τινῶν, πρὸς ἐξευμένισιν τῶν θεῶν, πρὸ τῆς στρατείας αὐτοῦ κατὰ τῶν Περσῶν (Πλουτ. Θεμιστ., ΙΓ').

66. Ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Αἰμιλίου Παύλου καὶ τοῦ Τερεντίου Οὐάρρωνος, δύο Γαλάται καὶ δύο Ἕλληνες ἐτάφησαν ζῶντες ἐντὸς δεξαμενῆς, κατεσκευασμένης ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς τοιαύτας θυσίας ἐπίσης ὁ Αὐγουστος καὶ ὁ Ἡλιογάβαλος ἐθυσίασαν ἀνθρώπους, ὁ μὲν πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ Καίσαρος, ὁ δὲ πρὸς Συριακὴν θεότητα, ἣς τὴν λατρείαν εἶχεν εἰσαγάγει εἰς Ῥώμην (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.).

67. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ ἐκδίκησις ἐγκαινίζεται ὑπ' αὐτῶν τῶν θεῶν καὶ τῶν προῖστορικῶν ἡρώων. Οὕτως ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄρειος Πάγος ἐδίκασε καὶ ἠθώσε κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, τὸν Ἄρην, φονεύσαντα Ἀλιφρόδιον, τὸν διαφθορέα τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος (Α. du Boys, Histoire du droit criminel des peuples anciens, Paris 1844, p. 131. — Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ, λέξ. Ἀρχαιολ., ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 115) ἐπίσης, καθ' ἑτέραν παράδοσιν, ἐδίκασε καὶ ἠθώσε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὀρέστην (Αἰσχύλου Εὐμενίδες. —

δὲ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς εἰς θεσμόν συναφῆ πρὸς τὴν ὀντότητα τῶν ἀτόμων καὶ τὴν τιμὴν τῶν πατριῶν αὐτῶν ἀνήγετο⁶⁸ ἐπίσης μεγάλην σημασίαν ἐκέκτητο αὕτη τὸ πάλαι παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς περὶ ἀντιπεπονητότος θεωρίας,⁶⁹ ἐτέρωθεν δὲ ὑφίστατο ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἔτι παρὰ τοῖς Κορσικανοῖς,⁷⁰ τοῖς Βεδουῖνοις Ἄρα-

A. du Boys, op. et p. cit.), ἐκδίκησαντα τὸν φόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Αἱ προσκεθειῶσαι δύο ἐκ παραδόσεως δίκαι ἐν Ἀθήναις (Ἔρα περὶ αὐτῶν ἐν ἐκτάσει Κ. Παπαμιχαλοπ. «Ὁ Ἄρειος Πάγος ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις, ἐν Ἀθήναις 1881) δεικνύουσι ἐναργῶς καὶ παραστατικώτατα τὸ ἔκπαισι θεμιτὸν τῆς ἐκδίκησεως παρ' Ἕλλησιν, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς ἱερὸν καθήκον, καὶ δὴ τῶν τέκνων ὑπὲρ τῶν γονέων. Οὐ μόνον δὲ ὑπὲρ τῶν συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιστηθίων καὶ ἀκραιφνῶν φίλων ἴσχυεν ἡ ἐκδίκησις παρὰ τοῖς παναρχαίοις Ἕλλησι· π. γ. ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκδικεῖ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐκτορος φόνου τοῦ Πατρόκλου (Ἔρα περὶ τοῦ φόνου τούτου Ὀμ. Ἰλ. Π. 815 — 865) φονεύων τὸν πρῶτον (Ὀμ. Ἰλ. Χ, 245 καὶ ἐπ.) ἀποβαλλων, χάριν τῆς ἐκδίκησεως ταύτης, τὴν κατὰ τοῦ Αγαμέμνονο, καὶ τῶν λοιπῶν Ἀχαιῶν γνωστὴν μῆνιν αὐτοῦ (Ὀμ. Ἰλ. Τ' Μήνιδος ἀπόρρησις), ἧς ἡ αἰτία ἐκτίθεται λεπτομερῶς ἐν τῷ βιβλίῳ Α' τῆς Ἰλιάδος.

68. *Suscipere tam amicitias, quam inimicitias, seu patris, seu propinqui, necesse est* (Ἀναγκαῖον ν' ἀνοδεχώμεθα τὸς φίλας καὶ τὰ ἐχθρὰ, εἴτε τοῦ πατρὸς, εἴτε τοῦ συγγενοῦς (Taciti Germania, XXI). πρβλ.: Wilda Strafrecht, σελ. 157. Βραδύτερον ὁμοῦς ἢ τοῦ αἵματος ἐκδίκησις (Blutrache) ἀπυσοβεῖτο παρ' αὐτοῖς διὰ τοῦ λεγομένου ἐξιλασθηρίου χρήματος (Tac. op. et loc. cit. πρβλ. Fr. von Liszt op. et loc. cit.; R. Garraud op. et loc. cit. Καὶ τὸ μὲν ἐπὶ φόνου καταβαλλόμενον τοιοῦτο χρῆμα ἐκαλεῖτο Wehrgeld, τὸ δὲ κατὰ τὸς διαφόρους περιστάσεις σωματ. τραυμάτων ἐκτινόμενον ἐκαλεῖτο Busse (Fr von Liszt op. et loc. cit.; R. Garraud op. et loc. cit.; ὁρ. ἐπίσης Γ. Ἡλιοπ. Συστ. ἔλλ. π. δ., τόμ. Α', 64. Π. Γιωτοπ. Ἡ ἐξέλ. τ. π.δ. ἐν Ἰταλίᾳ σ. 6.

69. Ὁφθαλμὸν ἀντι ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντι ὀδόντος, κτλ. (Ἐξόδος ΚΑ', 24, 25).

70. Αεξ. Ἐγκ. Μπάρτ καὶ Χίροστ. τόμ. Γ', σελ. 700 — Dict. de la conv. et de la lect., Paris MDCCCLXIII, sec.éd. tom. seiz.

ψι,⁷¹ τοῖς Ἀβυσσινοῖς⁷² καὶ ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ παρ' Ἀλβανοῖς καὶ Λάκωσιν, ἀσκουμένη παρ' ἐπιφορτέροις κατὰ τρόπον ὅπως ἰδιόρρυθμον.⁷³

θ') Ἡ κλοπή, ἡ προβλεπομένη καὶ τιμωρουμένη ὑπὸ πασῶν τῶν καθ' ἡμᾶς νομοθεσιῶν, ἦν θεμιτὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λακεδαιμονίοις, παρ' οἷς ὁ ἐπ' αὐτοφύρῳ συλλαμβανόμενος κλέπτης ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ διὰ τὴν τελεσθεῖσαν πράξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπιδειχθεῖσαν ἑλλείψιν δεξιότητος, πρὸς ἀποκρυψιν αὐτῆς.⁷⁴ Ὁμοίως ἦν αὕτη θεμιτὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς, οἵτινες μάλιστα ἐπέβαλλον εἰς τοὺς νέους ὅπως ἀσκῶνται, ἀφαιροῦντες λάθρα τὰ ὑπάρχοντα τῶν ὁμόρων, ἵνα μὴ ἐν ἀργίᾳ διαμένωσι⁷⁵ καὶ τοῖς ἀρχαίοις Σκώτοις, οἵτινες, μέχρι πρὸ τριῶν αἰώνων ἔτι, ὡς ἐνδοξον κατόρθωμα τὸ κλέπτειν ἔν τῇ λέξει «vendetta». P. Larousse, op. cit., ἐν τῇ λέξει «vendetta».

71. Οὗτοι δὲν ἐπιθύμουν νὰ τιμωρηθῶν ὁ φονεὺς ὑπὸ τοῦ ἠγεμόνος, ἀλλὰ προτιμῶν αὐτοὶ νὰ κινῶσι πόλεμον κατὰ τούτου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ νὰ πλήττωσιν οὓς αὐτοὶ ἠρέσκοντο, καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας καὶ ἂν ἐτύχαιεν ἔτι ἀθῶος τοῦ ἐγκλήματος (Καίσι. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετὰφρ. καὶ τόμ. σελ 66)

72. Καὶ οὗτοι παρέδιδον τὸν φονέα εἰς τὸν ἐγγύτατον τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος, δικαιούμενον νὰ τιμωρήσῃ τοῦτον κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ (Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ., μετὰφρ., τόμ. καὶ σελ.).

73. Ὁρ. Π. Ἀλβανῶν. Hyac. Hecquard «Histoire et description de la Haute Albanie; J. G. von Hahn «Albanesische Studien», Jena 1854.—Περὶ Λακῶνων ὄρ. Μπαρτ—Χίρστ, τ. Γ', σ. 700 κ. ἐπ.

74. Πλουτ. *Δυκοῦργος*, ΙΖ'—Λέγεται ὅτι καὶ τις ἐκλεψῆς ποτὲ μικρὰν ἀλώπεκα καὶ ἔκρυπτε ταύτην ὑπὸ τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ· καίτοι δ' ἐσπάραιτεν αὕτη διὰ τῶν ὀνύχων καὶ τῶν ὀδόντων τὴν γαστέρα αὐτοῦ, ὁ παῖς, ἵνα μὴ γένηται ἀντιληπτός, ὑπέμενε τοὺς πόνους, μέχρις οὗ ἐτελεύτησεν ἐξ αὐτῶν (Πλουτ. *Δυκοῦργος*, ΙΗ').—Τοῦναντίον ἐκολάζετο ἡ κλοπὴ αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ὡς παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν.

75. Κ. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετὰφρ. καὶ τόμ., σελ. 58.

λάμβανον.⁷⁶ Τέλος, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, ἡ κλοπή εἶχεν ἀναχθῆ εἰς περιοπὴν ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένου ἐπαγγέλματος.⁷⁷ Ὑφίστατο δὲ ἡ εἰρημένη πρᾶξις καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ ὡς κυριῶδες ἐπάγγελμα, ἢ μᾶλλον ὡς μοναδικὸς πόρος ζωῆς, παρ' ὠρισμέναις πατριάϊς τῶν Βεδουίνων Ἀράβων⁷⁸ καὶ παρὰ τῇ ἰνδικῇ τοῦ Ζάκα Χάιλ φυλῆ.⁷⁹

ι') Ἡ οἰκιακὴ πειθαρχία (disciplina domestica), ἣτις θὰ ἐθεωρεῖτο τὴν σήμερον παρὰ παντὶ πεπολιτισμένῳ καὶ φιλελευθέρῳ ἔθνει ὡς καθ' ἑξοχὴν βάρβαρος καὶ ἀνελεύθερος θεσμός, ἀπετέλει οὐσιῶδες καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ πολιτικοῦ τῆς ἀρχαίας Ῥώμης ὄργανισμοῦ· συνφδὰ ταύτῃ ὁ πατήρ εἶχε δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ [patria potestas (πατρικὴ ἐξουσία)],⁸⁰ ὁ δεσπότης ἐπὶ τοῦ δούλου αὐτοῦ (ὑπὸ τύπον ἐπεκτάσεως τῆς αὐ-

76. K. Λομπρ. προμν. ἔργ. μετάφρ. καὶ τόμ. σελ. 66.

77. Οὔτω, κατὰ τὸν αἰγυπτιακὸν νόμον, πᾶς βουλόμενος νὰ μετέρχηται τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὄφειλε νὰ καταγράφηται παρὰ τῷ ἄρχοντι, τῷ κρίνοντι τοὺς κλέπτας καὶ ν' ἀναφέρῃ παραχρῆμα, τὸ κλαπὲν εἰς ἐκείναν κατὰ τρόπον προφανῆ ὁμοίως δὲ οἱ ἀπολέσαντες ἔδει νὰ ποιῶνται πρὸς αὐτὸν ἀπογραφὴν ἐκάστου τῶν ἀπολεσθέντων, προσθέτοντες τὸν τόπον, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀπώλεσαν αὐτὰ· κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον, ἀπάντων προχείρως ἀνευρισκομένων, ἔπρεπεν ὁ ἀπολέσας νὰ παρέχῃ τῷ κλέπτῃ τὸ τέταρτον τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος, ὅπως ἀνακτήσῃται αὐτὸ (Διόδ. Α', 80)· ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ αἰτιολογία τοῦ παραδόξου τούτου νόμου· «ἀδυνάτου γὰρ ὄντος τοῦ πάντας ἀποστῆσαι τῆς κλοπῆς, εἴθε πόρον ὁ νομοθέτης, δι' οὗ πᾶν τὸ ἀπωλόμενον σωθῆσεται, μικρῶν δεδομένων λύτρων» (αὐτόθι, Α', 80).

78. K. Λομπρ. προμν. ἔργ. καὶ τόμ., μετάφρ. ὡς ἄνω, σελ. 59.

79. K. Λομπρ, προμν. ἔργ., μετάφρ., τόμ. καὶ σελ.

80. Th. Mommsen, le droit pénal romain, trad. de l' allem. par Duquesne, tom. I, Paris 1907, p. 18 — 19. — V. Duruy,

τῆς πατρικῆς ἐξουσίας),⁸¹ ὁ πά τ ρ ω ν ἐπὶ τοῦ πελάτου αὐτοῦ (δυνάμει ὡσαύτως τῆς εἰρημένης πατρικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τύπον ἐπεκτάσεως αὐτῆς)⁸² καὶ ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς (pontifex maximus) ἐπὶ τῶν ἐστιαίων παρθένων (vestales) (patria potestas) διὰ τῆς κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογῆς)⁸³ τέλος δὲ ὁ σύζυγος εἶχεν ἀπόλυτον δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῆς συζύγου [manus (συζυγικὴ ἐξουσία)].⁸⁴

Τούναντίον, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ δὴ τοῖς Ἀθηναίοις, ἡ πατρικὴ καὶ συζυγικὴ ἐξου-

Histoire des Romains, tom. I. Paris 1888. p 134 etc.— Fustel de Coulanges «La cité antique», septième éd., Paris 1878. p. 96—101.—A. du Boys. op. cit., p. 240—343.—Καὶ ὡς προμερὰ παραδείγματα πατρικῆς ἐξουσίας παρὰ Ῥωμαίοις ἀναφέρονται, ὅτι ὁ Σπούριος Κάσσιος, τρεῖς ὑπατεύσας καὶ τρεῖς τὸν στέφανον τῆς νίκης περιβληθεὶς, διαταγῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνηλεῶς ἐμαστιγώθη καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πατρικῷ οἴκῳ ἐθανανώθη, διότι προσέτεινε τὸν καταμερισμὸν τῆς ἐθνικῆς γῆς ὑπὲρ τῶν ἀπόρων, ὁ δὲ Φούλβιος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, συγκλητικὸν ὄντα, ἀπέκτεινε, ὡς αὐτομολήσαντα πρὸς τὴν πατρίαν τοῦ Καυλίνα, διότι παρὰ Ῥωμαίοις ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἐλύετο μόνον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, εἰς οἰανδήποτε ἡλικίαν καὶ ἂν ἐξικνεῖτο καὶ ὅσονδήποτε μέγα ἀξίωμα καὶ ἂν κατελάμβανεν ὁ υἱός· μόνον δὲ τὰ νεογνά ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τοῦ νόμου, τοῦ πατρὸς μὴ δυναμένου νὰ θανατώσῃ αὐτά, ἐκτὸς ἂν ἦσαν ἀγενῆ καὶ ἄμορφα, τηρουμένων καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡσπερ ἐν Σπάρτῃ, ὠρισμένων ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης διατυπώσεων (περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα Α. Κρασοῦ Προμν. ἔργ. καὶ ἔκθ. § 207 καὶ τὰς πηγὰς εἰς ἃς ἀναφέρεται).

81. Th. Mommsen—J. Duquesne, op. et tom. cit., p. 18. V. Duruy, op., tom. et p. cit., p. 309.

82. V. Duruy, op., tom. et p. cit. — Fustel de Coulanges, op. cit., p. 309.

83. Th. Mommsen—J. Duquesne, op. et tom. cit. p. 19.

84. Th. Mommsen—J. Duquesne, op., tom. et p. cit. Fustel de Coulanges, op. et ed. cit., p. 102 —V. Duruy, op. tom et p. cit.—A. du Boys, op. cit., p. 243—245.

σία, καίπερ ὑφιστάμεναι, ἐλειτούργουν ὑπὸ ἀσυγκρίτως ἡπιωτέραν καὶ λογικωτέραν μορφήν,⁸⁵ παρὰ

85. Οὕτω, κατὰ τὸν ἀττικὸν νόμον, ὁ νεαρός Ἀθηναῖος, εἰκοσαετῆς γιγνόμενος, ἐνεγράφετο εἰς τὴν φατρίαν, ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς ἐποιεῖτο τὸ πρῶτον βῆμα αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄστυ, ἐχειραφετεῖτο, καὶ ἀπὸ τῆς πάσης ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ οἰκογενείας. Ἡδύνατο δὲ τότε νὰ νυμφευθῇ, καὶ νὰ καταστῇ καὶ οὗτος ἀρχηγὸς οἰκογενείας ἐκ περιτροπῆς (A. du Boys, op. cit., p. 242—243)· ἐπίσης, κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον, ὁ σύζυγος ἦτο προστάτης καὶ οὐχὶ κύριος τῆς συζύγου, δυναμένης, μεταξὺ ἄλλων, νὰ καταγγέλλῃ τὸν σύζυγον ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, παρ' οἷς ἐτύγγανεν ἴσης δικαιοσύνης καὶ πλήρους ἀμεροληψίας (Id., op. cit., p. 243—245)· δὲν εἶχε δὲ ὁ σύζυγος ἐπ' αὐτῆς ἀπόλυτον δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου, ὥσπερ παρὰ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ μόνον, ὅταν συνελάμβανεν αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένην, ἡδύνατο, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ οὐχὶ βραδύτερον, νὰ φονεύῃ ταύτην καὶ τὸν συνεργὸν αὐτῆς. Οὕτως ἀνάγνωθι· α' «εἰάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ,τι ἂν βούληται χρῆσθαι» [Νόμος Δράκοντος (Πλουτάρχ. Σόλων κγ')] καὶ β' «εἰάν τις μοιχὸν λάβῃ ἐν ἔργῳ ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα, ὅ,τι ἂν βούληται χρῆσθαι» [Νόμος Σόλωνος (Λυσ. ὑπὲρ τ. Ἐρατοσθ. φόν. 30—34 6. 26, ἐνθα ἀναγιγνωσκόμεν· «οὐκ ἐγὼ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος»)]. Διὰ τοῦ νόμου τούτου αὐτοῦ ὁ Σόλων ἐπεδιώρθωσεν ὅπωςδῆποτε τὸν προμηνημονευθέντα νόμον τοῦ Δράκοντος, ὑποχρεώσας τὸν περιυβρισθέντα νὰ ποιῆται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδικίας, μόνον ὅταν συνελάμβανεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μοιχὸν τελούντα τὴν πράξιν, ὅπερ ἦτο πάνυ δυσχερές. Ἡ γυνή, ἡ ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανομένη ὡς μοιχαλὶς, ὑπεβάλλετο εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας, ἀπαγορευομένου εἰς αὐτὴν νὰ στολιζήται καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς μέρη, ὅπου παρίσταντο αἱ ἄλλαι τίμαι γυναικῆς καὶ πᾶς ὁ ἀπαντῶν αὐτῇ ἐκεῖ ἡδύνατο νὰ σχίξῃ τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς, νὰ ὀίπη τὸν στολισμὸν τῆς καὶ νὰ δέξῃ ἐπιταύτην προσέχων μόνον μὴ τυχὸν ἤθελε φονεύσει ἢ ἀκρωτηριάσει αὐτὴν (Δίσχιν. κ. Τιμάρχ. 36.—Δημοσθ. κ. Νεαίρ. 1367, 1373)· μέλος δὲ σύζυγος ὄφειλε νὰ διαξενυχθῇ πάραυτα, ἐπιποινῇ ἀτιμίας, τὴν μοιχευθεῖσαν σύζυγον αὐτοῦ (Δημοσθ. κ. Νεαίρ. ἐνθ' ἀνωτ.). Ὅρα συνηγορίαν φόνου μοιχῶν ἀτιμωρηθεῖ ἐν Λυσ. ὑπὲρ τ. Ἐρατ. φόν., 47—49 καὶ ἐν Ξενοφ. Ἰέρ. Γ'. 3—5 Ἐπίσης περὶ μοιχείας παρ' Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις ὄρα : Diction. des antiq. grec. et rom., t. I, Paris 1877, p. 85 καὶ πρὸ παντὸς ὄρα ἐν

δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ὁ νόμος, εἰ καὶ οὐδένα τύπον πατρικῆς ἐξουσίας, προσόμοιον τῷ προμνημονευθέντι ἀπηνεῖ ῥωμαϊκῷ, οὐδὲ πόρρωθεν ἀνεγνώριζε, καθιέρου οὐχ ἦττον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔτι χρόνοις παρὰ Σίνας, καταπληκτικὴν ἀνισότητά σχεσέων μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων — ἀνισότητά ἐρειδομένην ἐπὶ ὑπερτέρων ἠθικῶν ἀρχῶν — δεικνύμενος ἄγαν μὲν ἐπιεικῆς ἐν τῇ καθόλου πολιτείᾳ τῶν πρώτων πρὸς τὰ δεύτερα,⁸⁶ ὑπερμέτρως δ' αὐστηρὸς ἐν τῇ τῶν δευτέρων πρὸς τοὺς

ἐκτάσει περὶ μοιχείας ἐν τῷ ἀρχ. ἀπ. δικαίῳ : Lips. op. cit., 429 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν. — Ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης ὁ πατήρ ἦν ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις ἤσκει μὲν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν τέκνων, τῆς περιουσίας καὶ τῆς διανομῆς αὐτῆς, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα ἡ πατρικὴ καὶ συζυγικὴ ἐξουσία, ἡσχοῦντο κτηνωδῶς, ὡς προεῖρηται. Ἡ γυνὴ ἦτο ἐν Κρήτῃ συντροφος τοῦ ἀνδρὸς καὶ οὐχὶ δούλη ὑποχείριος αὐτοῦ, διτήρει δὲ τὴν ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς αὐτῆς περιουσίας κυριότητα, τοῦ ἀνδρὸς ἔχοντος τὴν διαχείρισιν αὐτῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ δικαίωμα ὑποθηκέσεως. Ἐπίσης ὁ υἱὸς ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀτομικὴν περιουσίαν, εἴτε ἐξ ἰδίου καμάτου, εἴτε ἐκ κληρονομίας· ἐν ὅσῳ ὅμως ἦν ἀνήλικος εἶχε τὴν διαχείρισιν καὶ ταύτης ὁ πατήρ. Περὶ ποινῆς τῆς μοιχαλίδος οὐδὲν ἀναφέρει ὁ νόμος τῆς Γόρτυνος καὶ τοῦτο ὀφείλεται ἴσως εἰς τὰ παρὰ Ἀωριεῦσι κρατοῦντα, καθ' ἃ εἰς τὴν γυναῖκα ἐδίδετο ἀπόλυτος ἐλευθερία εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς, χάριν τῆς παιδοποιίας, ὡς παρακατιόντες θεὸς ἴδωμεν. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν τιμωρίαν τοῦ μοιχοῦ, πωλουμένου δημοσίᾳ καὶ ἀποκλειομένου τῶν κοινῶν. (Α. Μομφερρ. *προμν. ἐργ.*, σελ. 14, 18, 20). Τὴν σήμερον ἡ μοιχεία εἶναι παρ' ἡμῖν πλημμέλημα, τιμωρομένη μόνον κατ' αἵτησιν καὶ καταμήνυσιν τοῦ ὑβρισθέντος (ἄρθρ. ἡμ. ποιν. νόμ. 286). —

86. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις οἱ παιδοκτόνοι γονεῖς κατεδικάζοντο νὰ βαστάζωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν ἀδιακόπως ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια, διότι ἐθεωρήθη ἄδικον ν' ἀποστερῶσι τῆς ζωῆς τοὺς δόντας ταύτην εἰς τὰ τέκνα, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας ἐκράτησε παρὰ τῷ νομοθέτῃ ἡ δόξα, ὅτι διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἠθικῆς βασάνου ἐπιζομένης λύπης καὶ μετανοίας ἠδύναντο κάλλιον ν' ἀποσοβῶνται τοιαῦτα πράξεις ἐν τῷ μέλλοντι (Διόδ.

πρώτους.⁸⁷ ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς γυναικός, ταῦτα φαίνεται ὅτι ἦσαν ἠπίως καὶ φιλανθρωπῶς ἐρρυθμισμένα παρὰ τοῖς δυοῖν τούτοις ἔθνεσιν.⁸⁸ ἐν τέλει παρατηροῦμεν, ὅτι

Α', 77).— Περὶ Ἰουδαίων προκειμένου, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ μωσαϊκὸς νόμος οὐδὲν περὶ τῶν παιδοκτόνων γονέων ἐπάγεται ἴσως ἐθανατοῦντο καὶ οὗτοι ὡς κοινοὶ φονεῖς, συνφθὰ τῷ ἔδαφίῳ 12 τοῦ κεφαλαίου ΚΑ' τῆς Ἐξόδου, καθ' ὃ «Ἐάν τις πατάξῃ τινὰ καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω».— Παρὰ τοῖς Σίναϊς τέλος «εἰ πατήρ, ἢ μήτηρ, ἢ πάππος ἢ μάμμη πρὸς πατρός τιμωρεῖ ἐπὶ ἀνυπακοῇ τέκνα ἢ ἐγγόνους, κατὰ τρόπον μὴ ὄντα ἐν χρήσει, καὶ διὰ τοιαύτης αὐστηρότητος ὥστε νὰ ἐπέλθῃ φόνος, τιμωρεῖται δι' ἑκατὸν ῥαβδισμῶν, εἰ δὲ ὑπῆρξεν ἢ πρόθεσις τοῦ φόνου, ἢ τιμωρία αὐτῶν ἔσται ἐξήκοντα ῥαβδισμοῖκα ἐνιαύσιος ἐξορία» («Ta—Tsing—Leu—Leé» ou «Les lois fondamentales du code pénal de la Chine», traduction en français par F Renouard de Sainte—Croix, Paris 1812, tome second, p 142).

87. Εἰς τοὺς πατροκτόνους καὶ μητροκτόνους ἰδιαίονσα ἐπεβάλλετο ἐν Αἰγύπτῳ θανατικὴ ποινὴ Ὅτι, τῶν δακτυλῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῶν κατατεμνομένων, κατεκαίοντο εἴτα οἱ εἰρημένοι, ζῶντες, ἐπ' ἀκανθῶν· διότι ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ τὸ μέγιστον τῶν παρ' ἀνθρώποις ἐγκλημάτων ἐλογίζετο ἢ τῆς ζωῆς ἀφαίρεσις ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς οἱ δράσται τὴν ἑαυτῶν ὀφείλουσι (Διόδ. Α', 77).— Παρ' Ἰουδαίους οὐ μόνον «ὃς τύπτει πατέρα ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω» (Ἐξοδος, ΚΑ', 15), ἀλλὰ καὶ «ὃ κακολογᾷν πατέρα ἢ μητέρα αὐτοῦ τελευτήσῃ θανάτῳ» (Ἐξοδος, ΚΑ', 16).— Παρὰ Σίναϊς δὲ «ὃ τύπτων τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, τὸν πρὸς πατρός πάππον καὶ μάμμη, ὡς καὶ πᾶσα γυνὴ τύπτουσα τὸν πατέρα, τὴν μητέρα ἢ τὸν πρὸς πατρός πάππον καὶ μάμμην συζύγου αὐτῆς τιμωρεῖται διὰ κατατομήσεως φονεῶν δέ τις τῶν ἀνωτέρω ἐν τῶν τελευταίων προσώπων, θανατοῦται διὰ βραδείας καὶ ὀδυνηρᾶς βασάνου («Ta Tsing Leu» «Lée ou les lois fondamentales du code pénal de la Chine», traduction en français par F. Remouard de Sainte Croix, Paris, 1812, tome second, p. 141).

88. Ὅτι, ἐν οὐδενὶ κειμένῳ, πραγματευομένῳ περὶ τῆς νομοθεσίας τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, βλέπομεν παρεχόμενον εἰς τὸν σύζυγον, ἐπ' οἰφδῆποτε λόγῳ καὶ ἐν οἰφδῆποτε περιπτώσει, τὸ

παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις⁸⁹ αἱ σχέσεις πολι-
του καὶ μετοίκου, αἱ γεννώμεναι δυνάμει τῆς
ὑπὸ τοῦ πρώτου παρεχομένη τῷ δευτέρῳ προστα-
σίας, καὶ ἀποτελέσασαι θεσμόν παρεμφερῆ πρὸς τὸν
προμνημονευθέντα παρὰ Ῥωμαίοις, τὸν διέποντα τὰς

δικαίωμα θανατώσεως τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐπίσης, ὅσον ἀφορᾷ
εἰς τοὺς Ἰουδαίους. οὐδαμῶς τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν Γρα-
φῶν ἐν γένει ἀπαντᾷ τοιοῦτον τοῦ συζύγου δικαίωμα.

89. Παρ' αὐτοῖς αἱ ἐκ μέρους τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς,
οὐ μόνον βιαιοπραγαί, ἀλλὰ καὶ ὕβρεις καὶ ἄρνησις πρὸς δια-
τροφήν αὐτῶν, ὅτε τὰ τέκνα ἠυπόρουν καὶ ὁ μὴ ἐνταφιασμός τῶν
γονέων ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ ἡ ἐν γένει εἰς τοὺς πρώτους, θνήσκον-
τας, μὴ ἀπόδοσις τῶν νενομισμένων τιμῶν ὑπὸ τῶν τελευταίων,
περιελαβάνοντο ὑπὸ τὸν νομικὸν ὄρον «*κάκωσις*» (ὑπὸ τὸν
αὐτὸν ὄρον περιελαμβάνοντο καὶ ἡ κακομεταχείρισις τῶν γυναικῶν
ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν ἀνδρῶν, ἡ καταπάτησις τῶν δικαιωμάτων γυναι-
κὸς ἢ κόρης ἐπικλήρου ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἢ τῶν ἐπιτρόπων
τῶν ὀφειλόντων νὰ νυμφεύσῃσιν αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους καὶ
τέλος ἢ πρὸς ὄφρανον ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων βλάβη, διὰ κα-
κῆς καὶ μὴ ἐντίμου διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν). Οἱ ἐπὶ
κάκωσι κατηγορούμενοι ἠδύναντο νὰ εἰσαγγελθῶσιν εἰς τὸν δῆ-
μον, ἵνα δικασθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, ἢ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ, ἢ δὲ τῶν
γονέων *κάκωσις*, ἀποδειχθεῖσα, ἐπέφερεν *ἀτιμίαν*. (Ὁρ. Νόμ.
Σόλ. π. Διογ. Λαέρτ. Α', 55. — Λυσ. κ. Ἀγοράτ. 91. — Ἄνδοκ.
Μυστ. 36. — Ἀριστοφ. Ὀρν. 757, 1356. Σουῖδ. ἐν λ. Πελασγι-
κὸς νόμος πρὸ βλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 55, 3. — Ξενοφ. Ἀπομν.
Β', 2, 13). Δὲν ἐχρησίμευε δὲ ὡς ἀπολογία εἰς τὰ τέκνα ὅτι
προσηνέχθησαν κακῶς εἰς ταῦτα οἱ γονεῖς. Ἄν ὅμως τὰ τέκνα
ἦσαν νόθα δὲν ἠδύναντο νὰ καταδιωχθῶσιν ἐπὶ *κάκωσι*, μὴ ὄντα
ὑπόχρεα, κατὰ τὴν σολώνειον νομοθεσίαν, εἰς τὸ γηροκομεῖν ἐν
τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸν πατέρα (ἄρα μόνον τὴν μητέρα, ἀνεξαφ-
τήτως τοῦ ἠθικοῦ ποιοῦ αὐτῆς). Ἐθέσπισε δὲ τοῦτο ὁ Σόλων,
ὅτε φρονῶν, ὅτι ὁ κατὰ τὸν γάμον τὰ κατὰ παραβλέπων ἦθη,
ἔλαβε προφανῶς γυναῖκα πρὸς ἡδονὴν καὶ οὐχὶ πρὸς ἀπόκτησιν
τέκνων καὶ ἐπομένως ἐστερεῖτο τοῦ δικαιώματος ν' ἀπαιτῆ τι
παρὰ τῶν τέκνων του, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὴν τὴν γέννησιν ὡς οὐκ εἰδὸς
εἰς ταῦτα ἐπέβαλε (Πλουτάρχου Σόλων. ΚΒ'). Ἐπίσης κατὰ τοὺς
νόμους τοῦ Σόλωνος, ὁ υἱὸς δὲν ἦτο ὑπόχρεος νὰ γηροκομῆ τὸν
πατέρα, τὸν μὴ διδάξαντα αὐτὸν τέχνην τινά (Πλουτάρχ. ἐνθ'

μεταξὺ πατρωνος καὶ πελάτου σχέσεις, ἦσαν ὀργανωμένοι ὁμοίως κατὰ τρόπον τελείως ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν προότητα τῶν ἀθηναϊκῶν ἡθῶν.⁹⁰

ια) Ἡ εἰς δουλείαν ὑπαγωγή τοῦ ὀφειλέ-

ἀνωτέρω) καὶ ἐπομένως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, δὲν ἠδύνατο νὰ καταδιωχθῇ ἐπὶ κακώσει. Αἱ περὶ κακώσεως δίκαι διεξήγοντο ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος ἐπωνύμου (Δημοσθ. κ. Μακαρτ. 1069. Πολυδ. Η', 89). Περὶ κακώσεως ὄρα ἐν ἐκτάσει: Lips. op. cit.· σελ. 59, 79, 343—4 καὶ 351 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν ἐπίσης ὄρα: Fragn. Aristot. 381, 1541β. 8, 15 — Καὶ σήμερον ἡ κάκωσις γονέων, προβλεπομένη παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν περὶ τραυμάτων καὶ βλαβῶν ἄρθρων τοῦ ἡμ. ποιν. νόμου, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίπτωσιν (ἄρθρ. 313).

Ἐνταῦθα ὀφείλωμεν νὰ ἐξάρωμεν τὸν ἥλιον καὶ ἐποικοδομητικὸν χαρακτήρα τῆς ποινῆς ἐν τῷ ἀττικῷ δίκαιῳ, ὅστις καθίσταται πρόδηλος ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κατ' ἐξοχὴν ἀσεβοῦς πράξεως, δὲν ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἐγκληματοῦντα ἡ ἐσχάτη τῶν ποινῶν καὶ δὴ μετὰ φρικτῶν βασάνων, ὡσπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ἐν τῷ θέματι τούτῳ (ὄρ. προηγ. σημ. 87), ἀλλ' ὁ ἠθικὸς ἢ πολιτικὸς καὶ μόνον τοῦ ἐκτρεπομένου θάνατος, ὡς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν αἰμίαν, ἧς τὰς περιπτώσεις ὁ Αἰσχίνης λεπτομερῶς ἀπαριθμεῖ (Κ. Τιμάρχ. 44, 46) καὶ τοῦτο διότι «καὶ ἐνταῦθα ἀναλαμβάνει τὸ καλλιφεγγές φῶς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ προβαίνει εἰς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τῆς ποινῆς, τοῦτέστι τῆς θεραπείας τοῦ ἀδικούντος ἀπὸ τῆς νόσου τῆς ἀδικίας», κατὰ τὴν πάνυ γλαφυρὰν καὶ εὖστοχον ἔκφρασιν τοῦ διακεκριμένου φιλολόγου καὶ νομομαθοῦς κ. Ν. Φυραντάτου ἐν τῇ ἐξόχῳ μελέτῃ αὐτοῦ τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ τελεία διαμόρφωσις τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς καὶ τῆς προσηκούσης ἐκτίσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἀρχ. Ἑλλ. Ποιν. δίκαιῳ» σελ. 87, μελέτῃ προσενεγκούσῃ ἰδιαιτέραν ὑψηροσίαν εἰς τὴν ἐπιστήμην, διὰ τῆς πρωτοτύπου καὶ ὀριστικῆς τοῦ ζητήματος τοῦ ἀναπτύξεως.

90 «Μέτοικος ἐστίν, ὁπόταν τις, ἀπὸ ξένης ἐλθὼν, ἐνοικῇ τῇ πόλει, τέλος τελῶν εἰς ἀποιεταγμένας τινὰς χρείας τῆς πόλεως. Ἔως μὲν οὖν ποσῶν ἡμερῶν παρεπίδημος καλεῖται καὶ ἀτελής ἐστίν, ἐὰν δε ὑπερβῇ τὸν ὀρισμένον χρόνον, μέτοικος ἢ θη γίνεται καὶ οὐκέτι ἀτελής.» [Ἀριστοφ. Βυζ. λ. ἑξ. εἰς fr: 38 Ν.

του, τοῦ καθυστεροῦντος τὸ πρὸς τὸν δανειστὴν χρέος αὐτοῦ, τοῦ τελευταίου δυναμένου νὰ πωλήσῃ δίκην ἀνδραπόδου αὐτόν, ὡς καὶ τοῦ μὴ προσερχομένου εἰς ἐκτέλεσιν τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ ὑπηρεσίας, καὶ τέλος ὁ κατατεμαχισμὸς τοῦ πρόειρημένου ὀφειλέτου, τοῦ μὴ ἐκτίνοντος τὴν ὀφειλὴν αὐτοῦ, εἰς μέρη ἰσάριθμα πρὸς τοὺς δανειστάς, εἰ προύκειντο πλείονες, ἅπερ θὰ διήγειρον σήμερον αὐτόχρομα τῆτ φρίκην παντὸς πεπολιτισμένου ὄντος, ἴσχυον παρὰ Ῥωμαίοις, τύποι φυσικώτατοι καὶ νομιμώτατοι λογιζόμενοι, ἀναγεγραμμένοι ἐν πάσῃ ἐπισημότητι ἐν τῇ περιφανεῖ Δωδεκαδέλτῳ (Duodecim Tabulae).⁹¹

2ον. Πράξεις θεωρούμεναι τὴν σήμερον ἐγκληματικαὶ ὑπὸ παντὸς ἔθνους προηγμένου καὶ ἐρειδόμενου ἐπὶ ἠθικῶν βάσεων, δὲν ἐλογίζοντο ἄλλοτε

⁹⁰ Ὅρα ἐπίσης περὶ μετοίκων ἐν ἐκτίσει Lips. op cit σελ. 65, 378. 408. 791—2 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν προβλ. Γιλβ.-N, Γ: Πολίτ. προμν. ἔργ. καὶ τόμ. σελ. 218.—Περὶ μετοίκων θὰ ὁμιλήσωμεν παρακατιόντες, ἐνδιατρίβοντες εἰς τινὰς λεπτομερείας, ἀναφερομένας εἰς τὰ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν.

91. N. Δημαρᾶ, *Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμ. δικαίου*, ἐκδ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1896, § 252, Fustel de Coulanges, op. et éd. cit., p. 75—Rudoef Sohm, *Institutionen, Geschichte und System des romischen Rechts*, siebente erweiterte Auflage, Leipzig 1898 § 11.—N. Σαριπόλου προμν. ἔργ. καὶ τόμ. § συζ'. — Παρεμφερὴς θεσμὸς πρὸς τὸν πρωτοφανῶς ἀπάνθρωπον τοῦτον ῥωμαϊκὸν ὑφίστατο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις, χρησιμεύσας πιθανῶς ὡς πρὸς τὸν ῥωμαϊκῷ [δεδομένου ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ νομοθεσία τῆς Δωδεκαδέλτου ἐλήφθη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἀττικῆς νομοθεσίας, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι διετυπώθη ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἰταμὸν καὶ ἀτεγκτον χαρακτῆρα τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ (N. Σαριπόλου προμν. ἔργ., τόμ. καὶ παράγρ.)] Συνφθὰ τῷ εἰρημένῳ ἀττικῷ θεσμῷ παρέχοντο «δάνεια ἐπὶ σώμασι», τ. ἔ. ὁ δανειστὴς ἐλάμβανεν ὡς ὑποθήκην τὸ σῶμα τοῦ ὀφειλέτου, *δυναμένος νὰ καταστήσῃ αὐτὸν δούλον, ἐν*

τοιαῦται, ὅφ' ὠρισμένας προϋποθέσεις τελούμεναι φέρ' εἰπεῖν.

α') Παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτρέποντο, χάριν τῆς τεκνοποιίας, σχέσεις, ἀποτελοῦσαι ὕβριν πρὸς τὴν ἰερότητα τοῦ γάμου καὶ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τῆς οἰκογενείας, καίριον δὲ πλήγμα κατὰ τῶν κοινωρικῶν ἠθῶν, σχέσεις ἐμφανίζουσαι μίαν τῶν ἐπαισχυντοτέρων τῆς μοιχείας μορφῶν⁹². Ὑπὸ τὸ αὐτὸ

περιπτώσει μὴ ἐκτίσεως τῆς ὀφειλῆς αὐτοῦ. Τοῦτο κατήργησεν ὁ Σόλων διὰ τοῦ νόμου τοῦ κληθέντος «*σεισάχθεια*» ἢτοι «*ἀπόσεις*» τοῦ ἄχθους, ἀκυρώσας ἀπάσας τὰς ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους γενομένας συναλλαγὰς καὶ εἰς ἀπαντας τοὺς ἐκ τοιαύτης αἰτίας εἰς δουλείαν περιελθόντας τὴν ἐλευθερίαν ἀποδοῦς (Πλουτάρχου Σόλων, Ις'. — Κ. Παπαρηγοπούλου — Π. Καρολίδου Ἱστορ. τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους ἐν Ἀθήναις 1925, Τόμ. Α'. σελ. 250 κ. ἐπ. — Σ. Π. Λάμπρου, *προσπ. ἔργ. καὶ τόμ.*, σελ. 187 καὶ ἐπ.). — Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ βασιλεὺς Ἄσυχις [κατὰ Διόδωρον (Α', 94. 3) Σάσυχις, ὁ Ἄσες — Κά — οὗ τῶν Αἰγυπτίων, (ἔγκ. Δρανδ., ἀρθ. Αἰγυπτίος καὶ Ἄσυχις)] εἶχε θεσπίσει νόμον, καθ' ὃν, ὁ βουλόμενος νὰ δανεισθῆ ὑπόδημα, παρείχε τῷ πιστωτῇ ὡς ἐνέχυρον τὸ λείψανον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς θήκης, ἐνθα τοῦτο περιείχετο· ἐν περιπτώσει δὲ μὴ ἐκτίσεως τῆς ὀφειλῆς, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοῦ τιμαλφοῦς τούτου ἐνεχύρου, ἀπέβαλλον, αὐτὸς τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα νὰ ταφῶσι, θνήσκοντες, ἐντὸς τοῦ πατρῶου μνημείου (Ἡρόδ. Β'. 136).

92. Οὕτως ἐπιτρέπετο εἰς γηραιὸν σύζυγον νεαρᾶς γυναικός, ἂν ἔτρεφεν αὐτὴ ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην πρὸς νέον τινὰ καλὸν καγαθόν, νὰ φέρῃ τὸν τελευταῖον πρὸς αὐτὴν καὶ τεκνοποιούσης ταύτης μετ' ἐκείνου, νὰ οἰκειοποιῆται ὁ παρῆλιξ σύζυγος τὸ τεχθὲν ἐτέρωθεν ἐπιτρέπετο καὶ εἰς χρηστοθήτη ἄνδρα, εἰ ἐθαύμαζε γυναῖκα τινὰ σώφρονα καὶ εὐτεκνον, νὰ πεῖθῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς, ὅπως παραχωρῇ αὐτῷ ταύτην, ἵνα γεννηθῶσιν ἐξ αὐτῆς παῖδες ὡς εἰς καλλίκαρπον χώραν φυτευθέντες, ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς (!!!) [Ἦρα περὶ τούτων Πλουτάρχ. *Δυκοῦργ.*, ΙΕ']. — Κατὰ τὸν Πλουτάρχον (Σόλων, Κ') ἐπιτρέπετο, φαίνεται, ἡ μοιχεία καὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐν τινι περιπτώσει· Οὕτως, ὅταν ἐπικληρὸς τις ἀπῆρτετο εἰς γάμον ὑπὸ τοῦ ἐγγυτέρου συγγενοῦς αὐτῆς, ἦν δὲ οὗτος ἀνίκανος, ἠδύνατο νὰ συνάψῃ ἀτιμωρητὴ σχέσεις μετ' ἐκείνου τῶν συγγενῶν τοῦ τοιοῦτου

περίπου πνεῦμα ὑφίστατο ἢ μοιχεία καὶ παρὰ τοῖς Ἑνετοῖς,⁹³ ὑπὸ τύπον δὲ τιμῆς πρὸς τοὺς ξενιζομένους ἐξηκολούθει ὑφισταμένη ἐν Εὐρώπῃ, ὑπερμεσοῦντος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, παρὰ τοῖς Λάπωνι.⁹⁴ ἑτέρωθεν, ὑπὸ θρησκευτικὸν τύπον, ὑπῆρχεν ἡ πορνεία παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις,⁹⁵ ὡς καὶ παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις,⁹⁶ τοῖς ἀρχαίοις Ἀρμε-

αὐτῆς συζύγου, ὅστις θὰ ἐτύγγανε τῆς ἀρεσκείας αὐτῆς ἐν τούτοις ὁ πρὸ τοῦ Πλουτάρχου βίβσας Ἀθηναῖος Ξενοφῶν, λέγων ὅτι οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἐπέτρεπον τὴν μοιχείαν, προστίθῃσιν, ὅτι τὸ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἰσχύον σύστημα, ἀντιστρατεύεται πρὸς τοὺς νόμους τοὺς ἰσχύοντας παρ' ἅπασιν τοῖς ἄλλοις λαοῖς (Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. Α', 10), ἄρα καὶ παρὰ τῷ ἀθηναϊκῷ, παρ' ᾧ ἄλλως τὰ ἦθη ἦσαν λίαν αὐστηρά· ἴσως, ὡς ὀρθῶς παρετήρησαν τινὲς [Wachsmuth, Hellen. Altertum, § 103, 120], πρόκειται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Πλουτάρχου σύγχυσις μεταξὺ ἀθηναϊκῶν καὶ σπασιατικῶν θεσμῶν. — Πρὸς σημ. 85, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης περὶ μοιχαλίδων τὸ πάλαι κρατοῦντα.

93. Παρὰ τούτοις ἢ εἰς τὸν οἶκον πατρικίου εἰσερχομένη διὰ τοῦ γάμου γυνὴ ἦν ἐπιπλον, εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἀνῆκον, τὸ δ' ἔθιμον τῆς χώρας ἐπέτρεπεν αὐτῇ προσέτι τὴν πρόσληψιν ἐραστοῦ, οὐδὲν ἄλλο παρὰ τούτης ἀξιοῦν, ἢ ν' ἀποκτῆ τέκνα καὶ νὰ ἔχη ἰσχὴν καὶ ἐπιρροήν (P. Larousse, op. cit., tome cinquième, Paris 1869, p. 523).

94. Οὕτως εὐθιστο ἐκεῖ, ὅπως ὁ σύζυγος προσφέρει τὴν ἰδίαν γυναῖκα πρὸς ἀσέλγειαν τῷ ξένῳ αὐτοῦ, ἢ δὲ πρὸς τοῦτο ἄρνησις τοῦ τελευταίου ὡς ἢ μᾶλλον ἀνοίκειος συμπεριφορὰ ἐλογίζετο (P. Larousse, op., tom. et p. cit.)

95. Οὕτω κατὰ τὸν Στράβωνα, «ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, τῷ Διί, ὃν μάλιστα τιμῶσιν, εὐειδεστάτη καὶ γένους λαμπροτάτου παρθένος ἱερᾶται, ἃς καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες παλλάδας· αὕτη δὲ καὶ παλλακεὺς καὶ σύνεστιν οἷς βούλεται, μέχρις ἂν ἡ φυσικὴ γένηται κάθαρσις τοῦ σώματος· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν δίδονται πρὸς ἄνδρα· πρὶν δὲ δοθῆναι, πένθος αὐτῆς ἄγεται μετὰ τὸν τῆς παλλακείας καιρόν». (Στράβ ΙΖ', 1. 46).

96. Παρ' αὐτοῖς, εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεᾶς Μυλίτιης ἢ Βήλιτιος, ἀνῆκε τὸ αἰσχιστον ἐκεῖνο καθ' Ἡρόδοτον εἶδος τῆς πορνείας· Οὕτω πᾶσα ἐγχωρία γυνὴ ὄφειλεν, ἀπαξ ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς,

νίοις,⁹⁷ καὶ τοῖς Λυδοῖς,⁹⁸ ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων παρὰ τοῖς Κυπρίοις⁹⁹ καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις δ' ἔτι εἶχεν ἢ πρᾶξις αὕτη ὑπὸ τοιοῦτον τύπον εἰσαχθῆ.¹⁰⁰

β') Παρ' Ἰνδοῖς ἡ παιδοκτονία ἦν θεμιτὴ ὡς θρησκευτικὸν ἔθιμον,¹⁰¹ παρὰ Σίναϊς δὲ καὶ Ἰάπωνιν ἐτύγγανε μέσον τεχνητῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ¹⁰²· παρὰ Λακεδαιμονίοις δὲ τὰ βρέφη τὰ

καθημένη ἐν τῷ ναῷ τῆς Μυλήτις, νὰ συμμηνύηται πρὸς τινα ξένον, ὅστις ἤθελε τυχὸν ἐκλέξει αὐτήν, ῥίπτων ἀργύριον καὶ λέγων «ἐπικαλῶ σοι τὴν θεὰν Μύλιτον». Ἡ δὲ κατέθετε τὸ διδόμενον ἀργύριον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ καὶ συμμηνυμένη αὐτῷ ἔξω τοῦ ἱεροῦ, ἀπηλλάσσετο διὰ παντὸς τῶν τοιούτων καθηκόντων, ἀπερχομένη οἴκαδε καὶ οὐδαμῶς πλέον ἐνδίδουσα καὶντεῦθεν εἰς τὴν εἰρημένην πρᾶξιν, ὅσονδῆποτε μέγα τί καὶ ἂν τῇ προσεφέρετο. Καὶ αἱ μὲν εὐεϊδεῖς ἀπηλλάσσοντο ταχέως, αἱ δὲ δυσεϊδεῖς παρέμενον ἐπὶ πολὺ, ἀδυνατοῦσαι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν νόμον· πολλοὶ μάλιστα παρέμενον καὶ μέχρι τριῶν καὶ τεσσάρων ἐτῶν (Ἡρόδ. Α', 199· βλ. ἐπίσης Π. Καρολ. Παγκ. Ἰστ., τόμ. Β', σελ. 207).

97. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ.,* σελ. 38.

98. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ.,* σελ. 35 καὶ 38.

99. Ἡρόδ. Α', 199.

100. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ.,* σελ. 68· ἀναμφιβόλως τοῦτο συνέβαινεν, ὅσάκις ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς, ἐπιλανθανόμενος τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐξέκλινε πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων καὶ δὴ τῆς βδελυρᾶς καὶ ἀκολάστου Ἀσιάρτης, περὶ ἧς ὄρα· *Κριτῶν* Β', 13.—Α' ἢ Γ' *Βασιλειῶν*, ΙΑ', 5 καὶ 33 καὶ Β' ἢ Δ' *Βασιλειῶν*, ΚΓ', 13.

101. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ.,* σελ. 43.

102. Κ. Δομπρόζο, *προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ.,* σελ. 43—44· οὐχ ἦτιον ὑπῆξαν καὶ οἱ ὑπεραμυνθέντες τῶν Σινῶν ὡς πρὸς τὴν προσαφθεῖσαν αὐτοῖς μομφὴν τῆς παιδοκτονίας, θεωρήσαντες αὐτὴν παρασθεῖσαν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον, καὶ πᾶν ἄλλο ἢ ἀνεκτὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. παραδεδυμένους δὲ μόνον τὰς σποραδικὰς περιπτώσεις αὐτῆς ἐν τῷ ἀχανεῖ κράτει ὡς μονομερῆ γεγονότα, συνιστάμενας εἰς τὴν ὑπὸ οἰκογενειῶν, εἰς ἐσχάτην ἐνδειαν καὶ ἀθλιότητα περιελθουσῶν. ἐγκαταλείψιν τῶν τέκνων αὐτῶν ἀναφέρουσι δὲ οὗτοι φιλάνθρωποιτίτους θεομοῦ, τοῦ κράτους ὑπὲρ τῆς περιθάλψεως τῶν ἐγκαταλειμμένων παιδιῶν· ὑπὸ

γεννώμενα ἀσθενικὰ καὶ ἄμορφα ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς ἀποθέτας.¹⁰³ τέλος, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἄραψιν, ἐπετρέπετο εἰδικῶς ὁ φόνος τῶν νεογεννήτων θηλέων, ὡς προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τοῦ λιμοῦ.¹⁰⁴

γ) Παρὰ τοῖς παλαιοῖς Σουλτάνοις τῆς Τουρκίας ἔργον ὑψίστης πολιτικῆς συνέσεως ἐκρίνετο, καὶ εἰς ἀληθῆς κυβερνητικὸν ἀξίωμα εἶχεν ἀναχθῆ ὁ ὑπὸ τούτων, ἅμα τῇ ἀναρρήσει, φόνος τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, πρὸς ἀνενόχλητον ἐπὶ τοῦ θρόνου διαμονήν, καθιερωθεὶς καὶ διὰ νόμου ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου.¹⁰⁵

τὸ πνεῦμα τοῦτο ὄρα : P Laronsse, op. cit. tome quatrième, p. 128. — La Grande Encyclopédie, tom. 20 ième, Paris, p. 177. ὑπὸ τὸ αὐτὸ περίπου εὐμενὲς πνεῦμα ἀποφαίνεται περὶ τοῦ εἰρημένου σινικοῦ ἔθιμον ὁ F. Renouard de Sainte—Croix, ἐπαγόμενος τάδε· « Ἡ παιδοκτονία ἐθεωρήθη ἐν παντὶ καιρῷ ἐγγλημα δαψιλῶς παρὰ τοῖς Σίναϊς ἀπαντῶν τὸ ἐγκλημα τοῦτο, ἂν ὑφίσταται εἰσέτι τὴν σήμερον παρ' αὐτοῖς, δὲν διαπράττεται πλέον σχεδὸν ἢ ὑπὸ τῶν ἐν ἀπογνώσει πενήτων ἢ ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν τὸ παιδίον γεννᾶται ἐλαττωματικὸν τὴν διάπλασιν, ὅπερ λογίζεται παρὰ τοῖς Σίναϊς ὡς δυνάμενον νὰ καταστήσῃ τὸν βίον ἄχθος ἀφόρητον. Ἐὰ ἠδυνάμεθα νὰ θέσωμεν τοὺς Σίνας, ὡς πρὸς τὸ βάρβαρον τοῦτο ἔθιμον, ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὴν σκληρότητα τῶν πατέρων παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν παρομοίσι περιπτώσεσι· μεταγγιζόμενα ἐκ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἀναμφισβήτητα καὶ πολλαπλᾶ ἐλαττώματα τοῦ τελευταίου, δύνανται δικαίως νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν διαφθορὰν καὶ τὰς ἀτελείας, αἵτινες ὑφίστανται παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς· θὰ ἦτο μάλιστα δυνατὸν ἴσως, ὅπως, μεθ' ὄριμον ἐξέτασιν, ἢ εὐτυχία τοῦ λαοῦ μὴ παραμεληθῆται οὔτε ἐν τῷ μὲν τῶν συστημάτων, οὔτε ἐν τῷ δι' (Ta-Tsing-Leu Lée ou les lois fondamentales du code pénal de la Chine, trad. en fr. par F. Renouard de Sainte Croix, Paris 1812 tom prem., préface, p. XV).

103. Πλουτ. *Δουκοῦργος*. 15'.

104. Συχνάκις μάλιστα ὠρτύτιετο ὁ τάφος τοῦ νεογεννήτου βρέφους παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἄορι τεκούσης αὐτὸ μητρὸς (La Grande Encyclopédie, tom. et p. cit.).

105. Α. Πολυζοΐδου—Γ. Κρέμου προμν. ἔργ., τόμ. Β',

νον. Πράξεις θεωρούμεναι τὴν σήμερον στυγερά ἐγκλήματα, οὐ μόνον δὲν ἐλογίζοντο ἄλλοτε τοιαῦται παρ' ὠρισμένοις ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ τούναντίον ὡς ἱερὸν ὑπελαμβάνοντο καθῆκον, εἰ ἐπεζητεῖτο δι' αὐτῶν ἢ ἐκ τῆς ζωῆς ἀπαλλαγὴ παρηλίκων ἢ ἀνιάτως πασχόντων, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὅταν οἱ τοιοῦτοι ἐτύγγανον γονεῖς, ἢ στενοὶ συγγενεῖς, ἢ καὶ θεράποντες τοῦ δράστου· φέρ' εἰπεῖν·

α') Παρὰ Σκύθαις ὁ ὑπὸ τῶν υἱῶν φόνος τῶν γεγηρακότων πατέρων εὐσεβῆς πράξις ἐθεωρεῖτο, διότι οὕτως ἀπήλλασσον τούτους τῶν ἐκ τοῦ γήρατος νόσων καὶ λοιπῶν παρομαρτούντων αὐτῶ δεινῶν.¹⁰⁶

β') Οἱ Μασσαγέται ἐφόνευον ἐπίσης τοὺς γέροντας αὐτῶν, ὡς καὶ οἱ Ὑπερβόρειοι.¹⁰⁷

γ') Ταῦτ' ἴσχυε καὶ παρ' ἀρχηγόνοις τισὶ τῆς Σαρδηνίας λαοῖς.¹⁰⁸

δ') Ἐν Σουηδία ἐσφύζοντο μέχρι τοῦ 1600 μ.Χ. μεγάλα ὀνόματα, «atta-clubbon» καλούμενα, δι' ὧν οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀνιάτως νοσοῦντες ἐφονεύοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν αὐτῶν.¹⁰⁹

ε') Τέλος αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐξέθετον τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν δούλους εἰς νῆσον τινὰ τοῦ Τιβέρεως.¹¹⁰

σελ. 698.—Σ. Βυζαντίου *Κωνσταντινούπολις*, Ἀθήνησι 1862, τόμ. Β', σελ. 396—397 καὶ 400—401. Κατ' ἄλλους ἐν τούτοις, ὁ τοιοῦτος περὶ ἀδελφοκτονίας νόμος εἶχε θεσπισθῆ καὶ κατὰ πρῶτον ἐφαρμοσθῆ ὑπὸ Σελήμ τοῦ Α' (ἴδρα E. Driault, *Ἱστ. τοῦ Ἀνατ. ζητήματος*, κατὰ μετάφρ. Χ. Ἀννίνου, ἐν Ἀθήναις 1900, σελ. 51).

106. P. Larousse, op. cit., tome cinquième, Paris 1869, p. 523.

105. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 46.

108. > > > > > > > >

109. > > > > > > > >

110. > > > > > > > > πό-

Ὅπως τούναντιόν ἄμετρον ἐδείκνυον πρὸς τοὺς ἀνιόντας αὐτῶν καὶ γέροντας ἐν γένει σεβασμὸν οἱ ἐν πᾶσιν ἐξιδανικευμένοι ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι,¹¹¹ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τραχεῖς Λακεδαιμόνιοι,¹¹² ἐκ δὲ τῶν ἀρχαίων ἀσιατικῶν λαῶν οἱ Τρῶες καὶ οἱ Δάρδανοι.¹¹³

4ον. Πράξεις αἰτινες μόνον ὡς ἐσχάτη θηριωδία ἢ παραφροσύνη δύνανται σήμερον νὰ χαρακτηρισθῶσιν, ὡς πολεμικὸν ἔθιμον ἢ ὡς ἔνδειξις πολεμικῆ. ἢ ἀτομικῆς γενναιότητος καὶ θριάμβου ἄλλοτε ἐλογίζοντο, ἕτεροι δὲ ὡς ἱερὸν καθῆκον ὑπελαμβάνοντο· π. χ.

α') Ἐν καιρῷ πολέμου οἱ Γαλάται ἐκρέμων ἐκ τῶν αὐχένων τῶν ἵππων αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῶν συλλαμβανομένων πολεμίων, κομίζοντες δὲ ταύτας μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰ ἴδια, ἐνεπήγνυον εἰς πασσάλους, πρὸς θέαν ἐν τοῖς προφυλαίαις· τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν ἐνδόξων ταριχεύοντες, ἐπεδείκνυον εἰς τοὺς ξένους, ἀποστέργοντες τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν τοιούτων καὶ ἄν ἔτι προσεφέρετο ἰσοβαρῆς πρὸς ἐκείνους χρυσός.¹¹⁴

β') Πᾶς Σκύθης ἐν πολέμῳ, ἐκ τοῦ πρώτου ἐχθροῦ ὄν ἐφόνευεν, ὄφειλε νὰ πῆ μέρους τοῦ αἵματος, τὰς δὲ κεφαλὰς πάντων τῶν ἐν τῇ μάχῃ παρ' αὐτοῦ θανατούμενων εἰς τὸν βασιλέα προσέφερε, διότι, ὁ μὴ κομίζων αὐτῷ τοιαύτην, δὲν συμμετεῖχε τῶν λαφύρων. Ἐξέδερον δὲ τὰς κεφαλὰς καὶ κατεργαζόμενοι τὸ δέρμα προσέδεον τοῦτο εἰς τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων αὐτῶν. Ἐκ δὲ τῶν κεφαλῶν τῶν θανασίμων αὐτῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἔτι—εἰ, περιορχόμενοι εἰς μεγά-

σφ διάφορος ἦτο ἡ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Κρητῶν πρὸς τοὺς δούλους συμπεριφορὰ! (Ὅρ. σημ. 16 καὶ 17).

111. Ὅρι σημ. 89

112. Πλουτ. Λοκ., ΙΓ', ΚΣ' κ. Θεμ. ΙΖ'. — Δημοσθ. π. Λεπτ. 489.

113. Virg. Aen. II, 707.

114. Στραβ. Δ', 4, 5 καὶ Διόδ. Ε', 31, 32.

λην πρὸς τοὺς τελευταίους ἔχθραν, πρὸ τοῦ βασιλέως αὐτοὺς ἀπέκτεινον κατεσκευάζον ποτήρια, ἅπερ οἱ εὐποροὶ ἐχρῶσθαι ἐσωτερικῶς. ¹¹⁵

γ) Ἐπίσης, παρὰ τοῖς εἰρημένοι Σκύθαις, οἱ βασιλεῖς κατὰ τρόπον ὁμῶν καὶ ἄγριον ἐθάπτοντο. Οὕτω, μόλις ἀπέθνησκέ τις τούτων, ἐταρίζουσι τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, καὶ περιχέοντες αὐτὸν διὰ κηροῦ, περιέφερον ἀνά πάσας τὰς ἐπικρατεστέρας φυλάς ἅπαντες δέ, εἰς ὅσους προσήγετο ὁ νεκρὸς, ὄφειλον νὰ κείρωσι τὴν κόμην αὐτῶν, καὶ νὰ ἐμπήξωσι βέλος εἰς τὴν εὐώνυμον αὐτῶν χεῖρα. Μετὰ δὲ τοῦ λειψάνου τοῦ βασιλέως ἐθάπτον ζῶντας μίαν τῶν γυναικῶν αὐτοῦ, τὸν μάγειρον, τὸν οἰνοχόον, τὸν ἱπποκόμον καὶ ἑτέρους τοῦ βασιλέως θεράποντας. Τέλος δέ, μετὰ πάροδον ἐνιαυτοῦ, ἐπνιγον πεντήκοντα τῶν θεραπόντων αὐτοῦ καὶ ἰσαριθμοὺς ἵππους, ἐκβάλλοντες δὲ τὰ ἐντόσθια τῶν πνιγομένων ἀνθρώπων καὶ ἵππων, ἐπλήρουν ἅπαντας ἀχύρων καὶ τοποθετοῦντες τὰ πτώματα τῶν πρώτων ἐπὶ τῶν δευτέρων, καθήλουν οὕτως, πέραξ τοῦ βασιλικοῦ τάφου, ἵππους καὶ ἱππεῖς. ¹¹⁶

δ) Παρ' Ἰνδοῖς ὑπῆρχε, κατὰ τοὺς νεωτέρους ἔτι χρόνους, ὑπὸ τύπον ὑποχρεωτικόν, τὸ ἀποτρόπαιον ἔθιμον τῆς καύσεως τῶν χηρῶν. ¹¹⁷

ε) Παρ' Ἰάπωνιν ὑφίσταται καὶ νῦν ἔτι προαιρετικῶς τὸ ἔθιμον τῆς αὐτοκτονίας τῶν τὰ πρώτα φερόντων, ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ Μικάδου (Αὐτοκράτορος),

115. Ἡρόδ. Δ', 64, 65.

116. Ἡρόδ. Δ', 71, 72.

117. Ν. Σαριπόλου *προμν. ἔργ. καὶ τόμ.*, § ρα — Α. Πολυζωΐδου — Γ. Κορέμου, *προμν. ἔργ. , τόμ. Α'*, σελ. 125. Ὅρα ὁμοίως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὴν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 τοῦ ἔτους 1914 φύλλου τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ «Βιολογικὸς Ἐρευνητικὸς» τοῦ Σ. Μηλιαράκη καὶ σελ. 243 περισπούδαστον ἐν μεταφράσει μελέτην τοῦ Εἰρη. Krause ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀντικαταστάσις διὰ ζῶων τῶν ἀνθρώπων θυμάτων».

ὑπὸ πνεῦμα πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς αὐτόν.¹¹⁸

Ἰὸν Πράξεις κολαζόμεναι ἄλλοτε αὐστηρῶς, οὐδαμῶς τὴν σήμερον τιμωροῦνται τοιαῦται ἦσαν·

α') Ἡ αὐτοχειρία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις,¹¹⁹ Λακεδαιμονίοις,¹²⁰ Κυπρίοις¹²¹ καὶ Ῥωμαίοις,¹²² ἦν, καίπερ μὴ προβλεπομένην ὑπὸ τῶν κοσμικῶν ποινικῶν τῆς σήμερον νόμων, ἡ Ἐκκλησία ἀρχῆθεν, ὡς γνωστόν, κατεδίκασε.¹²³

118. Καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐθίμου τούτου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ὄρα τὴν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 τοῦ ἔτους 1914 φύλλῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ «Βιολογικὸς Ἐρανιστής» τοῦ Σ. Μηλιαράκη καὶ σελ. 244 περισπούδαστον μελέτην τοῦ Ern. Krause ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἀντικατάστασις διὰ ζῶων τῶν ἀνθρωπίνων θυμάτων». Προστίθεμεν ὅτι, ἀποθανόντος ἐσχάτως ἐκεῖ τοῦ Μικάδου Μουτισοχίτο, ὁ περικλεῆς στρατηγὸς Νοτζῆ, ὁ πορθητὴς τοῦ Πόου Ἀρθούρ ἐν τῷ ὡσσοιαπωνικῷ πολέμῳ, ἠντιοκτόνησε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἅμα τῇ τούτου τελευτῇ, θεωρῶν ἀδύνατον νὰ ἐπιζήσῃ τῷ μονάρχῃ, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ ὁποίου εἶχε καταγάγει τοὺς θριάμβους αὐτοῦ.

119. Κατὰ τὸν ἀττικὸν νόμον ὁ αὐτόχειρ ἐτιμωρεῖτο, ἀποκοπτομένης τῆς ἐπενεγκούσης τὸν θάνατον χειρὸς καὶ θάπτομένου τοῦ λοιποῦ σώματος, ταύτης δὲ τιθεμένης ἰδιαιτέρως ὑπὸ τὴν γῆν. Οὕτως ἀνάγνωθι· «Ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσῃται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν χωρὶς τοῦ σώματος θάπτειν» (Αἰσχίν. κ. Κτησιφ. § 244). Ὅρα περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν ἐκτάσει: A. du Boys op. cit., p. 189.—Κωνστ. Μ. Ράλλη «Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1907, σελ. 196.

120. Οὕτως ἐν Σπάρτῃ κατεδικάσθη εἰς τὴν ἀνευ πομπῆς κήδουσιν ὁ πρὸς αὐτοχειρίαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἀπελθὼν κατὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην Σπαρτιάτης Ἀριστιόδημος (Κ. Ράλλη *προμν. ἔργον*, σελ. 196—197).

121. Καὶ κατὰ τὸν κύπριον νόμον τὰ σώματα τῶν αὐτοχειρῶν παρέμενον ἄταφα (Κ. Μ. Ράλλη, *προμν. ἔργ.*, σελ. 197).

122. Οὕτω, κατὰ διάταξιν Ταρχυνίου τοῦ πρεσβυτέρου, οἱ αὐτόχειρες ἐσταυροῦντο ἢ ἐρρίπτοντο εἰς βορᾶν τῶν ἀγρίων θηρίων (Κωνστ. Μ. Ράλλη *προμν. ἔργ.*, σελ. 197).

123. Οὕτως ἀπηγόρευσεν αὕτη ἐκπαλαί τὴν ἐκκλησιαστικὴν

β') Ἡ ἀγαμία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς,¹²⁴ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις¹²⁵ καὶ Ἀθη-

κήδουσιν τῶν αὐτοχείρων. Τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως αἰτία εἶναι τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος, ὅπερ διαπράττει ὁ ἀποστερωὼν ἑαυτὸν τὸν τῆς ζωῆς, τοῦ θείου τούτου δώρου καὶ καταδικάζων ἑαυτὸν εἰς τὸν δι' αὐτοχειρίας θάνατον καὶ ὅπερ, οὔτε ὄργη, οὔτε πένια, οὔτε θλίψις, οὔτε διάφουσις ἐλπίδων, οὔτε δειλία, οὔτε οἰαδήποτε ἄλλη ἀποκορτέρησις δύναται νὰ δικαιολογήσῃ· ἔξαιρετικῶς δὲ μὴ ἐπιτρέπει τὴν ἐκκλησιαστικὴν κήδουσιν τῶν ἀποκτεινόντων ἑαυτοὺς ἐν ᾧρα παραφροσύνης ἢ ἐν γένει καταστάσεως ἀποκλειούσης τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ, ἣτις παρ' ἡμῖν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπὸ 27ης Μαρτίου καὶ 23ης Ὀκτωβρίου 1900 ἐγκυκλίους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, δεόν νὰ βεβαιωθῇ διὰ πιστοποιήσεως δύο τοῦλάχιστον ἐπιστημόνων ἰατρῶν, δόντων ἤδη τὸν δι' ἰατροδικαστικὰς πράξεις νενομισμένον ὄρκον. Ἐτέρωθεν, ὁ ἀποκτεινὼν ἑαυτὸν, περὶ οὗ δὲν δύναται νὰ πιστοποιηθῇ, ἂν ἔπραξε τοῦτο ἐν ᾧρα παραφροσύνης ἢ οὐ, κηδεύεται, κατὰ τὰ κρατοῦντα, ἐκκλησιαστικῶς. (Περὶ τούτων ἀπάντων καὶ περὶ αὐτοχειρίας ἐν γένει ὄρα ἐν ἐκτάσει Κ. Πάλλη *ποσμν. ἔργ.*, σελ. 196—204)

124. Fustel de Coulanges, op. cit. p. 49—50.

125. Οὕτως ἐν Σπάρτῃ, οἱ ὑπερβάντες ὠρισμένην νόμιμον ἡλικίαν, χωρὶς νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον, ὑπέκειντο εἰς δημοσίαν ἀγωγὴν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *«γραφὴ ἀγαμίου»*, ἐπισύρουσαν ὡς κυρίαν ποινὴν τὴν *ἀιμίαν*, τ. ἔ. τὴν ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐκπτώσιν· ἕτεροι δὲ παρεπόμενοι ποιναὶ ἦσαν· α') ἀπεκλείοντο ὡς τοιοῦτοι τῶν γυμνικῶν ἀγώνων· β') ἦσαν ὑποχρεωμένοι, κατὰ τὸν χειμῶνα, νὰ περιέρχωνται τριεὶ γυμνοὶ τὴν δημοσίαν πλατείαν, ᾗ ὄντες ἕψμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγελωτοποιοῦντο, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ προσεῖ ἀνεγνώριζον, ὅτι δικαίως ἐτιμωροῦντο, ἅτε πρὸς τοὺς νόμους ἀπειθήσαντες· γ') ἐν ὠρισμέναις ἡμέραις αἱ γυναῖκες ἐξηνάγαζον αὐτοὺς νὰ ποιῶνται τὸν κύκλον βωμοῦ τιος, κατὰ τὸν ὑποχρεωτικὸν δὲ τοῦτον περιπάτον ἔπληττον αὐτοὺς δ' ἄδ' ἄβδων· δ') τέλος, γηράσκοντες, δὲν ἠδύναντο ν' ἀποιτήσωσι τὰς τιμὰς, ἀ: οἱ νέοι συνήθως εἰς τοὺς γενηρακότας ἀπένεμον. (Περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα: *Dictionn. d. antiq. gr. et rom. t. I, 1re partie*, Paris 1877, p. 130. Περὶ δ' ἰσμοῦ ἀγάμων ὑπὸ γυναικῶν ἐν Λακεδαίμονι ὄρα ὡσαύτως Ἀθην. Γ' 55ῃ περὶ γραφῆς ἀγαμίου, ὄψιγαμίου καὶ κακογαμίου ὑπὸ Σπαρτιατῶν ὄρα ὁμοίως Ἀριστοτ. Π. Στοβ. Ἀνθολ., 16).

ναίοις, ¹²⁶ ὡς καὶ παρὰ Ῥωμαίοις.¹²⁷

γ) Ἡ εἰς τὴν ξένην μετοίκησις Σπαρτιάτου τινὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λακεδαιμονίοις.¹²⁸

δ) Ἡ ἀργία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ¹²⁹ καὶ Ἀθηναίοις¹³⁰ καὶ ἡ ἐν καιρῷ στάσεως πρὸς

126. Οὕτως ὁ τῆς πόλεως νόμος ἐνετέλλετο τῷ πρώτῳ ἀρχοντι *να ἐπαγρουπνῆ, ὅπως οὐδεμία οἰκογένεια σβεννύηται*· ἡ τιμωρία δ' ἐκστὶ τῶν ἀγάμων συνίστατο εἰς τὸν ἀποκλεισμόν αὐτῶν ἐκ τῶν ὧν οἱ ἐγγαμοὶ καὶ πατέρες τέκνων ἀπέλαυνον προνομίων· Οὕτω δὲν ἠδύναντο *να ἐκλέγωνται στρατηγοί, οὐδὲ ν' ἀγορεύωσιν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους*· ὅρ Fustel de Coul. op. cit. ἐν συνδ. πρὸς Dictionn. d. antiq. gr. et rom. t. I, 1re partie, p. 130 ἐν τούτοις ὁ Lipsius (op. cit. σελ. 341-2) ἀμφισβητεῖ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ὑπαρξίν *γραφῆς ἀγαμίου*

127 Ἐν σχέσει πρὸς αὐτοὺς βλέπομεν ὅτι ἡ *περὶ νόμων* (de legibus) πραγματεία τοῦ Κικέρωνος, ἐν ἣ ἀείποτε σχεδόν, ὑπὸ τύπον φιλοσοφικόν, ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ῥώμης νόμοι, περιέχει νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν ἀγαμίαν· ἐπίσης Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὁ ἀναδιφήσας τὰ ἀρχαῖα τῆς Ῥώμης χρονικῶς, λέγει ὅτι ἀνέγνω παλαιὸν νόμον, ὑποχρεοῦντα τοὺς νέους *να νυμφεύωνται* (Fust. de Coul. op. cit. p. 51).

128 Αὕτη, κατὰ τὸν Λυκσύργειον νόμον, ταυτόσημος τῇ λιποταξίᾳ λογιζομένη, θανάτῳ ἐκολάζετο (Ἐρν. Κουρτίου Ἑλλ. ἱστορία, κατὰ μετάφρ. Σ. Λάμπρου, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1898, σελ. 282). Τούταντίον εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην, εἰς δὲν δὲν ἤρεσκε τὸ πολίτευμα τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἢ οἱ νόμοι ἢ ἡ ἐν γένει ἐν αὐτῇ διαμονή, ἐξ οἰουδήποτε λόγου, ἐπετρέπετο *να μετοικῆ εἰς οἰουδήποτε ἄλλον τόπον ἢ θελε* (Πλάτ. Κριτ., 51). Ἡ σημερινὴ ἡμῶν νομοθεσία ἐπιτρέπει τὴν μετανάστευσιν ὑπὸ ὅρους (ποιν. ν. ἄρθρ. 527 κ. ἐπ.).

129. Οὕτως ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀμμισ εἶχε θεσπίσει νόμον, κατ' ὃν πᾶς Αἰγύπτιος ὤφειλε *να γνωρίζῃ εἰς τὸν οἰκίον νομάρχην, πόθεν ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν*· ἂν δὲ οὐδὲν ἐπαγγελμα μετήρχετο ἢ δὲν ἐξῆ ἐντίμως, θανάτῳ ἐκολάζετο (Ἡρόδ. Β', 177)· ὅρ. π' Ἀμάσιος ἐν ἐκτ. Π. Καρολ. παγκ. ἱστ., τ. Γ' σ. 16 κ. ἐπ.).

130. Περὶ αὐτοῖς οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος ἐτιμώρουν τὴν ἀργίαν, κατὰ τινὰς μὲν διὰ θανάτου, κατ' ἄλλους δὲ, ὅπερ πιθανώτερον, δια τῆς ἀτιμίας (Σ. Π. Λάμπρου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος

οὐ δειτέρα ν τῶν μερίδων σύνταξις τινός παρὰ τοῖς τελευταίοις.¹³¹

ε') Ἡ κακομιλία καὶ ἡ τοῦ χηρεύσαντος, καὶ τέκνα κεκτημένου ἀνδρός δευτερογαμία παρὰ Θουρίοις.¹³²

ἐν Ἀθήναις 1896, τόμ. Α', σελ. 176· πρβλ. Κ. Παπαρο.—Π. Καρόλ. *προμν. ἔργ.*, σελ. 234· ἐν τούτοις κατὰ Πλούταρχον (Σόλ. ΙΖ) «μία ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὄριστο τοῖς ἀμαρτάνουσι ζημία, θάνατος· ὥστε καὶ τοὺς ἀργίας ἀλόντας ἀποθνήσκειν καὶ τοὺς λάχανα κλέψαντας ἢ ὀπώραν ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ ἀνδροφόνους.» Καὶ ὅμως πρῶτος ὁ Δράκων διέκρινε τὸν ἐκ προμελέτης φόνον ἀπὸ τοῦ ἐξ ἀμελείας ἢ ἕνεκα ἀμύνης ἢ ὕβρεως πραχθέντος, δηλ. διέκρινε τὴν παρὰ τῷ ἐγκληματήσαντι ἵπαρξιν προθέσεως ἢ οὐ, ὅπερ δὲν ἔπραττον οἱ πρὸ αὐτοῦ νομοθέται τῶν Ἀθηνῶν, τιμωροῦντες ἐξίσου καὶ ἀδιακρίτως πάντα φονεά (Κ. Παπαρο.—Π. Καρόλ. *προμν. ἔργ.*, σ. 234).—Τὸν ἐγκληματικὸν τῆς ἀργίας χαρακτηριστῆρα διετήρησεν ὁ Σόλων, ἀναθεὶς τῷ Ἀρείφ Πάγφ τὴν ἐξακριβωσιν καὶ τιμωρίαν τῶν ἀργῶν (Πλουτ. Σόλ. Κ')· κατ' ἄλλας ἐν τούτοις πληροφωρίας ὁ Σόλων παρέλαβε τὸν περὶ ἀργίας νόμον αὐτοῦ ἐξ Αἰγύπτου (Ἡρόδ. Β', 177).

131. Οὗτο, κατὰ τὴν σολώνειον νομοθεσίαν, ὁ κατὰ τὰς συνείσεις εἰς οὐδεμίαν τῶν μερίδων προστιθέμενος **ἀτιμος** ἐκηρύττετο· ἐθέσπισε δὲ ὁ Σόλων κατὰ Πλούταρχον, τοῦτο, διότι ἐθεώρει τὴν τοιαύτην ἐκ τῆς πολιτικῆς κινήσεως ἀποχὴν τοῦ ἀτόμου ὡς ἐγκληματικὴν πρὸς τὰ κοινὰ ἀδιαφορίαν, ἀξίαν παταγμοῦ (Πλουτ. Σόλ. Κ').

132 Ἀμφότερα ταῦτα εἶχον θεσπισθῆ ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ σοφοῦ νομοθέτου Χαρώνδα· καὶ τὸν μὲν περὶ «κακομιλίας», τ. ἔ., «κακῆς συναναστροφῆς» νόμον αὐτοῦ, — νόμον ἰδιόρρυθμον, παροραθέντα ὑπὸ τῶν ἄλλων νομοθετῶν—ἐξέδωκεν, δοθότατα ὑπολαβῶν, οὗ ἐνίοτε οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες διαστρέφονται τὰ ἦθη καὶ καθίστανται κακοί, ἕνεκα τῆς μενὰ τῶν πονηρῶν φιλίας καὶ συνηθείας καὶ ὅτι ἡ φαυλότης ἀφανίζει τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ καθίστησι νοσηρὰς τῶν ἀρίστων τὰς ψυχὰς καθόσον κατάντης ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὰ χεῖρω ὁδός, εὐχερῆς δὲ ἢ ἐν αὐτῇ ὁδοιπορία· διὸ καὶ πολλοὶ τῶν μετρίων τὰ ἦθη, ὑφ' ὑπούλων ἡδονῶν δέλτασθέντες, εἰς χειριστὴν διαγωγὴν ἐξώκειλαν ὅθεν ἡβουλήθη ν' ἀναστείλῃ τὴν διαφθορὰν ταύτην καὶ τούτου ἕνεκεν ἀπηγόρευσε τὴν μετὰ φαύλων φιλίαν καὶ **δίκας κακομιλίας** ἐθέσπισεν, εἰς δὲ τοὺς

ζ' Ἡ ἀχαριστία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναί-
οις¹³³ καὶ Πέρσαις.¹³⁴

τὴν διάταξιν ταύτην ἀθετοῦντας βαρείας κατέγνω ποινάς· περὶ
τοῦ νόμου δὲ τούτου μαρτυροῦσι καὶ ποιητῶν στίχοι, ἔχοντες
οὕτωςιν

«Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἦδεται κακοῖς ἀνὴρ,
οὔποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι,
τοιοῦτος ἐστίν, οἷςπερ ἦδεται ξυνῶν».

Κατὰ τῶν δευτερογάμων δὲ πατέρων ὁ αὐτός, ὡς εἴρηται, ἐ-
νομοθέτησεν, «ὅπως πᾶς τοιοῦτος ἀποκλείηται τοῦ δικαιώματος
τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν»· διότι μέγιστα καὶ φοβερῶτατα στά-
σεις γίνονται οἴκοι ἐκ μέρους τῶν τέκνων κατὰ τῶν πατέρων,
ἔνεκα τῶν μητριῶν· διὰ τοῦτο πολλαὶ καὶ παράνομοι τοιαῦται
πράξεις «ὡς τραγῳδίαὶ ἀπὸ σκηνῆς διδάσκονται»· καὶ περὶ τοῦ
νόμου δὲ τούτου μαρτυροῦσι στίχοι ποιητῶν, ἐπαγόμενοι τάδε·

»Τοῦ νομοθέτου, φασίν, Χαρώνδαν ἔν τινι
νομοθεσίᾳ τᾶλλα καὶ ταυτὶ λέγειν·
ὁ πατρίν αὐτοῦ μητριῶν ἐπεισάγων,
μήτ' εὐδοκίμεισθω, μήτε μετεχέτω λόγου
παρὰ τοῖς πολίταις, ὡς ἐπέλασκτον κακὸν
κατὰ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων πεπορισμένος·
Ἐἴτ' ἐπέτυχες γάρ, φησί, γήμας τὸ πρότερον,
εὐήμερῶν κατάπαυσον, εἴτ' οὐκ ἐπέτυχες,
μανικὸν τὸ πείραν δευτέρας λαβεῖν πάλιν».

(Περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα· Διόδ. IB', 12 καὶ 14).

133. «Ἐξεῖναι ἀχαριστίας δικάζεσθαι κατὰ τῶν εὐεργέτας μὴ
ἀντευποιούντων»· δηλ. ἐδίδοτο δικαίωμα ἀγωγῆς κατὰ τῶν ἀχα-
ριστῶν, οἵτινες, εὐεργετούμενοι παρὰ τινος, οὐ μόνον δὲν ἀντα-
πέδιδον τὴν εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκακοποιοῦν ἐνίοτε τοὺς εὐερ-
γέτας τῶν. Τὴν δίκην ταύτην μνημονεύει ἁπλῶς ὁ Πολυδεύκης
(H', 31), ἀλλ' οὐδὲν ὀρισμένον γινώσκομεν περὶ τῆς ἰδιωτικῆς
ταύτης ἀγωγῆς. Ἐπίσης ἀναφέρει τὸν νόμον τοῦτον ὁ Λουκίαν-
νός (Ἀποκηρυτ., 19). Ἄδηλον εἰς τίνας περιστάσεις ἐδίδοτο ἢ
τοιαύτη ἀγωγή καὶ τίνα ἦσαν τὰ νόμιμα ἀποτελέσματα αὐτῆς.
(*) Ἐσοφῶν περιορίζει τὴν περὶ ἧς πρόκειται ἀγωγήν εἰς μόνην
τὴν ἀχαριστίαν τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς (Ἀπομνημ. B', 2.13)

134. Κατὰ τὰ παρὰ τούτοις κραιοῦντα, οἱ ἀχαριστοὶ ἐδει-
κνυντο ἀσεβεῖς πρὸς τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς θεοὺς,
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς φίλους· ἄλλως τῆς ἀχαριστίας ἐ-
πακολούθημα ἦν κατ' αὐτοὺς ἡ ἀναισχυντία· διὸ ἐθεωρεῖτο αὐ-

θον Πράξεις οὐδαμῶς τὴν σήμερον τιμωρούμεναι, εἴτε διότι δὲν ὑφίστανται πλέον οἱ θεσμοὶ εἰς οὓς ἀνεφέροντο, εἴτε διότι, ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας τῶν παινικῶν δικαστηρίων κείμεναι, ὑπάγονται νῦν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἐλογίζοντο κακουργήματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις καὶ ἐκολάζοντο διὰ θανατικῆς ποινῆς ἢ τοῦλάχιστον διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀτιμίας, ἣτις παρεμφερῆς τῷ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἰσχύσαντι πολιτικῷ θανάτῳ ἐλογίζετο· τοιαῦτα δ' ἦσαν·

α') Ἡ ὑπὸ τοῦ κήρυκος διασάλπισις τῆς ἐντὸς θεάτρου κηρύξεως τῆς ἐλευθερίας δούλου ἢ τῆς ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἢ δημοτῶν στέψεως ἀτόμου τινός. ¹³⁵

β') Ἡ ὑπὸ τοῦ μετοίκου μικρὸν μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφίξιν αὐτοῦ, παράλειψις τῆς ἐκλογῆς προστάτου, λαμβανομένου ἐκ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. ¹³⁶

τη ἢ κερωνίς πασῶν τῶν αἰσχυρῶν πράξεων (Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', 2. 7—8, Κτησιφ. Περσικῶν, ΔΣ').

135. Ἡ τοιαύτη πράξις τοῦ κήρυκος ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀτιμίας (Ἰσαῖος ὑπὲρ Εὐμάθ. ἀπολ. 16. 3. — Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 381 ὄρ. Γιλβ — Πολίτ. προμν. ἔργ. σελ. 207). Ὁ λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐντὸς θεάτρου ἀπελευθερώσεως δούλου ὠφείλετο εἰς τὸν φόβον τῶν Ἀθηναίων, μὴ, εὐρισκομένων ἐκεῖ πολλῶν ξένων, ἤθελεν ἀπολέσει τὴν ἀξίαν του ἐνώπιον αὐτῶν ὁ εἰς τοὺς δούλους παραχωρούμενος βαθμὸς τοῦ πολίτου. Οἱ κτώμενοι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν δούλοι ἐκαλοῦντο ἀπελευθεροὶ· ὄρα περὶ αὐτῶν : Lips. op. cit., σελ. 622 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν. Ἐκ τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ Ἀριστοτέλους κατὰ τῆς δουλείας ἐν Πολ. Α', 2. 7 (ὄρ. σημ. 16) ἐθεωρεῖτο οὗτος «ὡς ὁ ἀρχαῖος σημαιοφόρος τῶν ἐπιζητούντων τὴν κατάλυσιν τῆς δουλείας» (Ν. Φαρανάτου «Μετάφρ. τοῦ Γ' βιβλ. τῶν Πολιτικ.», σελ. 28, μετὰ τῶν αὐτῷ παραπομπῶν). — Ὁμοίως οἱ μὲν στεφανούμενοι ὑπὸ τῆς βουλῆς ἔδει ν' ἀνακηρύττωνται ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενοι, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ θεάτρῳ ἢ ἀλλαχοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν καταδοκιμῆς τοῦ νόμου (Αἰσχίν. κ. Κτησιφ. 377). —

136. Ἡ παράλειψις αὕτη ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς παραπομπῆς τοῦ

γ') Ἡ ὑπό τινος μεταποίησις τῶν θεωρικῶν χρημάτων εἰς στρατιωτικά.¹³⁷

δ') Ἡ ὑπό τινος χορηγία ξένης γυναικὸς ὡς συζύγου εἰς Ἀθηναῖον πολίτην.¹³⁸

ε') Ἡ πρὸς τὸ δημόσιον ὀφειλὴ τοῦ κατέχοντος ἀρχὴν τινά.¹³⁹

ς') Ἡ ὑπό τινος διασπάθησις τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας.¹⁴⁰

μετοίκου εἰς δίκην, δυνάμει τῆς ὑπὸ παντὸς τοῦ βυυλομένου ἐγέρσεως τῆς λεγομένης γραφῆς ἀπροστασίου κατ' αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐν τῇ τοιαύτῃ δίκῃ καταδικαζόμενος μέτοικος ἐπωλεῖτο ὡς δούλος (Ἄρποκρ., Ζωναρ., Σουῖδ. κ. ἄ. γραμματικοί· Meier att. p. 315). Περὶ τῆς τοιαύτης ὑποχρεώσεως τοῦ μετοίκου ὄρα Δικ. κ. Δεωκρ. 21, p. 152.

137. Θεωρικά χρήματα ἐκαλοῦντο τὰ προσδιωρισμένα διὰ θρησκευτ. τελετῶν, θεατρ. παραστάσεως, ἐορτῶν, ἀγῶνας, δημοσίας πανηγύρεις κτλ., ἃ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο οἱ Ἀθηναῖοι, καθὼ τρυφηλοὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ φιλοθεάμονες. Ὁ ἔνοχος τῆς τοιαύτης πράξεως ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου (Οὐλπ. εἰς Α' Ὀλυμπ. σελ. 14—15, τόμ. ζ', ἐκδ. Dobson). Ὅσον περὶ θεωρ. χρημάτων ἐν ἐκτάσει· Πλουτ. Περικλ., θ', ἐν συνδ. πρὸς Οὐλπ. εἰς Α' Ὀλυμπ., σελ. 14 ἐν τέλ. τόμ. ζ', ἐκδ. Dobson. Ὅμοιος ὅρ. περὶ τοῦ νόμου ταύτου Λιβάν. εἰς α' Ὀλυμπ. σ. 9. τ. ε', ἐκδ. Dobson.

138. Καὶ ἡ τοιαύτη πράξις, ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν κρινουμένη, ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ διὰ σώματ. θανάτου, ὡς ἡ προμνημονευθεῖσα, ἀλλὰ διὰ πολιτικοῦ, ἦτοι δι' ἀτιμίας· Ὅρ. Δημοσθ. κ. Νευίρ. 1362—1363.

139. Ἡ τοιαύτη πράξις ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου (Δημοσθ. π. Αεπτ., 564—505) τὴν σήμερον ἢ περὶ ἧς πρόκειται πράξις εἶναι καθαρῶς ἀστικῆς φύσεως, κατοχυρωμένου τοῦ μισθοῦ τοῦ τοιοῦτου ὀφειλέτου ἐναντι. τῆς ὀφειλῆς αὐτοῦ.—Ὅρ. ἐκτ. περὶ τῆς πράξεως ταύτης ἐν παλ. Ἀθήναις κ. Lips. op. cit., σ. 73.

140. Ὁ τοιοῦτος ἐκηρύττετο ἄμιμος (Ἄνδοκ. π. Μυστ. 36, Δημοσθ. κ. Μειδ. 543, π. Μεγαλοπολ. 200, Διογ. Λαέρτ. Α', 27). Τὴν σήμερον οἱ ἄσωτοι τίθενται ὑπὸ δικαστικῶν ἀντιλήπτορα, δηλ. ἡ πράξις εἶναι καθαρῶς ἀστικῆς φύσεως, ἐξερχομένη τῆς τιμωροῦ σφαίρας τοῦ δικαίου.

τον Πράξεις θεωρούμεναι μὲν καὶ σήμερον ὡς κακουργήματα, εἴτε καθ' ἑαυτάς, εἴτε ἐπὶ ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων, πλὴν τιμωρούμεναι δι' εἰρκτῆς, ἢ, κατ' ἀνώτατον ὅρον δι' ἰσοβίων δεσμῶν, θανάτῳ, ἐκολάζοντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις τοιαῦται δ' ἦσαν

α) Ἡ παραχάραξις.¹⁴¹

β) Ἡ αὐτόφωρος κλοπή,¹⁴² ἢ ἡ διαπρατομένη ἐντὸς γυμνασίων, λιμένων ἢ δημοσίων βαλανείων¹⁴³ καὶ ἡ ἀναγομένη εἰς τὴν ὑπό τινος ἐν γένει ἀφαίρεσιν πράγματος, μὴ ἀνήκοντος αὐτῷ, ἐκ τῆς θέσεως ἐνθα ἐκείτο,¹⁴⁴ ὡς καὶ ἡ ἰερόσυλία,¹⁴⁵

141. Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 765. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις οἱ πυραχαράται ἐτιμωροῦντο δι' ἀποκοπῆς ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὡς ὀργάνων τοῦ ἐγκλήματος (Διόδ. Α', 78). Τὴν σήμερον τιμωρεῖται αὕτη ὑπὸ τοῦ ἡμ. ποιν. νόμου διὰ ποινης ἀπὸ φυλακίσεως τοῦλάχιστον δύο ἐτῶν μέχρι προσαίρων δεσμῶν, ἀναλόγως τῶν συντρεχουσῶν ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων (ἄρθρ. 234 κ. ἐπ.).

142. Αἰσχίν. κ. Τιμάρχ. 44.—Ξενοφ. Ἀπομν Α', 2 62.

143. Δημοσθ. κ. Τιμοκρ., 736.—Ἀριστοτ. Προβλήμ. τμ. ΚΘ', 14.—Περὶ δικῶν τοιχωρῶν, τυμβωρῶν, βαλαντιοτόμων ὑπὸ τὸ ὄνομα *δικῆ λωποδυσίου* ὅρα ἐν ἐκτάσει: Lips. op.cit., σελ. 432 μετὰ τῶν οἰκ. παραπ.

144. Αἰλ. Ποικίλ. ἱστορ. Δ', α'. Περὶ κλεπτῶν καὶ λωποδυτῶν ἐν γένει καὶ τιμωρίας αὐτῶν θανάτῳ ὅρ. Lips. op. cit., σ. 78 καὶ 320 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν.—Ὁρ. ἐπίσης Διογ. Λαερτ. εἰς Σολ Α', 57.

145. Meier att. proc. p. 307. Ἀνάγνωθι τὸν λόγον τοῦ Ἀυσίου ὑπὲρ Καλλίου, ὑπόθεσιν ἔχοντα τὴν πρᾶξιν ταύτην. Τοὺς *ιεροσύλους* κατέλειπον ἀτάφους οἱ Ἕλληνες, κατὰ κοινὸν νόμον (Διόδ., ΙΣ', 25).—Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀρχαίους Γερμανοὺς, οὗτοι ἤγον τοὺς *ιεροσύλους* εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖ, μετὰ προηγουμένην ἀποκοπὴν τῶν ὠτων καὶ εὐνουχισμόν αὐτῶν, προσέφερον αὐτοὺς θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, ὧν τὰ τεμένη παρεβίασαν (L. Fris., προσθ. εἰς Tac. Germ., XII). Τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ *ιεροσυλία* τιμωρεῖται δι' εἰρκτῆς (ὅρ. ἡμ. ποιν. νόμ. ἄρθρ. 374).

ἀποτελοῦσα τὴν βαρυτάτην τῶν ποικίλων τῆς κλοπῆς μορφῶν.

γ) Ἡ ὑπό τινος ἐπίκλησις ἐν τῷ δικαστηρίῳ νόμου μὴ ὑπάρχοντος.¹⁴⁶

8ον Πράξει θεωρούμεναι ἄλλοτε τὰ βαρυτάτα τῶν κακουργημάτων, ὡς πλημμελήματα ἢ καὶ ἀπλῶς ὡς πταίσματα ἔτι τανῦν λογίζονται τοιαῦται δὲ ἦσαν.

α) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις 1) Ἡ ψευδὴς καταμήνυσις ἢ συκοφαντία.¹⁴⁷ 2) Ἡ δωροδοκία δημοσίων ὑπαλλήλων.¹⁴⁸ 3) Ἡ περιύβρισις ἀρχόντων,

146 Δημοσθ. κ. Ἀριστογείτ. Α', 807 ρεπ.—Καὶ σήμερον ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπόπειρα ἀπάτης λογιζομένη τιμωρεῖται μὲν βαρέως, ἀλλ' οὐχὶ διὰ θανάτου, ὡς τὸ πάλαι (ὄρ. ἡμ. ποιν. νόμ. ἀρθρ. 47). Ἡ περίπτωσις ὅμως αὕτη σήμερον δὲν ὑφίσταται κατὰ κανόνα, διότι τὴν σήμερον αἱ δικασταί, ὡς εἰδικὰ πρόσωπα, ὑποχρεοῦνται νὰ γινώσκωσι τοὺς νόμους, ἐνῶ τότε ὁλόκληρος ὁ λαὸς ἐδίκαζεν, ἐκλεγομένων καθ' ἑκάστην πρωίαν τῶν δικαστῶν Ὅρ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ., 61 καὶ ἐπ. (Τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους (Μέρος Α') γλαφυρὰν μετάφρασιν ἐποίησατο ὁ διακεκριμένος φιλόλογος καὶ νομικός καὶ κρῆν Ὑψηγητῆς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν κ. Ν. Φαραντᾶτος].

147. Ἄνδοκ. π. Μυστ. 20.—Ὁ κατ' Ἀριστογείτονος λόγος τοῦ Δημοσθένους παρέχει πλήρη εἰκόνα τῆς ἐπὶ συκοφαντίᾳ δίκης. Ἐπίσης ὄρα περὶ συκοφαντιῶν ἐν ἐκτάσει: Lips., op. cit., σελ. 448 καὶ ἐπ. μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπομπῶν.—Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ὁ ψευδοκατήγορος ὑπέκτιτο εἰς τὴν ποινὴν ἣν δὲ ὑφίστατο ὁ κατηγορούμενος, ἂν ἠλήθευε τὸ ἔγκλημα (Διόδ. Α', 77). Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐτιμωρεῖτο θανάτῳ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις (Ἄνδοκ. ἐνθ. ἀνωτ.). Παρ' ἡμῖν εἶναι αὕτη σήμερον πλημμέλημα (ποιν. νομ. ἀρθρ. 334).

148. Ἡ κατὰ τοῦ δίδοντος τὸ δῶρον δίκη ἐκαλεῖτο «δεκάσμου γραφή». ἡ δὲ κατὰ τοῦ λαμβάνοντος αὐτὸ «δωροδοκίας γραφή» (Πολυδ. Η', 42). Αἱ περὶ δεκάσμου δίκαι ὑπήγοντο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν θεσμοθετῶν (Δημοσθ. κ. Στεφ. Β', 1137), ὁ δὲ ἐνόχος ἐπὶ δεκάσμῳ ἀποδεικνυόμενος ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου ἢ δι' ἐκτίσεως διπλασίας τῆς ἧς ἔλαβε ποσόθητος, εἰς ἣν ἠδύναντο καὶ οἱ δικασταὶ νὰ προσθεσωσὶν ἐπίθετον ποινὴν, τὸ λεγόμενον προστίμημα (Δεινάρχ. κ. Δημοσθ., σ. 60). Ὁ δὲ

ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν.¹⁴⁹ 4) Ἡ ὑπό τινος ἀποκάλυψις τῶν Μυστηρίων εἰς ἄλλον τινὰ (μὴ μεμνημένον δηλαδὴ).¹⁵⁰ 5) Ἡ ὑπὸ Ἀθηναίου πολίτου ἢ μετοίκου χορηγία ἢ ἀποστολὴ σίτου εἰς μέρη ἔξω τῶν Ἀθηνῶν,¹⁵¹ ἢ τῶν σιτοπωλῶν αἰσχροκέρδεια¹⁵² καὶ ἢ τῶν σιτοφυλάκων, ἢ τοῖς τῶν ἐποπτευόντων τὴν πώλησιν τοῦ σίτου ὑπαλλήλων, ἀμέλεια περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν.¹⁵³ 6) Ἡ προαγωγία καὶ ἢ μοιχεία.¹⁵⁴ 7) Ἡ

δῶρα λαμβάνων δημοσ. ὑπάλληλος ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀτιμίας, ἐπεκτεινομένης καὶ εἰς τοὺς παῖδας του καὶ ἅπαντα τὰ ἑαυτοῦ (Δημοσθ. κ. Μειδ. 551). Περὶ δωροδοκίας δὲρα ἐν ἐκτάσει: Lips. op. cit., σελ. 401 κ. ἐπ. μετὰ τῶν οἰκ. παραπ.— Τὴν σήμερον ἢ μὲν δωροδοκία τῶν δημοσ. ὑπαλλήλων (δωροληψία) τιμωρεῖται ὡς πλημμέλημα παρ' ἡμῖν (π. νόμ. ἄρθρ. 456 κ. ἐπ.), ἢ δὲ δόσις δώρων πρὸς τὸν ὑπάλληλον συνεπάγεται τιμωρίαν τοῦ δραστοῦ, εἴτε διὰ χρημ. ποινῆς 50 δραχ., εἴτε διὰ φυλακίσεως, ἐὰν τεῖνῃ αὕτη εἰς ἀθέμιτον ὠφέλειαν τοῦ δωροδοκοῦντος ἢ τρίτου (δρ. ἄρθ. ἐνθ' ἄνωτ.).

149. Ἄνδοκ. π. Μυστ., 36.—Δημοσθ. κ. Μειδ 593, π. Μεγαλοπ. 200.—Διογ. Λαέρτ. Α', 2. 7) δρ. ἐν ἐκτ. Lips. op. cit. σ. 650 μετὰ τῶν οἰκ. παραπ. Εἰς τὸν ὑβριστὴν ἐπεβάλλετο ἢ ποινὴ τῆς ἀτιμίας (δρ. τὰς παρατιθ. πηγάς). Τὴν σήμερον ἢ πράξις αὕτη τιμωρεῖται παρ' ἡμῖν ὡς πλημμέλημα (ποιν. νομ. ἄρθρ. 153 κ. ἐπ.), ὅταν δὲ συνοδεύηται ὑπὸ αἰκιῶν, μεταπίπτει εἰς κακούργημα (ἄρθ. 157).

150. Ἀριστοφ. Ὀρν. 1073 κ. Σχολ. Τὴν σήμερον ἢ πράξις αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ καταταχθῇ εἰς τὰς προσβολὰς κατὰ τῆς θρησκείας, αἵτινες τιμωροῦνται παρ' ἡμῖν ὡς πλημμέλημα (π. νόμ. ἄρθ. 152). Ἡ τιμωρία αὐτῆς τὸ πάσαι ἦτο ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου (Ἀριστοφ. ἐνθ' ἄνωτ.).

151. Ἡ τιμωρία τοῦ παραβάτου θάνατος (Δημοσθ. π. Φορμ. 910 —Λυκ. κ. Λεωκρ., 151)

152. καὶ ταύτης τῆς πράξεως τιμωρία ἦν ὁ θάνατος τοῦ παραβάτου (Λυσ. κ. σιτοπ. 5—12).

153. Plattner proc. 149. Τοὺς δρυμονκτεῖους τούτους περὶ σίτου νόμους εἶχον ψηφίσει οἱ Ἀθηναῖοι, διότι τῆς Ἀττικῆς μὴ οὔσης, διὰ τὸ λεπτόγαλον αὐτῆς, ἐπιτηδεύει εἰς γονιμοποίησιν δημητριακῶν καρπῶν, ὃ ἐγγώριος σίτος δὲν ἐπέρκει πρὸς διατρο-

εἰς τὰ διδασκαλεῖα εἴσοδος τῶν ὑπερβάντων τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν, παρόντων τῶν τελευταίων, ἐκτὸς ἂν ὁ εἰσερχόμενος ἦτο υἱὸς ἢ ἀδελφὸς διδασκάλου ἢ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπὶ θυγατρὶ.¹⁵⁵ 8) Ἡ ἐκρίζωσις δένδρου ἀπὸ ἱεροῦ τινος δάσους¹⁵⁶ καὶ δὴ ἢ ἐξόρουξις ἐλαίας.¹⁵⁷ 9) Ὁ φόνος πτηνοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν.¹⁵⁸ 10) Ἡ ὑπὸ καλλιτέχνου τινὸς χάραξις τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνας ἐν ἐκτύπῳ ἐπὶ ἀσπίδος θεότητος, ἀπεργασθείσης ὑπ' αὐτοῦ.¹⁵⁹

β') Ἡ μετακίνησις τῶν ὀρίων (crimen

φὴν τοῦ πληθυσμοῦ, μεγίστου καταστάντος ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς δημοκρατίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

154. Περί μοιχείας ὄρα σιμ. 85 Κατὰ τοὺς ποιν. νόμους τῶν ἀρχ. Αἰγυπτίων οἱ μὲν μετερχόμενοι βιασμὸν κατ' ἐλευθέρων γυναικῶν ἀλεκόποντο τὰ αἰδοῖα, οἱ δὲ μοιχοὶ ἐτιμωροῦντο διὰ χιλίων ὀβδισμῶν ἐνῶ αἱ μοιχαλίδες ἐτερωθεν ἐκολοβοῦντο τὴν ὄϊνα (Διόδ. Α', 78). Καὶ ἡ προαγωγία ἐτιμωρεῖτο θανάτῳ παρὰ τοῖς ἀρχ. Ἀθηναίοις (Αἰσχίν. κ. Τιμόσχ. 78). Τὴν σήμερον ἢ προαγωγία τιμωρεῖται παρ' ἡμῶν ὡς πταίσμα (ποιν. νόμ. ἀρθο. 660).

155. Αἰσχίν. κ. Τιμόσχ. 15, ἔνθα βλέπομεν ὅτι καὶ ταύτης τῆς πράξεως ἢ ποινὴ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παραβάτου.

156. A. du Boys op. cit. p. 177.

157. «Εἴ τις ἐξορύξειεν ἐλαίαν μορίαν ἢ κατὰξειεν, ἔκρινεν ἢ ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆ, καὶ εἴ του καταγνοίη, θανάτῳ τοῦτον ἐζημίουν» (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 68,2) καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἐλαία ἦν τὸ ἱερόν δένδρον τῆς Παλλάδος Ἀθηναίας. Ἀνάγνωθι τὴν ἐν τῷ ἐν Ἀθην. περιοδ. συγγράμ. «Ἀθηναί» ἐτ. 1905 μ. λέ. τὴν τοῦ Γ. Μπάρι, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μορία-Σηκός», σελ. 166—178 ἐπίσης ὄρ. ἐν ἐκτάσει: Lips. op. cit., σ. 366 μετὰ τῶν οἰκ. παρ.

158. A. du Boys, op. cit., p. 177.

159. Jd. in loc. cit. Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔγκλημα τοῦτο, βλέπομεν ὅτι ὁ Φειδίας εἶχε κατηγορηθῆ ἐπὶ τοιαύτῃ βεβηλώσει τῶν ἱερῶν, ὡς θέμενο ἐν ἐκτύπῳ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηναίας, δὲν θὰ διέφευγε δὲ τὴν καταδίκην, εἰ δὲν ἐτελευτα ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τῆς τοιαύτης κατὰ τοῦ Φειδίου κατηγορίας ἐκτενὴ ἐξιστόρησιν ὄρα ἐν Πλουτ. Περικλ., ΛΑ'.

termini moti) παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις,¹⁶⁰ τοῖς Ἰνδοῖς,¹⁶¹ τοῖς Ἰουδαίοις¹⁶² καὶ τοῖς Ἑλλησιν.¹⁶³

γ) Ὁ ὑπό τινος νύκτωρ θερισμὸς ἐν ἀλλοτριῷ σιτοφόρῳ ἀγρῷ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ῥωμαίοις.¹⁶⁴

δ) «Ἡ εἰς γυναικεῖαν μονὴν ἄνευ ἀδείας εἰσοδος παντὸς λαϊκοῦ» καὶ «ἡ ὑπὸ παντὸς παρενόχλησις γυναικὸς καθ' ὁδόν», συγκεκριμένως δὲ «ὁ ὑπό τινος ἀσπασμὸς ἐντίμου γυναικὸς δημοσίᾳ», ἐπίσης δὲ «ἡ ἀναγραφὴ ἢ χάραξις ἢ τοιχοκόλλησις ἀσχημιῶν παντὸς εἴδου, καὶ πρὸ τῆς κατοικίας κοινῶν ἔτι γυναικῶν, ἰδίως δὲ ἄν ἐξ ημιουῦντο ἐν τε ὕθρην ἔντιμοι γυναῖκες», ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Πατρῶν.¹⁶⁵

160. Ὁ περὶ τούτου νόμος παρ' αὐτοῖς, οὖνινοσ σκοπὸς ἦν ἡ προστασία τῆς ἰδιοκτησίας, εἴτε δημοσίας, εἴτε ἰδιωτικῆς, ὠφείλετο εἰς τὸν δεύτερον χρηματίσαντα βασιλέα τῆς Ῥώμης Νουμᾶν Πομπίλιον, εἰσαγαγόντα τὴν λατρείαν Διὸς τοῦ Τερμονίου ἢ Ὀρίου ἢ τοῦ Θεοῦ Τέρμονοσ, εἰς δὲ ἦσαν ἀφιερωμένα ἅπαντα τὰ σύνορα, ὅπου προσεφέροντο ἐτησίως ἀναίμακτοι θυσίαι, τὸ μὲν ἵνα διατηρῶνται πάντοτε εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν τὰ σύνορα, τὸ δὲ ἵνα θεωρῆται ἡ φύλαξις ἢ καταπάτησις τούτων ὡσ τι θεοσκευτικὸν καὶ θεῖον. Ἐπειδὴ δὲ ὅρα ἦσαν οὐ μόνον τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας πρὸς τὰ ὅμορα κράτη, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀγῶν ἐκάστου πολίτου πρὸς τὸν τοῦ γείτονοσ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἡ λατρεία τοῦ Ὀρίου Θεοῦ οὐ μόνον ἀπεσόβει τὸν μεταξὺ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν καὶ λαῶν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ διετήρει ἐνταῦθα ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην μεταξὺ τῶν τῆς Ῥώμης πολιτῶν (Ὁρ. Πλουτ. Νουμ. ις', ἐν συνδυασμῷ πρὸς Π. Κ. ὕμνα προμν. ἔργ. τόμ. Α', ἐν Βιέννῃ 1830, σελ. 355).

161. Fustel de Coulanges, op. cit., p. 71

162. Δεύτερον. ΙΘ', 14 καὶ ΚΖ', 17.

163. Fustel de Coulanges, op. cit. p. 72—73.

164. Ν. Σαριπόλου προμν. ἔργ. καὶ τόμ., § σνθ'.

165. Ὅτιωσ ὁ πάπασ Κλήμησ δὲν ἀναφερταί ποίοσ, κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν σειράν, ἐκ τῶν σχόντων τὸ ὄνομα τοῦτο) ἐτιμῶρει τὴν μὲν πρώτην τῶν πρόξερων τούτων διὰ θανάτου, τὴν δὲ δευτέραν δι' ἰσοβίων δεσμῶν (Ν. Ε. Μακροῆ. «Ὁ σωφρονισμὸσ ἐν τῇ ποιητῇ», ἐν Ἀθήναισ 1886, σελ. 22) ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τρί-

ε') Ἡ «σύνταξις, ἀναγραφὴ, δημοσίευσις, τοιχοκόλλησις καὶ διάδοσις ἀτιμωτικῶν, ὑβριστικῶν ἢ σατυρικῶν λιβέλλων» ἢ καὶ «ὀπωσδήποτε ἄλλως ἐν αὐτοῖς ἐνοχῆ, καὶ ἂν ἔτι ἐν τοῖς λιβέλλοις τοῦτοις ἐξεφράζετο ἡ ἀλήθεια», ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ὡσούτως τῶν Παπῶν.¹⁶⁶

9ον Πράξεις, θεωρούμεναι ἄλλοτε δεινὰ ἐγκλήματα, θανάτῳ τιμωρούμενα, διατελοῦσι νῦν αἱ πλείοσται ἐκτὸς τοῦ τιμωροῦ κύκλου τοῦ δικαίου καὶ ὄσαι δὲ αὐτῶν κολάζονται, μόλις ὡς ἀπλούστατα πταίσματα θὰ ἠδύναντο ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ θεωρηθῶσι τοιαῦται δ' ἦσαν.

α') Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις τὸ φωραθῆναι τὸν ἄρχοντα ἐν καταστάσει μέθης.¹⁶⁷

τὴν πράξιν ἐπὶ τῆς παπικῆς κυριαρχίας, ἀνάγνωθι: Εἰρ. Κ. Ἀσωπίου, *Παλαιὰ καὶ Νέα*, ἐν Ἀθῆναις 1903, Τόμ. Α', σελ. 261: «Ὁ φιλῶν ἐντιμον γυναῖκα δημοσίᾳ, ἢ καὶ μόνον ἀποπειραθεὶς νὰ φιλήσῃ αὐτὴν τιμωρεῖται δι' ἰσθμίου γαλέρας ἢ καὶ διὰ θανάτου, κατὰ τὴν βουλήν τῆς Αἰτοῦ Ἐξοχότητος — ἢ τοῦ τοῦ Κορδιναλίου Διοικητοῦ — καὶ δημεύσεως τῆς οὐσίας» ἐπίσης, ὡς πρὸς τὴν τετάρτην πράξιν, ἀνάγνωθι τοῦ αὐτοῦ προμν. ἔργον καὶ τόμ., σελ. 262: «(ὁ ῥυπαίνωντες ἢ ἀσχημίζοντες τοίχους, θύρας οἰκιῶν, ἢ προσκολλῶντες κέρατα, ἀσχημονούσας εἰκόνας ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἀτιμωτικά καὶ πρὸ οἰκίας κοινῆς γυναικός, ὑπόκεινται εἰς ἰσθμίου γαλέραν» ἔτι δὲ καὶ εἰς θάνατον, κατὰ τὴν βουλήν τῆς Α. Ε., ἰδίως δὲ ἂν ἐκ τούτων ἐξημώθη ἐντιμὸς τις γυνή».

166 Οὕτως οἱ δράσται, ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ὡς εἴρηται, ἐνχοι τούτων, ἐτιμωροῦντο θανάτῳ, δημεύσει τῶν κτημάτων καὶ αἰωνία ἀτιμώσει, κατὰ τὸ ποῖόν τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦλάχιστον διὰ γαλέρας, κατὰ τὴν βουλήν τῆς Αἰτοῦ Ἐξοχότητος (Εἰρ. Κ. Ἀσωπίου, προμν. ἔργ. καὶ τόμ. σελ. 261).

167. «Τῷ ἄρχοντι, ἂν μεθύων ληφθῆ, θάνατος ἢ ζημία» (Νομ. Σόλωνος παρὰ Διογ. Λαέρτ., Α', 57): τὴν σήμερον ὁ δημόσιος λειτουργὸς, φωρῶμενος ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, δύναται ν' ἀπολυθῆ τῆς ὑπηρεσίας δι' ἀνάγκαστον διαγωγὴν καὶ δὴ ἐὰν ἢ πράξις αὐτῆς συχναίως ἐπαναλαμβάνηται.

β') Παρὰ Ῥωμαίοις ἢ ἐξ ἀμελείας Ἐστιάδος τινὸς παρθένου ἀπόσβεσις τοῦ ἱεροῦ πυρός.¹⁶⁸

γ') Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς ἢ ἀφόδευσις ἐν τῷ Γάγγῃ¹⁶⁹ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ἢ ἐν τῷ Νεῖλῳ¹⁷⁰ ἐπίσης, παρὰ τοῖς τελευταίοις, ὁ φόνος ζῆου, λατρευομένου ὡς θεοῦ.¹⁷¹

δ') Παρ' Ἑβραίοις ἢ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἐργασία,¹⁷² ἢ μὴ προσαγωγή εἰς τὴν θύραν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου σφαγίου, προωρισμένου δι' εἰρηνικὴν θυσίαν τῷ Θεῷ,¹⁷³ ἢ βρῶσις ἐνζύμου ἄρτου κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα,¹⁷⁴ ἢ βρῶσις ζῆου μετὰ τοῦ στέατο. καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,¹⁷⁵ ἢ μῆξις μετὰ γυναικός, διατελούσης ἐν τῇ περιόδῳ τῆς ἐμμήνου ὁρῆς αὐτῆς¹⁷⁶ καὶ ἢ παράλειψις τῆς

168. Πλουτ. Νουμίας, Θ'. ἐν συνδ. πρὸς Κ. Κούμ. *προμν. ἔργ.* τόμ. Β'. σελ. 383 καὶ Α. Πολυζωίδι. — Γ. Κρέμ. *προμν. ἔργ.* τόμ. Β'. σελ. 26.

169. P. Lagous. *op. et tom. cit.*, p. 524. ὁ Γάγγης ἐλογίζετο παρ' αὐτοῖς ἱερὸς ποταμὸς (Α. Πολυζ. — Γ. Κρέμ. *προμν. ἔργ.*, τόμ. Α'. σελ. 97. — Δεξ. Ἑγκ. Μπάρτ καὶ Χίρσι, τόμ. Γ., σ. 150).

170. Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ. κ. τόμ.*, σελ. 65. ὁ Νεῖλος ἐλατρεύετο ὡς θεὸς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ὑπερὸν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων (Δεξ. Ἑγκ. Μπάρτ καὶ Χίρσι, τόμ. Β', σ. 514, ὧν παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅ,τι παρ' Ἑλλήνων ὁ Ὠκεανὸς (Διόδ. Α', 16).

171 Κ. Λομπρ. *προμν. ἔργ.*, μετ. τόμ. κ. σελ.

172 Ἐξοδος ΛΑ' 14 — Ἀριθμοί, ΙΕ'. 32—36.

173 Ἐξοδος ΚΘ', 28 Λευϊτικὸν ΙΖ', 3—5

174 Ἐξοδος ΙΒ', 15 — Λευϊτικὸν ΚΓ', 5—6. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τοῦ Λευϊτικοῦ εὑρηται ὁ λόγος τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πράξεως ταύτης ὡς ἐγκλήματος καθοσιώσεως.

175 Λευϊτικὸν Γ', 17, Ζ', 22—27 καὶ ΙΖ', 10—14, ἐνθα εὑρηται καὶ ὁ λόγος τοῦ τοιοῦτου τῆς πράξεως χαρακτηρισμοῦ.

176 Λευϊτικὸν ΙΗ'. 19 καὶ Κ'. 18. — Ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ταύτης ἀφείλετο εἰς λόγους ὑγιεινῆς.

περιτομῆς παντὸς γεννωμένου ἄρρενος.¹⁷⁷

ε') Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Γαλλίᾳ ἡ μὴ ἀποκάλυψις τινὸς πρὸ διερχομένης λιτανείας.¹⁷⁸

ς') Κατὰ τὸ λεγόμενον διάταγμα τῆς Παδεοβόνης (ἐν Σαξωνίᾳ ἐν ἔτει 785 μ. Χ.) Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἡ κρεωφαγία κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν.¹⁷⁹

ζ') Παρ' ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς Πολιτεῖαις τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μεσαίωτος, διατελούσαις ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν θεοκρατικῶν ιδεῶν, ἡ μαγεῖα καὶ ἡ γοητεία.¹⁸⁰

10ον. Πράξεις λογιζόμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως, εἴτε θείου, εἴτε ἀνθρωπίνου δικαίου, τιμωροῦνται τὴν σήμερον ὡς ἴδια καὶ κοινὰ ἐγκλήματα.

α') Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ἡ παραβίασις τῶν περὶ δημοσίας λατρείας νόμων καὶ εἰδὸς τι ἐγκλήματος, ἀναλόγου τῇ παρ' ἡμῖν ἑτεροδοξία ἢ αἰρέσει.¹⁸¹

περιβληθείσης μορφὴν θείου νόμου, ἵνα ἡ ἀπαγόρευσις ἢ ἐπὶ μᾶλλον σεβαστή.

177. Γένεσις ΙΖ', 10—14—Λευϊτικόν, ΙΓ', 3. Ὅρα περὶ τῆς περιτομῆς ἐν ἑκτάσει Γ. Κωνσταντίνου «*Δεξικὸν τῶν Ἀγίων Γραφῶν*», ἐν Κων)πόλει 1890, σελ. 781—782.

178. P. Larousse op. cit., tom. 5, Paris 1869, p. 524.

179. Oscar Jäger *Παγκόσμιος Ἱστορία κατὰ μετάφρ.* Ἀθ. Ἀργυροῦ, Ἀθῆναι 1889, τόμ. Β', σελ. 109.

180. Οὕτως ὄρα σχετικῶς παρ' Ἑβραίοις ἡ *Ἐξοδος*, ΚΒ' 18 κ. *Δευτε*, Κ', 6' παρ' ἀρχαίοις Ἀθηναίοις: A du Boys, op. cit., p. 176 μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παραπ. παρὰ Ῥωμαίοις: idem, op. cit., p. 255, Paull. v. 23, 1—16, N. 3 Κωδ. Θεοδοσ. de mal. (9. 16) παρ' ἀρχ. Γάλλοις: R Garraud éd., op. et tom. cit., no 68' παρ' ἀρχ. Γερμανοῖς: A. F Berner Lehrb. d. deutsch. Strafr. erste Aufl., Leipzig 1857, § 241

181. Ἀμφοτέρω τὰ ἐγκλήματα ταῦτα, θανάτῳ τιμωρούμενα, κατεδιώκοντο δυνάμει τῆς κατ' αὐτῶν χορηγουμένης δημοσίας δίκης, τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «*γραφὴ ἀσεβείας*», ἣν ἤγειρε

β') Παρὰ Ῥωμαίοις, ἐπὶ αὐτοκρατορίας, ἡ μοιχεία μετὰ πριγκιπίσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας¹⁸², αἱ ὑπερβασίαι τῶν ἀρχόντων¹⁸³ καὶ πᾶσα ἐνέθρογια

πᾶς ὁ βουλόμενος τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ὡς ἰδιώτης κατήγορος, ἐξαιρέσει τῶν εἰς ἀτιμίαν καταδικασμένων. Καὶ εἰς μὲν τὴν παραβίασιν τῶν περι δημοσίας λατρείας νόμων περιλαμβανοντο ἡ παραβίασις ἱερῶν τόπων καὶ πᾶσα ἄλλη βλάβη ναῶν, ἡ παραβίασις ἀσύλων, ἡ διατάραξις θυσιῶν καὶ ἐσθίων, ἡ κολόβωσις ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ἡ εἰσαγωγή ξένων θεῶν καὶ ἄλλα παραβίσεις, προβλεπόμεναι ἰδίως ὑπὸ τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ ἱερά νόμων τῶν ἀρχ. Ἀθηνῶν, ὡς φέρει εἰπεῖν ἡ κατ' ἰδίαν τελετὴ τῶν Ἐλευσ. Μυστηρίων ἢ εἰς τοὺς μὴ μεμνημένους διακοίνωσις αὐτῶν καὶ ἡ βλάβη τῶν ἱερῶν ἑλαίων (περι ὧν ἀπάντων ὄρ. Ἄνδοκ. π. Μυστ., p. 110) — Τοῦ δὲ ἐγκλήματος τοῦ ἀναλόγου τῆ νῦν ἑτεροδοξία ἢ αἰρέσει παραδείγματα, ἔχομεν τὸν Πρωταγόραν, γράψαντα τὸ περίφημον ἐκεῖνο «Περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, εἶθ' ὡς εἰσὶν, εἶθ' ὡς οὐκ εἰσὶν (Διογ. Λαέρτ. Θ', 51, 52), τὴν καταδίωξιν τοῦ Ἀναξαγόρου, οὐτινος αἱ ἀστρονομικαὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης θεωρίαι (ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο μύδρος διάπυρος, ἡ δὲ σελήνη σῶμα σκοτεινόν, ἔχον ὄρη, κοιλάδας, κα τοίκου) ἐχαρακτηρίσθησαν ἀντιθροσκειτικαί (ὄρ. Πλουτ. Περικλ. ΑΒ' προβλ. Διογ. Λαέρτ. Β', 12), τὴν κατὰ τῆς Ἀσπασίας δίκην, ὧσαύτως ἐπὶ ἀσεβείᾳ (Πλουτ. ἐνθ' ἄνωτ.) καὶ τὴν καταδίωξιν τοῦ Σωκράτους, τοῦ νομίζοντος οὐς ἡ πόλις θεοὺς ἐνόμιζεν, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσάγοντος» (Ξενοφ. Ἀπομν. Α', 1. 1). Περὶ γραφῆς ἀσεβείας ὄρα ἐν ἐκτάσει : Lips. op. cit., σελ. 62 κ. 358 κ. ἐπ. μετὰ τῶν οἰκ. παραπ. — Καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἡ πράξις αὕτη ἐτιμωρεῖτο διὰ παραδειγματικοῦ θανάτου (Δευτερον., ΙΓ', 1—8). — Πρὸς τὰς εἰρημένας περιπτώσεις ἀντιστοιχεῖ σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ λεγομένη διατάραξις τῆς εἰρήνης τῆς ἐκκλησίας (Π. νόμ. ἄρθρ. 194—200)· αὕτη τιμωρεῖται ὡς πλῆμ μέλημα, ὅταν ὁμως συνοδεύηται ὑπὸ αἰκιῶν κατ' ἐκκλ. ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν, μεταπίπτει εἰς κακούργημα καὶ τιμωρεῖται τότε δι' εἰρκτῆς (ἄρθρ. 200).

182 Dictionn. des antiq. grec. et rom., tom. III, Paris 1904 p 1559

183. Dictionn. des antiq. grec. et rom., III, Paris 1904, p 1558. — Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις οἱ *διαιτηταί*, ἦτοι οἱ ἕκτακτοι δικασταί, οἱ ἀναλογοῦντες πρὸς τοὺς σημερινούς αἰρετοὺς κριτὰς, καταμηνυόμενοι τυχὸν εἰς τὴν Βουλὴν ἐπὶ παρα

ἀντιβαίνουσα εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν,¹⁸⁴ ἢ διάδοσις καὶ τοιχοκόλλησις ψευδῶν εἰδήσεων,¹⁸⁵ τὰ δυσφημιστικὰ γράμματα (libelli fammosi),¹⁸⁶ ἢ ἐπὶ δημοκρατίας παραβίασις τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων, ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως τιμωρουμένη¹⁸⁷ καὶ ἢ ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ ῥωμαϊκῇ ἐποχῇ παράλειψις ὑπὸ τοῦ πάτρωνος τῶν πρὸς τὸν πελάτην ὑποχρεώσεων αὐτοῦ.¹⁸⁸ Ἐπίσης ὡς ἐγκλήματα καθοσιώσεως ἐλογίσθησαν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἢ κιβδηλεία,¹⁸⁹ ἢ ἄνευ ἀδείας στρατολογία¹⁹⁰ καὶ ἢ διατήρησις ἰδιωτικῶν φυλακῶν.¹⁹¹

γ') Κατὰ τὸ προμνημονευθὲν διάταγμα τῆς Παιδεργόνης Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἢ σύλλησις ἢ πυρόπολησις ναοῦ καὶ ὁ φόνος ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου ἢ διακόνου.¹⁹²

δ') Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Γαλλίᾳ, ἢ κιβδηλεία (ὥσπερ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς προείρηται), ἢ παράνομος εἰσπραξις φόρων, ὁ νοσφισμὸς δημοσίων χρημάτων

βάσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐκηρύττοντο αἱμοὶ ἐν περιπτώσει καταδίκης (Δημοσθ. κ. Μειδ., 542· πρβλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ., 53. 6)· ἐκληροῦντο δὲ τεσσαράκοντα τέσσαρες ἐξ ἑκάστης φυλῆς καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι τοῦλάχιστον ἐξηκοντούτεῖς (Πολυδ. Η', 126. — Ἠσύχ. ἐν λ — Πρβλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 53, 1, 4) Ὁρ. π. δαιτητῶν ἐν ἐκτάσει· Τσιβαν. λ. «δαιτηταί». Τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν οἱ δημόσ. ὑπάλληλοι ἐν γένει, οἱ ὅπως δῆποτε παραβαίνοντες τὰ καθήκοντά των, τιμωροῦνται πειθαρχικῶς (ποιν. νομ. ἀρθ. 488).

184. Dictionn. des Antiq. gr et rom., tom. cit., Paris, 1557.

185. » » » » » » » » » » 1558

186. » » » » » » » » » » 1558

187. » » » » » » » » » » 1558

188. » » » » » » » » » » 1558

189. » » » » » » » » » » 1558

190. » » » » » » » » » » 1558

191. » » » » » » » » » » 1558

192. Ὁσκάρ Jäger—Ἀθ. Ἀργυροῦ, προμν. ἔργ. τόμ.

καὶ σελ.

(pécultat) καὶ ἡ κατάχρησις αὐτῶν (concussion).¹⁹³

11ον. Πράξεις, θεωρούμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως, οὐδ' ὡς ἀπλούσιστα παραπτώματα θὰ ἠδύνατο τὴν σήμερον νὰ λογισθῶσι, καθόσον θὰ προσέκρουεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ μόνη ἡ σκέψις περὶ καταδιώξεως αὐτῶν τοιαῦται ἦσαν π. χ.

Κατὰ τὸ προειρημένον διάταγμα τῆς Παδερβόνης, ἡ ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ ἐμμονὴ τινός, ἡ λάθρα παραμονὴ τινὸς ἀβαπτίστου, βουλομένου νὰ διατηρήσῃ τὴν πρὸς τὰ εἰδῶλα πίστιν, ἢ ὑπὸ τινος παράλειψις τῆς προσκομίσεως τοῦ τέκνου αὐτοῦ πρὸς βάπτισιν κατὰ τὰς πρώτας ἀπὸ τῆς τούτου γεννήσεως ἡμέρας, ἢ προσφορὰ θυσιάς εἰς πηγὰς, δένδρα καὶ ἄλση, κλπ. κλπ.¹⁹⁴

12ον. Πράξεις λογιζόμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως ἀπλῶς τὴν ἀηδίαν τὴν σήμερον κινουσι τοιαῦται ἦσαν.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς α') Ἡ συντριβὴ βῶλων χόματος¹⁹⁵ β') Ἡ κοπὴ χόρτου διὰ τῶν ὀδόντων¹⁹⁶ καὶ γ') Τὸ κατατρῶγειν τινὰ τοὺς ἰδίους ὄνυχας.¹⁹⁷

13ον. Πράξεις θεωρούμεναι ἄλλοτε ἐγκλήματα καθοσιώσεως θὰ προυκάλουν τὸν καγχασμὸν τοῦ

193. Περὶ τούτων ὄρα : R. Garraud ed., op., tom. et no cit.

194. Περὶ τούτων ἀπάντων ὄρα 'Οσκάρ Jäger—'Αθ. Ἀργυροῦ. προμν. ἔργ. τόμ. καὶ σελ.

195. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. καὶ τόμ., σελ. 64. Ἀναντηρήτως ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἰνδῶν Μανού, εἰς ὃν ὀφείλεται ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ταύτης καὶ τῶν δύο ἀμέσως ἐπομένων, ὠρμήθη ἐκ τῆς σκέψεως νὰ προφυλάξῃ οὕτωσὶ τὸν ἀρχέγονον λαὸν ἀπ' αὐτῶν, προσκρουουσῶν εἰς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ὑγίαν.

196. Κ. Λομπρόζο προμν. ἔργ., μετάφρ. τόμ. καὶ σελ.

197. Τοῦ αὐτοῦ > > > > >

κόσμου, εἰ κατεδιώκοντο τὴν σήμερον· τοιαῦται ἦσαν·

α') Παρὰ Ῥωμαίοις, ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, τὸ ὀμνῆσαι ψευδῶς ἢ ἀρνεῖσθαι ὄρκον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος,¹⁹⁸ παρὰ Βαβυλωνίοις δὲ τὸ μὴ προσκυνεῖν τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἐξομίουμένου τῇ θεότητι,¹⁹⁹ ὁμοίως παρὰ Πέρσαις τὸ ἐξαιτεῖσθαι τί παρ' ἄλλου, πλὴν τοῦ βασιλέως, οὐδὲ αὐτῶν τῶν θεῶν ἐξαιρουμένων (ἀπαγορευμένης τῆς πρὸς αὐτοὺς προσευχῆς), εἰ ῥητὴ ἐξεδί-
δετο ἐπὶ τούτῳ διαταγή.²⁰⁰

β') Ἐπίσης, παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὡς ἄνω χρόνοις· Τὸ ἐνδύεσθαι καὶ ἐκδύεσθαι ἢ τὸ τιμωρεῖν δοῦλον ἐνώπιον τοῦ ἀνδριάντος τοῦ αὐτοκρά-
τος²⁰¹ καὶ τὸ εἰσέρχεσθαι εἰς ἀφοδευτήριον μετὰ νομί-
σματος ἐν τῷ θυλακίῳ ἢ μετὰ δακτυλίου ἐν τῇ χειρὶ, φέροντος τὸ ὁμοίωμα τοῦ αὐτοκράτορος²⁰².

γ.) Ὡσαύτως παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπο-
χῇ, τὸ συμβουλευεσθαι τὸ μέλλον δι' ὅ,τι ἀπέβλεπεν εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν, διὰ μάντεων, οἰωνοσκοπῶν κτλ.²⁰³

δ') Παρὰ Συρακοσίοις, ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τυ-
ραννίδος, ὁ ἐνυπνιασμός τοῦ φόνου τοῦ τυράννου.²⁰⁴

198. Dictionnaire des antiquités grecques et romaines, tom. cit. p. 1559—N. Σαριπόλου. *προμν. ἐργ. καὶ τόμ.* § ρμβ'.

199. Δανιὴλ Γ', 1 6.

200. Δανιὴλ, ζ, 6—9.

201 P. Larousse op. cit., tom. dixième, Paris 1873, p. 405.

202. Id., op., tom. et p. cit.

203. Dictionn. des antiq. gr. et rom., tom. et p. cit.

204. Οὕτως ὁ ἐκεῖ τύραννος Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος ἐθανά-
τωσε τὸν Μαρσύαν, ἐν τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ, ἰδόντα καθ' ἕ-
πνον δι' ἔσφαττε τὸν Διονύσιον, διότι, κατὰ τὴν γνώμην καὶ ἀνίληψιν τοῦ εἰρημένου τυράννου, ἐκ σκέψεως καὶ διαλογισμοῦ
τῆς ἡμέρας προῆλθε τὸ ἐνύπνιον (Πλουτάρχ. *Δίων.* Θ').

ε') Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ 8ου, δυνάμει νόμου, θεσπισθέντος ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἡ παρ' οἰκουδῆποτε πρόρρησις τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως. ²⁰⁵

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἐν παρωχημένοις καιροῖς παράδοξοι περὶ ἐγκλήματος ἢ οὐ ἀντιλήψεις τῆς πλειονότητος τῶν λαῶν, εἰς ἃς ἔβηκε τέτραμα ὁ νεώτερος πολιτισμός, ὅστις, πυρῆνα τῆς διαμορφώσεως αὐτοῦ λαβὼν τὸν ἀφθίτου μνήμης ἀρχαῖον ἑλληνικὸν καὶ δὴ τὸν ἀττικὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν ἀμέσως ἐπόμενον αὐτῷ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτοῦ ἀντλήσαντα ῥωμαϊκὸν διὰ τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι (Νοτίῳ Ἰταλίᾳ) καὶ Σικελίᾳ Ἑλληνισμοῦ, καθώρισεν ἐν ἀπάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ λειτουργούσαις πολιτείαις, διὰ παγίων καὶ ἐξιδανικευμένων διατάξεων, ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἠθικῆς τε καὶ νομικῆς βάσεως, τὴν μορφὴν, τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς περιπτώσεις τῆς ἀληθῶς ἐγκληματικῆς πράξεως.

ΤΕΛΟΣ

205. Διό, τοῦ βασιλέως τούτου βαρέως ἀσθενήσαντος, οἱ ἱατροί, μὴ τολμῶντες νὰ εἴπωσιν ὅτι διέτρεχεν οὗτος κίνδυνον θανάτου, ἀφῆκαν αὐτὸν νὰ τελευτήσῃ ἄνευ ἱατρικῆς συνδρομῆς (Dictionn. de la conv. et de la lect., sec. édition, tome deuxième, Paris MDCCC LXIII, p. 262).

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

1) Ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ πρόσθετες μεταξὺ *Ξενοφώντος* καὶ *Ἀριστοτέλους* «*Πλάτωνος*· α') *Πολιτεία*, εἰς βιβλία 10· β') *Νόμοι*, εἰς βιβλία 12· γ') *Φαίδων*· δ') *Κριτων*· ε') *Πρωτ. γόρας*· ς') *Γοργίας*».

2) Ἐν σελ. 30 στίχ 6 πρόσθετες α') ὅτι ἡ *ἀρσενοκραιτία* ἐτιμωρεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων διὰ θανάτου (Λευϊτικόν, Κ', 13), ὡς καὶ ἡ *κηνοβασία* (Λευϊτικόν Κ', 15, 16)· β') ὅτι καὶ ἡ *Καρολίνα* (τὸ Ποιν. Διάταγμα Καρόλου τοῦ Ε') ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς ἐνόχους τῆς *παρὰ φύσιν ἀσελγείας* τὸν διὰ πυρὸς θάνατον καὶ μόνον ἐπὶ ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ (Κ. Κωστῆ *προμν. ἔργ.*, τ. Β', § 115 μετὰ τῶν οἰκ. παραπ.).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν σελ. 27, στίχ. 9—10, ἀντὶ «*Ἰαπωσιν*» γράφει «*Ἰάπωσιν*».

Ἐν σελ. 27, στίχ. 14, ἀντὶ «*ἐν*» γράφει «*ἐν*».

Ἐν σελ. 28, στίχ. 21, ἀντὶ «*ἐσπέραν*» γράφει «*ἐσπέραν*».

Ἐν σελ. 28, στίχ. 34, ἀντὶ «*εἰσέτι*» γράφει «*εἰσέτι*».

Ἐν σελ. 34, στίχ. 1, ἀντὶ «*εἷς*» γράφει «*εἰς*».

Ἐν σελ. 35, στίχ. 7, ἀντὶ «*αὐτοφόρω*» γράφει «*αὐτοφόρω*».

Ἐν σελ. 37, στίχ. 20, ἀντὶ «*συγκλητικόν*» γράφει «*συγκλητικόν*».

Ἐν σελ. 42, στίχ. 33, ἀντὶ «*κα!*» γράφει «*καί*».

Ἐν σελ. 42, στίχ. 37, ἀντὶ «*οὔν*» γράφει «*οὔν*».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



007000005540